

**ผลการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว
ในเขตอำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส
The Performance on Rice Farmers' Income Guarantee Project
in Su-Ngai Padi District, Narathiwat Province.**

**นวรรตน์ ลีนิน
Nawarat Leenin**

**สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการธุรกิจเกษตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**

**A Minor Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Agribusiness Management
Prince of Songkla University**

2554

ชื่อสารนิพนธ์ ผลการดำเนินงาน โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขต
อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา
ผู้เขียน นางสาวนวิรัตน์ ลีสิน
สาขาวิชา การจัดการธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุชัยญา ทองรักษ์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุชัยญา ทองรักษ์)

.....กรรมการ
(ดร. สิริรัตน์ เกียรติปฐมชัย)

.....กรรมการ
(อาจารย์กนกพร ภาชีรัตน์)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุชัยญา ทองรักษ์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร

ชื่อสารนิพนธ์ ผลการดำเนินงาน โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขต
อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้เขียน นางสาวนวิรัตน์ ลินิน

สาขาวิชา การจัดการธุรกิจเกษตร

ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความเป็นมา และการดำเนินโครงการฯ 2) สภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร 3) สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร 4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้ของเกษตรกร 5) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการฯ และ 6) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในเขตอำเภอ สุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 133 ราย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า โครงการประกันรายได้เริ่มดำเนินการในปีการผลิต 2552/53 ใช้หลักการเดียวกับโครงการประกันราคา แต่วิธีการดำเนินงานต่างกัน โดยรัฐจะจ่ายเฉพาะส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาอ้างอิง ในกรณีที่ราคาอ้างอิงต่ำกว่าราคาประกัน เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม มีการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5.7 คน และมีสมาชิกที่ช่วยประกอบอาชีพเกษตรเฉลี่ย 2.2 คน ส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพรองทำนา มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 8.1 ไร่ ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ทำสวนยางพารา เกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 108,571 บาทต่อปี มีรายได้จากการทำนาเฉลี่ย 8,719 บาทต่อปี และมีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 72,661 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน

เกษตรกรมีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 3.8 ไร่ และที่ดินที่ใช้ทำนาส่วนใหญ่เป็นที่เช่า เกษตรกรปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก พันธุ์ข้าวที่ปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์ชัยนาท 1 โดยเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูกได้จากการสนับสนุนของรัฐ เกษตรกรทุกคนทำนาปรัง ส่วนใหญ่ทำนา 2 ครั้งต่อปี และทำนาหว่านน้ำตม อบต.เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรมากที่สุด โดยสนับสนุนปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยเคมีมากที่สุด เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์เฉลี่ย 18.7 กิโลกรัมต่อไร่ต่อรอบการผลิต และใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 เฉลี่ย 16.8 กิโลกรัมต่อไร่ต่อรอบการผลิต ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรประสบในการทำนา ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนปุ๋ย ปัญหาโรคใบหงิก หนุ่ และปัญหาหนอนม้วนใบ ส่วนใหญ่เกษตรกรจะแก้ปัญหาโดยการซื้อยามาใช้เอง และสอบถามวิธีการแก้ไขปัญหากจากเพื่อนบ้าน

เกษตรกรรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด รองลงมาคือ
รู้จากผู้นำชุมชน สำหรับข้อมูลที่เกษตรกรรับทราบเกี่ยวกับโครงการฯ มากที่สุด คือ ช่วงเวลาการรับ
ขึ้นทะเบียน รองลงมา คือ เรื่องธนาคารที่รับผิดชอบเรื่องการเงินส่วนต่างที่ได้รับจาก
โครงการฯ และรู้ว่าผู้เข้าร่วมโครงการฯ จะต้องผ่านการเห็นชอบจากเวทีประชาคม สำหรับราคา
ส่วนต่างเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ติดตาม สำหรับเกษตรกรที่ติดตาม ส่วนใหญ่จะติดตาม และ
สอบถามจากเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. มากที่สุด เกษตรกรทุกรายไม่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอ
ใช้สิทธิ์ประกันรายได้ เนื่องจากเกษตรกรไม่ทราบเรื่องสิทธิการขอเปลี่ยนแปลงฯ และไม่ได้ติดตาม
ราคาส่วนต่าง ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์
ส่วนต่างราคาข้าว ที่เกษตรกรพอใจเฉลี่ย 9,169.2 บาทต่อตัน และเกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่า
โครงการฯ มีประโยชน์ ต่อเกษตรกรอย่างมาก

เกษตรกรมีความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการฯ อยู่ในระดับปานกลางในทุกประเด็น อาจเป็น
เพราะเพิ่งเริ่มดำเนินการฯ ในปีแรกเกษตรกรยังไม่ค่อยเข้าใจจึงไม่สามารถตัดสินใจว่าพอใจมาก
หรือน้อย สำหรับปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่จะขาดหลักฐานที่ใช้ในการเข้าร่วม
โครงการฯ และปัญหาขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการฯ มีความยุ่งยาก อย่างไรก็ตามในปีการผลิต
หน้าเกษตรกรทุกรายมีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการฯ อีก และเกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้รัฐ
ดำเนินโครงการนี้ต่อไป และสนับสนุนปุ๋ยและยาฆ่าแมลง

Minor Thesis Title : The Performance on Rice Farmers' Income Guarantee Project in Su-Ngai Padi District, Narathiwat Province.

Author : Miss Nawarat Leenin

Major Program : Agribusiness Management

Academic Year : 2010

Abstract

The research aims to study 1) the background and project performance 2) the social and economic characteristics of the farmers 3) the rice production condition of the farmers 4) knowledge and understanding on the farmers' income guarantee project 5) the farmers' satisfaction towards the project and 6) problems, threats, and suggestions raised by the rice farmers, who take part in the project in Su-Ngai Padi District, Narathiwat Province. The data was collected through the interview of 133 farmers participating in the project. The descriptive analysis is implemented.

The results reveal that the income guarantee project started in the production year 2009/2010. The same principles with the price guarantee project were applied while the operation methods were different. The government is responsible for only the different amount between the guaranteed price and reference price in case of the reference price is lower than the guaranteed price. The farmers, who take part in the project, are mostly male and 50 years in average. All of them are Muslims. The farmers were primary level educated or lower. The average household members are 5.7 people; meanwhile, 2.2 people support in the agricultural activities. The majorities do rubber plantations and rice farming as their main and supplementary career respectively. The agricultural land ownership is 8.1 rai in average. Most of the land is utilized in rubber plantations. The farmers earn the average household income for 108,571 baht a year. The income from rice farming is 8,719 baht a year while the income from non-agricultural sector is 72,661 baht a year. The farmers are mostly free-debt.

The paddy field is 3.8 rai in average, and most of the farm area is rented. The farmers mainly plant rice for their own consumption. The famous variety is Chainat 1, which is supported by the government. All of the farmers do off-season paddy field. Most of them do rice farming twice a year, and also do paddy-sown field. Provincial Administrative Organization is the main sector supporting the production factors to the farmers. Organic and chemical fertilizers are

mostly supplied. The majorities apply organic fertilizers 18.7 kilograms per rai in average during the production cycle. The average quantity of 15-15-15 chemical fertilizers for 16.8 kilograms is applied during the production cycle. The farmers face lots of problems in rice farming, which are short supply of fertilizers, leaf roll disease, mice and rice leaf folders. Most of the farmers solve the mentioned problems by applying pesticides, and are advised of the solutions by the neighbors' recommendations.

The farmers are informed of the project news by the government officers and leader communities respectively. The information, which the farmers are mostly informed, is the registration period. The next is that the bank's responsibility on the money transfer of the different amount, which is financed by the government. The participants must be accepted through the community agreement. Most of the farmers do not monitor the different price; however, the farmers, who keep on monitoring, will mainly contact BAAC officers. Every farmer does not apply for the change of the period to use the rights. It is because the farmers do not aware the rights, and do not monitor the different price. The majorities do not have intentions to change the period to use their rights. The different price of rice satisfies the farmers at 9,169.2 baht a ton in average. Most of the farmers view that the project is very useful to the farmers.

The farmers are moderately satisfied with the project in all aspects. It would be the reason that the project just starts running in the first year. The farmers do not understand the project details well, and cannot make decision that the satisfaction should be rated high or low. The problems deriving from the project participation are listed as details. Most of the farmers do not have the evidences to participate in the project. Procedures for the project entry are complicated. Nevertheless, all farmers have intentions to join the project in the next production year. In addition, the suggestions are raised by the farmers that the project should be continued. Finally, fertilizers together with pesticides should be also supported.

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยเรื่อง ผลการดำเนินงาน โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอสู่โขงป่าติ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเป็นผลมาจากความกรุณาเอาใจใส่ให้คำปรึกษาในกระบวนการอย่างสม่ำเสมอของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุชัยญา ทองรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เริ่มตั้งแต่การเริ่มเขียน โครงร่างสารนิพนธ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการเขียนสารนิพนธ์อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ปลูกฝังให้ผู้วิจัยมีวินัย และความละเอียดรอบคอบในการทำงานมากยิ่งขึ้น ตลอดจนกำลังใจ และแบบอย่างที่ดีแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบพระคุณ ดร.สิริรัตน์ เกียรติปฐมชัย และอาจารย์กนกพร ภาชีรัตน์ กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบความเที่ยงตรง และถูกต้องเชิงเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานวิจัยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของคณาจารย์ทั้ง 3 ท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นอกเหนือจากคณาจารย์ทั้ง 3 ท่านแล้ว ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ และเสียสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจ รวมทั้งมิตรภาพที่ดีระหว่างการเรียน คุณค่าและประโยชน์จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บุพการี และครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งหมดให้แก่ผู้วิจัย

นวรรตน์ ลีสิน

พฤษภาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร	
2.1 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าว	5
2.2 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผล โครงการ	15
2.3 แนวคิดและทฤษฎีการประกันราคา	18
2.4 แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ	30
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
3.1 ข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	40
3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	
4.1 ความเป็นมา และการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว	43
4.2 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ	47
4.3 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร	56
4.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้	64
4.5 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการฯ	68
4.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	73
5.2 ข้อเสนอแนะ	75
5.3 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการทำวิจัย	77
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก : แบบสอบถาม	82
ประวัติผู้เขียน	92

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 2.1	เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปี และนาปรัง ปี 2550-2554	14
ตารางที่ 2.2	การเปรียบเทียบผลของการใช้มาตรการทั้ง 2 แบบ	27
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา	41
ตารางที่ 4.1	ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร	48
ตารางที่ 4.2	ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	51
ตารางที่ 4.3	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการทำนาของเกษตรกร	57
ตารางที่ 4.4	การใส่ปุ๋ยของเกษตรกร	60
ตารางที่ 4.5	ปัญหาในการทำนา และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร	62
ตารางที่ 4.6	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้	66
ตารางที่ 4.7	ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการฯ	69
ตารางที่ 4.8	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้	71

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 2.1	แสดงการประกันราคาขั้นต่ำโดยรับซื้ออุปทานส่วนเกิน กรณีเส้นอุปทานเป็น Perfectly Inelastic	21
ภาพที่ 2.2	แสดงการประกันราคาขั้นต่ำโดยรับซื้ออุปทานส่วนเกิน กรณีเส้นอุปทานเป็น Elastic	22
ภาพที่ 2.3	แสดงการประกันราคาขั้นต่ำโดยจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่เกษตรกร	25
ภาพที่ 2.4	แสดงการเปรียบเทียบระหว่างโครงการรับจำนำ และระบบประกันราคา	27
ภาพที่ 3.1	กรอบแนวคิดของโครงการฯ	42
ภาพที่ 4.1	ขั้นตอนการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกร	45

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวิจัย

การประกอบอาชีพทางการเกษตรที่เป็นอยู่ของไทย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องประสบปัญหาาราคาผลผลิตตกต่ำ จึงทำให้แรงงานเกษตรกรขาดแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ เพราะรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ จำเป็นต้องทิ้งพื้นที่เพาะปลูกให้รกร้าง และละถึ้นฐานไปประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย อาทิเช่น ขาดแรงงานภาคเกษตรกรรม เกิดการกระจุกตัวในชุมชนเมืองเกิดปัญหาชุมชนแออัด เป็นต้น รัฐบาลจึงได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ซึ่งจากที่ผ่านมา ในอดีตรัฐบาลจะช่วยเหลือเกษตรกรโดยการใช้ “โครงการรับจำนำ” ทั้งนี้เนื่องจากการรับจำนำที่ผ่านมา มักตั้งราคาจำนำไว้สูงจากราคาตลาดมาก ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมข้าวในหลายด้าน อาทิ ราคาข้าวไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่งมาก ส่งผลให้การส่งออกข้าวไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งคุณภาพข้าวไทยตกต่ำลง เนื่องจากชาวนามุ่งปลูกโดยไม่สนใจคุณภาพของผลผลิต เนื่องจากมีโครงการรับจำนำของรัฐรองรับอยู่แล้ว ที่สำคัญพบว่าที่ชาวนาได้รับเมล็ดเงินจากโครงการรับจำนำไม่ถึงครึ่งหนึ่งของงบประมาณที่รัฐบาลใช้ทั้งหมด เนื่องจากต้องเสียค่าบริหารจัดการในการทำโครงการ การเก็บรักษาผลผลิต รวมทั้งมีการทุจริตระหว่างกระบวนการมากมาย และสุดท้ายรัฐบาลยังต้องขาดทุนจากการประมูลข้าวในสต็อกที่รับจำนำไว้ทุก ๆ ปี (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2552) รัฐบาลจึงต้องหาทางออกในการแก้ไขปัญหานี้ และพยายามในการที่จะช่วยเหลือเกษตรกรของภาครัฐให้สามารถผลิต และจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรเพื่อสร้างรายได้สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว และชีวิตความเป็นอยู่ เป็นที่มาของการจัดทำโครงการประกันรายได้ ดังเช่น สถานีวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน จังหวัดสระบุรี (2553) กล่าวว่า “โครงการประกันรายได้” ถือเป็นทางเลือกใหม่ให้เกษตรกร และเป็นการสร้างระบบเพื่อลดความเสี่ยงด้านราคา เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตได้ในระยะยาว โดยการชดเชยรายได้จากพื้นที่ปลูก และผลผลิตเฉลี่ยคูณกับผลต่างของราคาประกันกับเกณฑ์กลางอ้างอิงในพืชเศรษฐกิจสามชนิด ได้แก่ ข้าวเปลือกนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง การเปลี่ยนนโยบายจากโครงการรับจำนำมาเป็นการประกันราคาของรัฐบาล แม้ว่าระยะแรกอาจจะถูกต่อต้านจากเกษตรกรอยู่บ้าง แต่หลังจากได้รับรู้ข้อมูลการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจำนวนไม่น้อยพอใจกับแนวนโยบายดังกล่าว เพียงแต่ปีแรกเป็นแค่โครงการนำร่องทำให้การดำเนินการเป็นไปไม่ทั่วถึงครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ (นิรนาม, 2553)

อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้ความสนใจเข้าร่วม “โครงการประกันรายได้เกษตรกร” โดยมีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี 2552/53 ซึ่งมีระยะเวลาการขึ้นทะเบียนตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2552 - 15 เมษายน 2553 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2553ก) จำนวน 504 ราย ผ่านการประชาคม 497 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย, 2553) แต่มีผู้ใช้สิทธิ์ประกันรายได้กับธนาคาร ธ.ก.ส. 458 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 92 (ธ.ก.ส., 2553) และพบว่าในฤดูนาปรังเกษตรกรก็ให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2552/53 (รอบ 2) จำนวน 138 ราย ผ่านการประชาคม 138 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย, 2553) มีผู้ใช้สิทธิ์ประกันรายได้กับธนาคาร ธ.ก.ส. จำนวน 137 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 99 (ธ.ก.ส., 2553) ตั้งแต่ดำเนินโครงการฯ ในรอบปีการผลิต 2552/53 และปีการผลิต 2552/53(รอบ 2) เกษตรกรยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ และไม่ให้ความสำคัญในการเข้าร่วมโครงการฯ มากนัก การศึกษานี้ จึงมีขึ้นเพื่อตอบคำถามว่า โครงการฯ มีความเป็นมา และการดำเนินการเป็นอย่างไร ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไรบ้าง ศึกษาถึงสภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อโครงการฯ มีมากน้อยแค่ไหน และ ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว รวมทั้ง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาจะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของ สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 6 ประการ คือ

- 1) เพื่อศึกษาความเป็นมา และการดำเนิน โครงการประกันรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
- 2) เพื่อศึกษาสภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ ในพื้นที่อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา
- 3) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าว ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ที่เข้าร่วมโครงการฯ
- 4) เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา
- 5) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

6) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วม โครงการ ประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ประเด็นการศึกษา วิจัยหลัก และระยะเวลาการเก็บข้อมูล ดังนี้

1) พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา คือ อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา โดยเจาะจงเลือกพื้นที่ ๆ มีเกษตรกร เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2552/53 (รอบ 2) ซึ่งประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลศรีโก้ ตำบลสุโขทัย และตำบลเกาะ

2) ด้านประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตพื้นที่อำเภอสุโขทัย ที่ได้ขึ้นทะเบียนประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2552/53 (รอบ 2) จำนวน 138 ราย โดยสอบถาม ทั้งหมดของประชากร

3) ประเด็นการศึกษาวิจัยหลัก

ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับผลการดำเนิน โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้ของ เกษตรกร การเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์ประกันรายได้ และความพึงพอใจจากการเข้าร่วมโครงการฯ รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกร

4) ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ 2554

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1) ด้านความรู้

ทำให้ทราบลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ สภาพการผลิตข้าว ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เกี่ยวกับโครงการประกันรายได้ ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการ รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของโครงการฯ

2) ด้านการนำไปใช้

เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะสามารถนำองค์ความรู้ ปัญหา ข้อเสนอแนะที่ได้ นำไปใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องของโครงการฯ ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร และโครงการมีความสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายอย่างแท้จริง

1.5 นิยามศัพท์

1) **โครงการประกันรายได้เกษตรกร** เป็นนโยบายความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง กรณีราคาผลผลิตดังกล่าวตกต่ำ เพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกพืชดังกล่าวให้เหมาะสม และสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกร โดยไม่เป็นการบิดเบือนกลไกการตลาด มุ่งให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์จากโครงการโดยตรงและทั่วถึง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2554)

2) **เกษตรกร** หมายถึง เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2552/53 รอบ 2

3) **ราคาอ้างอิง** คือ ราคาที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาจ่ายอัตราชดเชยรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งประธานกรรมการนโยบายมันสำปะหลัง ประธานกรรมการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และประธานคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กชช.) พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนประกาศเกณฑ์กลางอ้างอิง โดยคำนวณจากมูลค่าข้าวสาร ณ ตลาดกรุงเทพ ฯ (อัตราแปรสภาพต้นข้าว x ราคาต่อ กก.) รวมกับมูลค่าผลิตภัณฑ์ (อัตราแปรสภาพข้าวท่อน, ปลายข้าว และรำ x ราคาต่อ กก.) หักด้วยค่าแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารทุกชนิด (ต้นละ 500 บาท) ซึ่งเป็นอัตราเดียวกับที่ใช้ในโครงการรับจำนำข้าวที่ผ่านมา ยกเว้นข้าวเปลือกปทุมธานี (ต้นละ 1,000 บาท) (สุทัศน์ ราชเรืองระบิน, 2553)

4) **ราคาประกัน** เป็น ราคา ที่คำนวณจากต้นทุนการผลิตของเกษตรกรบวกกับกำไรที่เกษตรกรควรได้ เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพได้ และมีความมั่นคงกับภาคการเกษตร (ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์, 2554)

5) **การจ่ายเงินชดเชยส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาอ้างอิง** ได้จากการคำนวณเงินชดเชยส่วนต่างเพื่อจ่ายให้แก่เกษตรกร ในกรณีที่ราคาอ้างอิงต่ำกว่าราคาประกัน โดยการเอาราคาประกันลบด้วย ราคาอ้างอิง ณ วันที่ใช้สิทธิ์ แล้วคูณกับปริมาณผลผลิตที่ได้รับ (ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์, 2554)

บทที่ 2

การตรวจสอบเอกสาร

การตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับการศึกษาผลการดำเนินงาน โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 5 ส่วนคือ (1) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าว (2) แนวคิดและทฤษฎีการประเมินโครงการ (3) แนวคิดและทฤษฎีการประกันราคา (4) แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ และ (5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดแต่ละส่วนดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าว

กรมการข้าว (2554) ได้กล่าวถึง ความรู้ด้านต่าง ๆ ในการผลิตข้าวในประเภทต่าง ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 การทำนาคำ

การทำนาคำเป็นวิธีการทำนามีการนำเมล็ดข้าวไปเพาะในแปลงที่เตรียมไว้ (แปลงกล้า) ให้งอกเป็นต้นกล้า แล้วถอนนำต้นกล้าไปปักลงในกระถางนาที่เตรียมเอาไว้ และมีการดูแลรักษาจนให้ผลผลิต การทำนาคำนิยมในพื้นที่ที่มีแรงงานเพียงพอ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การเตรียมดิน

การเตรียมดินสำหรับการทำนา ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่น น้ำ ภูมิอากาศ ลักษณะพื้นที่ ตลอดจนแบบวิธีการทำนา และเครื่องมือการเตรียมดินที่แตกต่างกัน การเตรียมดินแยกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

(1.1) การไถตะ และไถแปร คือ การพลิกหน้าดิน ตากดินให้แห้ง ตลอดจนเป็นการคลุกเคล้าฟาง วัชพืช ฯลฯ ลงไปในดิน เครื่องมือที่ใช้ อาจเป็น รถไถเดินตามจนถึง รถแทรกเตอร์

(1.2) การคราด หรือใช้ลูกทูป คือ การกำจัดวัชพืช ตลอดจนการทำให้ดินแตกตัว และเป็นเทือกพร้อมที่จะปักดำได้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ทำต่อจากขั้นตอนที่ 1 และขังน้ำไว้ระยะหนึ่ง เพื่อให้มีสภาพดินที่เหมาะสมในการคราด หรือการใช้ลูกทูป ในบางพื้นที่อาจมีการใช้ โรตารี

(1.3) ข้อควรระวังในการเตรียมดิน

(1.3.1) ควรปล่อยให้ดินนามีโอกาสแห้งสนิท เป็นระยะเวลาานพอสมควร และถ้าสามารถไถพลิกดินล่างขึ้นมาตากให้แห้งได้ก็จะดียิ่งขึ้น ถ้าดินเปียกน้ำติดต่อกันโดยไม่มีโอกาสแห้ง จะเกิดการสะสมของสารพิษ เช่น แก๊สไข่เน่า (ไฮโดรเจนซัลไฟด์) เป็นต้น ซึ่งถ้าแก๊สนี้มีปริมาณมากก็จะเป็นอันตรายต่อต้นข้าวได้

(1.3.2) ควรจะมีการปล่อยน้ำขังอย่างน้อย 2 สัปดาห์ เพื่อให้กระบวนการหมัก และสลายตัวของอินทรีย์วัตถุเสร็จสิ้นเสียก่อน ดินจะปรับตัวอยู่ในสภาพที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของข้าว และจะปลดปล่อยธาตุอาหารที่จำเป็นออกมาให้แก่ต้นข้าว

(1.3.3) ดินกรดจัด หรือดินเปรี้ยวจัด หรือดินกรดกำมะถัน เป็นดินที่มีสารที่จะก่อให้เกิดความเป็นกรด (pH ต่ำ) แก่ดินได้มากเมื่อสัมผัสกับออกซิเจนในอากาศ ดินพวกนี้จึงจำเป็นต้องขังน้ำไว้ตลอด เพื่อให้สารดังกล่าวได้สัมผัสกับออกซิเจน จึงควรที่จะขังน้ำไว้อย่างน้อย 1 เดือน ก่อนปักดำข้าว เพื่อให้ปฏิกิริยาต่าง ๆ ตลอดจนความเป็นกรดของดินลดลงสู่สภาวะปกติ และก่อนข้างเป็นกลางเสียก่อน ดินกลุ่มนี้ถ้ามีการขังน้ำตลอดปี หรือมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง ก็จะเป็นการลดสภาวะความเป็นกรดของดิน และการเกิดสารพิษลงได้ ซึ่งจะทำให้ผลผลิตของข้าวสูงขึ้น

2) การตกกล้า

การเตรียมต้นกล้าให้ได้ต้นที่แข็งแรง เมื่อนำไปปักดำก็จะได้ข้าวที่เจริญเติบโตได้รวดเร็ว และมีโอกาสให้ผลผลิตสูง ต้นกล้าที่แข็งแรงดีต้องมีการเจริญเติบโต และความสูงสม่ำเสมอทั้งแปลง มีกาบใบสั้น มีรากมาก และรากขนาดใหญ่ ไม่มีโรคและแมลงทำลาย

(2.1) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ ที่ใช้ตกกล้าต้องเป็นเมล็ดพันธุ์ที่บริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งเจือปน มีเปอร์เซ็นต์ความงอกสูง (ไม่ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์) ปราศจากการทำลายของโรคและแมลง

(2.2) การแช่ และหุ้มเมล็ดพันธุ์ นำเมล็ดข้าวที่ได้เตรียมไว้บรรจุในภาชนะ นำไปแช่ในน้ำสะอาด นานประมาณ 12-24 ชั่วโมง จากนั้นนำเมล็ดพันธุ์ขึ้นมาวางบนพื้นที่น้ำไม่ขัง และมีการถ่ายเทของอากาศดี นำกระสอบป่านชุบน้ำจุ่มมาหุ้มเมล็ดพันธุ์โดยรอบ รดน้ำทุกเช้าและเย็น เพื่อรักษาความชุ่มชื้น หุ้มเมล็ดพันธุ์ไว้เวลานประมาณ 30-48 ชั่วโมง เมล็ดข้าวจะงอกขนาด “ตุ้มตา” (มียอดและรากเล็กน้อยโดยรากจะยาวกว่ายอด) พร้อมทั้งจะนำไปหว่านได้ ในการหุ้มเมล็ดพันธุ์นั้น ควรวางเมล็ดพันธุ์ไว้ในที่ร่ม ไม่ถูกแสงแดดโดยตรง และขนาดของกองเมล็ดพันธุ์ต้องไม่โตมากเกินไป หรือบรรจุสูงขนาดใหญ่เกินไป เพื่อไม่ให้เกิดความร้อนสูงในกองข้าว เพราะถ้าอุณหภูมิสูงมากเกินไปเมล็ดพันธุ์ข้าวจะตาย ถ้าอุณหภูมิพอเหมาะข้าวจะงอกเร็ว และสม่ำเสมอตลอดทั้งกอง

(2.3) การตกกล้า การตกกล้ามีหลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และวัตถุประสงค์ เช่น การตกกล้าบนดินเปียก (ทำเทือก) การตกกล้าบนดินแห้ง และการตกกล้าใช้กับเครื่องปักดำข้าว

(2.3.1) การตกกล้าในสภาพเปียก หรือการตกกล้าเทือก เป็นวิธีที่ชาวนาคุ้นเคยกันดี การตกกล้าแบบนี้จะต้องมีน้ำหล่อเลี้ยงอยู่เสมอ การดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก และความสูญเสียจากการทำลายของศัตรูข้าวมีน้อย มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

(1) การเตรียมดิน ปฏิบัติเช่นเดียวกับแปลงปักดำ แต่เพิ่มความพิถีพิถันมากขึ้น ในการเก็บกำจัดวัชพืช และปรับระดับเทือกให้ราบเรียบสม่ำเสมอ

(2) การเพาะเมล็ดพันธุ์ ปฏิบัติตามขั้นตอนของการเตรียมเมล็ดพันธุ์ การแช่และหุ้มเมล็ดพันธุ์ โดยใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ 50-60 กรัมต่อตารางเมตร หรือประมาณ 80-90 กิโลกรัมต่อไร่ จะได้กล้าสำหรับปักดำได้ประมาณ 15-20 ไร่

(3) การหว่านเมล็ดพันธุ์ ปล่อยน้ำแปลงกล้าให้แห้ง ทำเทือกให้ราบเรียบสม่ำเสมอ นำเมล็ดพันธุ์ที่เพาะงอกดีแล้วมาหว่านให้กระจายสม่ำเสมอตลอดแปลง ควรหว่านเมล็ดพันธุ์ตอนบ่ายหรือตอนเย็น เพื่อหลีกเลี่ยงแสงแดดตอนเที่ยงซึ่งมีความร้อนแรงมาก อาจทำให้เมล็ดข้าวตายได้

(4) การให้น้ำ ถ้าตกกล้าไม่มากนัก หลังจากหว่านเมล็ดพันธุ์แล้วหนึ่งวัน สาดน้ำรดให้กระจายทั่วแปลง ประมาณ 3-5 วัน กล้าจะสูงพอที่ให้น้ำเข้าท่วมแปลงได้ แต่ถ้าตกกล้ามาก ไม่สามารถที่จะสาดน้ำรดได้ ให้ปล่อยน้ำหล่อเลี้ยงระหว่างแปลงย่อย ประมาณ 3-5 วัน เมื่อต้นกล้าสูงจึงให้น้ำเข้าท่วมแปลง และค่อยเพิ่มระดับขึ้นเรื่อยๆ ตามความสูงของต้นกล้าจนน้ำท่วมผิวดินตลอด ให้หล่อเลี้ยงไว้ในระดับลึกประมาณ 5-10 เซนติเมตร จนกว่าจะถอนกล้าไปปักดำ

(5) การใส่ปุ๋ยเคมี ถ้าดินแปลงกล้ามีความอุดมสมบูรณ์สูง กล้างามดีก็ไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ย เพราะจะงามเกินไป ใบจะยาว ต้นอ่อน ทำให้ถอนแล้วต้นขาดง่ายและตั้งตัวได้ช้า เมื่อนำไปปักดำ แต่ถ้าดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ให้ใส่ปุ๋ยเคมีแอมโมเนียมฟอสเฟต (16-20-0) อัตราประมาณ 25-40 กิโลกรัมต่อไร่ โดยใส่หลังหว่านเมล็ดพันธุ์แล้วประมาณ 7 วัน หรือเมื่อสามารถให้น้ำเข้าท่วมแปลงได้แล้ว

(6) การดูแลรักษา ใช้สารป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูข้าวตามความจำเป็น

(2.3.2) การตกกล้าในสภาพดินแห้ง การตกกล้าโดยวิธีนี้ ควรกระทำเมื่อฝนไม่ตกตามปกติ และไม่มีน้ำเพียงพอที่จะทำเทือกเพื่อตกกล้าได้ แต่มีน้ำพอที่จะใช้รดแปลงกล้าได้ มีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

(1) การเตรียมดิน เลือกลงแปลงที่ดอนน้ำไม่ท่วม มีการระบายน้ำดี อยู่ใกล้แหล่งน้ำที่จะนำมารดแปลง ทำการไถตะตากดินให้แห้ง แล้วไถแปร คราดดินให้แตกละเอียด เก็บวัชพืชออกปรับระดับดินให้ราบเรียบ

(2) การตกกล้า ทำได้ 2 แบบ คือ

- การหว่านข้าวแห้ง หว่านเมล็ดพันธุ์ลงในแปลงโดยตรง โดยไม่ต้องเพาะเมล็ดให้งอกก่อน ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์เช่นเดียวกับการตกกล้าเทือก คือ ประมาณ 80-90 กิโลกรัมต่อไร่ แล้วคราดกลบเมล็ดพันธุ์ให้จมดินพอประมาณ อย่าให้จมมาก เพราะจะทำให้เมล็ดงอกช้า และโคนกล้าอยู่ลึกทำให้ถอนยาก

- การหว่านข้าวงอก เพาะเมล็ดให้งอกขนาดตุ่มตา (วิธีการเพาะเช่นเดียวกับการตกกล้าเทือก) อัตราเมล็ดพันธุ์เช่นเดียวกับการหว่านข้าวแห้ง ควรหว่านตอนบ่ายหรือเย็น หว่านแล้วคราดกลบและรดน้ำให้ชุ่มทันทีหลังการหว่าน

(3) การให้น้ำ แบบวิธีการหว่านข้าวแห้ง อาจหว่านทิ้งไว้คอยฝนได้ 7-10 วัน แต่ถ้ายังไม่มีฝนตกก็ให้รดน้ำให้ชุ่ม และต้องรดติดต่อกันทุก ๆ วัน โดยรดวันละ 3 ครั้ง เช่นเดียวกับวิธีหว่านข้าวแห้ง ทั้งแบบหว่านข้าวแห้ง และหว่านข้าวแฉกเมื่อข้าวแฉกโผล่พื้นดินประมาณ 1 เซนติเมตร หากมีน้ำพอก็ปล่อยน้ำเข้าหล່อร่องทางเดินให้เต็มร่อง เพื่อให้แปลงกล้าชุ่มทั่วกันแปลง จะได้ไม่ต้องรดน้ำทุกวัน ถ้ามีน้ำเพียงพอ ก็ให้น้ำเข้าท่วมแปลงแบบวิธีตกกล้าเทือกก็ได้ แต่หากไม่มีน้ำเพียงพอก็ต้องใช้วิธีรดน้ำให้ดินชุ่ม และอาศัยน้ำฝนจนกว่าจะถอนกล้าไปปักดำได้ การใส่ปุ๋ยเคมีและการดูแลรักษาปฏิบัติเช่นเดียวกับการตกกล้าเทือก

3) การปักดำ

การปักดำควรทำเป็นแถวเป็นแนวซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการกำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ย การพ่นยากำจัดโรคแมลง และยังทำให้ข้าวแต่ละกอมีโอกาสได้รับอาหาร และแสงแดดอย่างสม่ำเสมอ สำหรับระยะปักดำนั้น ขึ้นกับชนิด และพันธุ์ข้าว พันธุ์ข้าวไม่ไวแสงหรือข้าวนาปรัง เช่น พันธุ์ สุพรรณบุรี 1 ชัยนาท 1 พิษณุโลก 2 ควรใช้ระยะปักดำระหว่างแถว และระหว่างกอ 20x20 เซนติเมตร หรือ 20x25 เซนติเมตร พันธุ์ข้าวไวแสง หรือข้าวนาปี เช่น เหลืองประทิว 123 ขาวดอกมะลิ 105 กข 15 กข 6 ปทุมธานี 60 ควรใช้ระยะปักดำ 25x25 เซนติเมตร ปักดำจับละ 3-5 ต้น ปักดำลึกประมาณ 3-5 เซนติเมตร จะทำให้ข้าวแตกกอใหม่ได้เต็มที่ การปักดำลึกจะทำให้ข้าวตั้งตัวได้ช้า และแตกกอได้น้อย ทั้งนี้ไม่ควรตัดใบกล้าเพราะการตัดใบกล้าจะทำให้เกิดแผลที่ใบ จะทำให้โรคเข้าทำลายได้ง่าย ควรตัดใบกรณีที่เป็นจริง ๆ เช่น ใช้กล้าอายุมาก มีใบยาว ต้นสูง หรือมีลมแรง เมื่อปักดำแล้วจะทำให้ต้นข้าวล้ม การใช้กล้าอายุที่เหมาะสม จะทำให้ข้าวตั้งตัวเร็ว แตกกอได้มาก และให้ผลผลิตสูง อายุกล้าที่เหมาะสมสำหรับปักดำ ขึ้นอยู่กับชนิด และพันธุ์ข้าว ซึ่งพันธุ์ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง หรือข้าวนาปรัง เช่น พันธุ์สุพรรณบุรี 1 ชัยนาท 1 พิษณุโลก 2 ควรใช้กล้าที่มีอายุประมาณ 20-25 วัน และพันธุ์ข้าวไวต่อช่วงแสง หรือข้าวนาปี เช่น เหลืองประทิว 123 ขาวดอกมะลิ 105 กข 15 กข 6 ปทุมธานี 60 ควรใช้กล้าที่มีอายุประมาณ 25-30 วัน ระดับน้ำในการปักดำ ควรมีระดับน้ำในนาอย่างน้อยที่สุด เพียงแค่คลุมผิวดิน เพื่อป้องกันวัชพืช และประคองต้นข้าวไว้ไม่ให้ล้ม การควบคุมระดับน้ำหลังปักดำก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะระดับน้ำลึกจะทำให้ต้นข้าวแตกกอได้น้อย ซึ่งจะทำให้ผลผลิตต่ำ ควรควบคุมให้อยู่ในระดับลึกประมาณ 1 ฝ่ามือ (20 เซนติเมตร)

4) การใส่ปุ๋ย

(4.1) ดินร่วนทราย หรือดินเหนียว

(4.1.1) การใส่ปุ๋ยแปลงกล้าข้าว ควรใช้มูลสัตว์ หรือปุ๋ยคอกในอัตรา 500 กรัม (น้ำหนักแห้ง) ร่วมกับปุ๋ย 16-16-8 อัตรา 10 กรัม ต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร หว่านรองพื้นก่อนหว่านเมล็ดพันธุ์ 1 วัน หรืออาจแยกหว่านปุ๋ย 16-16-8 ที่ 10-15 วันหลังหว่านเมล็ดก็ได้ แต่ในช่วง 7 วันก่อนถอนกล้าไม่ควรให้ปุ๋ยในโตรเจน

(4.1.2) การใส่ปุ๋ยแปลงปักดำ

(1) การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 1

- ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-8 อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ในวันปักดำ หรือก่อนปักดำ 1 วัน แล้วคราดกลบ (หรือใส่ปุ๋ยหลังจากปักดำ 15 วัน เมื่อต้นข้าวตั้งตัวได้แล้ว) หากไม่มีปุ๋ย 16-16-8 ให้ใช้ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่าง ๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 แทนได้โดยใส่อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ (0-0-60) อัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่

- ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-8 อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ในวันปักดำ หรือก่อนปักดำ 1 วัน แล้วคราดกลบ (หรือใส่ปุ๋ยหลังจากปักดำ 15 วัน เมื่อต้นข้าวตั้งตัวได้แล้ว) หากไม่มีปุ๋ย 16-16-8 ให้ใช้ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่าง ๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 แทนได้โดยใส่อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ (0-0-60) อัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่

(2) การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 2

- ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

- ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 40 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

(4.2) ดินร่วนปนเหนียว หรือดินเหนียว

(4.2.1) การใส่ปุ๋ยแปลงกล้าข้าว ควรใช้มูลสัตว์หรือปุ๋ยคอกในอัตรา 500 กรัม (น้ำหนักแห้ง) ร่วมกับปุ๋ย 16-16-8 อัตรา 10 กรัม ต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร หว่านรองพื้นก่อนหว่านเมล็ดพันธุ์ 1 วัน หรืออาจแยกหว่านปุ๋ย 16-16-8 ที่ 10-15 วันหลังหว่านเมล็ดก็ได้ แต่ในช่วง 7 วันก่อนถอนกล้าไม่ควรให้ปุ๋ยในโตรเจน

(4.2.2) การใส่ปุ๋ยแปลงปักดำ

(1) การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 1

- ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่าง ๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ ในวันปักดำ หรือก่อนปักดำ 1 วัน แล้วคราดกลบ (หรือใส่ปุ๋ยหลังจากปักดำ 15 วัน เมื่อต้นข้าวตั้งตัวได้แล้ว)

- ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่าง ๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ ในวันปักดำ หรือก่อนปักดำ 1 วัน แล้วคราดกลบ (หรือใส่ปุ๋ยหลังจากปักดำ 15 วัน เมื่อต้นข้าวตั้งตัวได้แล้ว)

(2) การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 2

- ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

- ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 40 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

2.1.2 การทำนาหว่าน

1) วิธีการทำนาหว่าน แบ่งเป็น 2 วิธี คือ

(1.1) นาหว่านข้าวแห้ง เป็นการหว่านเมล็ดข้าวเพื่อคอยฝน และมีชื่อเรียกปลักย่อยไปตามวิธีปฏิบัติ คือ การหว่านสำรวย เป็นการหว่านในสภาพดินแห้ง เนื่องจากฝนยังไม่ตก โดยหลังจากการไถแปรครั้งสุดท้ายแล้วหว่านเมล็ดข้าวลงไปโดยไม่ต้องคราดกลบ เมล็ดจะตกลงไปอยู่ในระหว่างก้อนดิน เมื่อฝนตกลงมาเมล็ดข้าวจะงอกขึ้นมาเป็นต้น และการหว่านหลังซีไถ เป็นการหว่านในสภาพที่มีฝนตกลงมา และน้ำเริ่มจะขังในกระตงนา เมื่อไถแปรแล้วก็หว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวตามหลัง แล้วคราดกลบทันที

(1.2) นาหว่านข้าวงอก หว่านนํ้าตมหรือหว่านเพาะเลย โดยการนำเอาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ถูกเพาะในไหงอก มีขนาดคุ่มตา (มีรากงอกประมาณ 1-2 มิลลิเมตร) แล้วจึงหว่านลงในกระตงนา ซึ่งมีการเตรียมดินจนเป็นเทือกแยกเป็น การหว่านหนีนํ้า ทำในนํ้าฝน เนื่องจากการหว่านข้าวแห้งหรือทำการตกกล้าไม่ทัน เมื่อฝนมามาก หลังจากเตรียมดินเป็นเทือกดีแล้ว ก็หว่านข้าวที่เพาะจนงอก ลงไปในกระตงนาที่มีน้ำขังอยู่มากจึงเรียกว่า นาหว่านนํ้าตม และนาชลประทาน หรือนาในเขตที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ การทำนาในสภาพนี้มักจะให้ผลผลิตสูง หลังจากเตรียมดินเป็นเทือกดีแล้วระบายน้ำออกหรือให้เหลือน้ำขังบนผืนนายน้อยที่สุด นำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่งอกขนาด “คุ่มตา” หว่านลงไป แล้วคอยดูแลควบคุมการให้นํ้า มักจะเรียกการทำนาแบบนี้ว่า “การทำน่านํ้าตมแผนใหม่”

2) การทำนาหว่านนํ้าตม

การทำนาหว่านนํ้าตมที่จะให้ได้ผลดีนั้น จะต้องปรับพื้นที่นาให้สม่ำเสมอ มีคันนาล้อมรอบ และสามารถควบคุมน้ำได้ การเตรียมดินก็ปฏิบัติเช่นเดียวกับการเตรียมดินในนาดำ หลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ควรปล่อยให้เมล็ดข้าวที่ร่วงหล่นในนามีเวลางอกเป็นต้นข้าว เพื่อลดปัญหาข้าวเรือ

หรือข้าววัชพืชในนา แล้วจึงไถตะ แล้วปล่อยน้ำเข้าพอให้ดินชุ่มอยู่เสมอ ประมาณ 5-10 วัน เพื่อให้เมล็ดวัชพืช งอกขึ้นมาเป็นต้นอ่อนเสียก่อนจึงปล่อยน้ำเข้านา แล้วทำการไถแปร และคราด หรือใช้ลูกทุบตี จะช่วยทำลายวัชพืชได้ หากทำเช่นนี้ 1-2 ครั้ง หรือมากกว่านั้น โดยทิ้งระยะห่างกันประมาณ 4-5 วัน หลังจากไถตะไถแปร และคราดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชังน้ำไว้ประมาณ 3 สัปดาห์ เพื่อให้ลูกหญ้าที่เป็นวัชพืชน้ำ เช่น ผักตบ ขาเขียด ทรงกระเทียม ผักปอด และพวกกกเล็ก เป็นต้นงอกเสียก่อน จึงคราดให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ลูกหญ้าจะหลุดลอยไปติดคันทาได้ทางลม ก็จะสามารถช้อนออกได้หมด เป็นการทำลายวัชพืชวิธีหนึ่ง เมื่อคราดแล้วจึงระบายน้ำออก และปรับเทือกให้สม่ำเสมอ สำหรับผู้ที่ใช้ลูกทุบ หรืออิฐลูก ย่ำฟางข้าวให้จมลงไปดินแทนการไถ หลังจากย่ำแล้วควรเอาน้ำแช่ไว้ ให้ฟางเน่าเปื่อยจนหมดความร้อนเสียก่อน อย่างน้อย 3 อาทิตย์ แล้วจึงย่ำใหม่ เพราะแก๊สที่เกิดจากการเน่าเปื่อยของฟางจะเป็นอันตรายต่อต้นข้าว จะทำให้รากข้าวค้ำไม่สามารถหาอาหารได้ หลังจากนั้นจึงระบายน้ำออกเพื่อปรับเทือก การปรับพื้นที่นาหรือการปรับเทือกให้สม่ำเสมอ จะทำให้ควบคุมน้ำได้สะดวก การงอกของข้าวดีเติบโตสม่ำเสมอ เพราะเมล็ดข้าวมักจะตายถ้าตกลงไปในแ่ง หรือหลุมที่มีน้ำขัง เว้นแต่กรณีดินเป็นกรดจัดละอองดินตกตะกอนเร็วเท่านั้นที่ต้นข้าวสามารถขึ้นได้ แต่ถ้าแปลงใหญ่เกินไปจะทำให้ น้ำเกิดคลื่น ทำให้ข้าวหลุดลอยง่าย และข้าวรวมกันเป็นกระจุก ไม่สม่ำเสมอ นอกจากนั้นการปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ ยังช่วยควบคุมการงอกของเมล็ดวัชพืช ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของการทำนาหว่านน้ำตมอีกด้วย การปรับพื้นที่ทำเทือกควรทำก่อนหว่านข้าวหนึ่งวัน เพื่อให้ตะกอนตกดีเสียก่อน แล้วแบ่งกระตงนาออกเป็นแปลงย่อย ๆ ขนาดกว้าง 3-5 เมตร ยาวตามความยาวของกระตงนา ทั้งนี้แล้วแต่ความสามารถของคนหว่าน ถ้าคนหว่านมีความชำนาญอาจแบ่งให้กว้าง การแบ่งอาจใช้วิธีแหวกร่อง หรือใช้ไถกระเทียมผูกเชือกลากให้เป็นร่องก็ได้ เพื่อให้ น้ำตกลงจากแปลงให้หมด และร่องนี้ยังใช้เป็นทางเดินระหว่างหว่านข้าว หว่านปุ๋ย และพ่นสารเคมีได้ตลอดแปลง โดยไม่ต้องเข้าไปในแปลงย่อยได้อีกด้วย

(2.1) การเตรียมเมล็ดพันธุ์

(2.1.1) ตรวจสอบบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ พิจารณามีเมล็ดข้าวพันธุ์อื่น หรือเมล็ดวัชพืชปนหรือไม่ ไม่มีโรค หรือแมลงทำลาย รูปร่างเมล็ดมีความสม่ำเสมอ ถ้าพบว่ามีเมล็ดข้าวพันธุ์อื่นหรือเมล็ดวัชพืชปน หรือมีโรค แมลงทำลายก็ไม่ควรนำมาใช้ทำพันธุ์

(2.1.2) การทดสอบความงอก โดยการนำเมล็ดข้าว จำนวน 100 เมล็ด มาเพาะเพื่อดูเปอร์เซ็นต์ ความงอก อาจทำ 3-4 ซ้ำเพื่อความแน่นอน เมื่อรู้ว่าเมล็ดงอกก็เปอร์เซ็นต์จะได้กะปริมาณพันธุ์ข้าวที่ใช้ได้ถูกต้อง

(2.1.3) คัดเมล็ดพันธุ์ให้ได้เมล็ดที่แข็งแรง มีน้ำหนักเมล็ดดีที่เรียกว่าข้าวเต็มเมล็ด จะได้ต้นข้าวที่เจริญเติบโตแข็งแรง

(2.2) อัตราเมล็ดพันธุ์ ที่ใช้ในการทำนาหว่านน้ำตม ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ กล่าวคือ ถ้ามีการเตรียมดินไว้ดี มีเทือกอ่อนนุ่ม พื้นดินปรับได้ระดับ เมล็ดที่ใช้เพียง 7-8 กิโลกรัมหรือ 1 ถังต่อไร่ ก็เพียงพอที่จะทำให้ได้ผลผลิตสูง แต่ถ้าพื้นที่ปรับได้ไม่ดี การระบายน้ำทำได้ยาก รวมถึงอาจมีการทำลายของนก หนู หลังจากหว่าน เมล็ดที่ใช้หว่านควรมากขึ้น เพื่อชดเชยการสูญเสีย ดังนั้น เมล็ดที่ใช้ควรเป็นไร่ละ 15-20 กิโลกรัม

(2.3) การหว่าน ควรหว่านให้สม่ำเสมอทั่วแปลง ข้าวจะได้รับธาตุอาหาร แสงแดด และเจริญเติบโตสม่ำเสมอ ทำให้ได้ผลผลิตสูง โดยเดินหว่านในร่องแคบๆ ที่ทำไว้ เมล็ดพันธุ์ที่ใช้หว่านแต่ละแปลงย่อย ควรแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ตามขนาด และจำนวนแปลงย่อย เพื่อเมล็ดข้าวที่หว่านลงไปจะได้สม่ำเสมอทั่วทั้งแปลง ในนาที่เป็นดินทรายมีตะกอนน้อยหลังจากทำเทือกแล้วควรหว่านทันที ถักน้ำไว้หนึ่งคืนแล้วจึงระบายออก จะทำให้ข้าวงอก และจับดินดียิ่งขึ้น

(2.4) การดูแลรักษา การทำนาหว่านน้ำตมจะต้องมีการดูแลให้ต้นข้าวงอกดีโดยพิจารณาถึง

(2.4.1) พันธุ์ข้าว การใช้พันธุ์ข้าวนาปีซึ่งมีลำต้นสูง ควรจะทำการหว่านข้าวให้ล่าให้อายุข้าวจากหว่านถึงออกดอกประมาณ 70-80 วัน เนื่องจากความยาวแสงจะลดลง จะทำให้ต้นข้าวเตี้ยลง เนื่องจากถูกจำกัดเวลาในการเจริญเติบโตทางต้น และทางใบ ทำให้ต้นข้าวแข็งแรง และไม่ล้มง่าย สำหรับข้าวที่ไม่ไวแสงหรือข้าวนาปรังไม่มีปัญหา เพียงแต่กะระยะให้เก็บเกี่ยวในระยะฝนทิ้งช่วงหรือหมดฝนหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้ข้าวบางพันธุ์ เช่น ปทุมธานี 1 ออกดอกในฤดูหนาว

(2.4.2) ระดับน้ำ การจะผลผลิตข้าวให้ได้ผลผลิตสูงการควบคุมระดับน้ำเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะตั้งแต่เริ่มหว่านจนข้าวแตกกอ ระดับน้ำไม่ควรเกิน 5 เซนติเมตร เมื่อข้าวแตกกอเต็มที่ ระดับน้ำอาจเพิ่มสูงขึ้นได้ เพื่อจะได้ไม่ต้องสูบน้ำบ่อยๆ แต่ไม่ควรเกิน 10 เซนติเมตร เพราะถ้าระดับน้ำสูงจะทำให้ต้นข้าวที่แตกกอเต็มที่แล้ว เพิ่มความสูงของต้น และความยาวของใบ โดยไม่ได้ประโยชน์อะไร เป็นเหตุให้ต้นข้าวล้ม เกิดการทำลายของโรค และแมลงได้ง่าย

(2.5) การใส่ปุ๋ย

(2.5.1) ดินร่วนทราย หรือดินทราย

(1) การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 1

- ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-8 อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ในประมาณ 20-30 วันหลังหว่านข้าว หากไม่มีปุ๋ย 16-16-8 ให้ใช้ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่าง ๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 แทนได้โดยใส่อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ (0-0-60) อัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่

- ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-8 อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ประมาณ 20-30 วันหลังหว่านข้าว หากไม่มีปุ๋ย 16-16-8 ให้ใช้ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่าง ๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 แทนได้โดยใส่อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ (0-0-60) อัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่

(2) การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 2

- ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

- ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 40 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

(2.5.2) ดินร่วนเหนียว หรือดินเหนียว

(1) การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 1

- ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่าง ๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ ประมาณ 20-30 วันหลังหว่านข้าว

- ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยแอมโมเนียมฟอสเฟตสูตรต่าง ๆ เช่น 16-20-0, 18-22-0, 20-20-0 และ 18-46-0 อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ ประมาณ 20-30 วันหลังหว่านข้าว

(2) การใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 2

- ข้าวไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

- ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสงใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ หรือปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) อัตรา 40 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ระยะกำเนิดช่อดอก หรือ 30 วันก่อนข้าวออกดอก

2.1.3 สถานการณ์การผลิตข้าว

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2553จ) ได้ประมาณการ ณ เดือนพฤศจิกายน 2553 ว่าจะมีเนื้อที่การปลูกข้าวนาปี ปี 2553/54 จำนวน 57.04 ล้านไร่ ได้ผลผลิต 22.01 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตต่อไร่ 386 กิโลกรัม เมื่อเทียบกับปี 2552/53 พบว่า เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ลดลง ร้อยละ 0.79, 5.34 และ 4.59 ตามลำดับ สาเหตุเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ รวมทั้งการระบาดของโรค และแมลง ส่วนข้าวนาปรังจะมีเนื้อที่ปลูก 15.15 ล้านไร่ ผลผลิต 9.15 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 604 กิโลกรัม เมื่อเทียบกับปี 2553 เนื้อที่ปลูกลดลงร้อยละ 0.50 ส่วนผลผลิต และผลผลิตต่อ

ไร่เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.25 และร้อยละ 3.77 ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรจะลดเนื้อที่ปลูกในพื้นที่ที่มีน้ำไม่เพียงพอ รวมทั้งการรณรงค์ของภาครัฐที่ส่งเสริมให้ปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย เพื่อพักดิน และลดการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล สำหรับผลผลิตต่อไร่ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากคาดว่าปี 2554 ปริมาณน้ำต้นทุนในช่วงต้นฤดูแล้ง ทั้งน้ำเขื่อน และแหล่งน้ำธรรมชาติจะเพียงพอต่อการเพาะปลูก ส่งผลให้ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2.1 เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปี และนาปรัง ปี 2550-2554

รายการ	ปี 2550 (2549/50)	ปี 2551 (2550/51)	ปี 2552 (2551/52)	ปี 2553 (2552/53)* (2)	ปี 2554 (2553/54)* (1)	ผลต่าง ร้อยละ (1)และ(2)
ข้าวนาปี						
-พื้นที่ปลูก(ล้านไร่)	57.542	57.386	57.422	57.497	57.044	-0.79
-ผลผลิต (ล้านตัน)	22.804	23.308	23.235	23.253	22.012	-5.34
-ผลผลิตต่อไร่(กก.)	397	406	405	404	386	-4.59
ข้าวนาปรัง						
-พื้นที่ปลูก(ล้านไร่)	10.074	12.801	12.402	15.223	15.147	-0.50
-ผลผลิต (ล้านตัน)	6.802	8.791	8.415	8.863	9.151	3.25
-ผลผลิตต่อไร่(กก.)	675	687	679	582	604	3.77
ข้าวมรวม						
-พื้นที่ปลูก(ล้านไร่)	67.616	70.187	69.824	72.720	72.191	-0.73
-ผลผลิต (ล้านตัน)	29.642	32.099	31.650	32.116	31.163	-2.97
-ผลผลิตต่อไร่(กก.)	438	457	453	442	432	-2.26

หมายเหตุ : * พยากรณ์ ณ เดือนพฤศจิกายน 2553

ที่มา : ดัดแปลงจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2553ข

2.1.4 ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานของการผลิตข้าว

นิรนาม (2550) ได้กล่าวว่าในปัจจุบัน ชาวนาไทยส่วนมาก ยังคงมีฐานะยากจน มีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก ต้องซื้ออาหาร และเครื่องนุ่งห่มในราคาแพง และกู้เงินโดยเสียดอกเบี้ยแพง หนี้ใหม่ทับถมหนี้เก่าเพิ่มมากขึ้น เมื่อถึงฤดูทำนาในปีหน้าก็ต้องเป็นหนี้ต่อไป หากปีไหนฝนดี น้ำดี ข้าวดี พ่อค้าก็มักกดราคาข้าว หากปีไหนฝนแล้ง หรือน้ำท่วมจนผลผลิตเสียหาย ก็กู้หนี้ยืมสินมาทำนากัน วิธีชีวิตของชาวนา จึงเต็มไปด้วยการต่อสู้ คดิรนนให้อยู่รอด การขาดแคลนแรงงานนับว่าเป็นปัญหาสำคัญ ในกระบวนการผลิต เพราะแรงงานหนุ่มสาวส่วนมาก เข้าไปหางานทำในเมือง ชาวนา

ที่ยังประกอบ อาชีพอยู่ จึงต้องหันมาใช้เครื่องจักรกลการเกษตรมากขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ชาวนาต้องเสียเงินค่าปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงปีละประมาณ 10,000 บาทต่อไร่ รวมทั้งต้องเสียเงินค่าน้ำมัน และค่าซ่อมรถไถ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดดินดาน และดินเสื่อม กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด และไส้เดือนลดน้อยลง สุขภาพของชาวนาทรุดโทรม เกิดอาการปวดเมื่อยตัวนอนไม่หลับ เพราะแรงสั่น สะเทือนจากรถไถ แต่หลังจากกลับมาใช้แรงงานควาย โดยอาศัยการสนับสนุนของโครงการธนาคาร โคกระบือ ตามแนวพระราชดำริ สภาพความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมกลับดีขึ้น

นอกจากนี้ การที่ชาวนามีพื้นฐานการศึกษาต่ำ ทำให้ความสามารถ ในการเข้าถึงข้อมูล ทางวิชาการ และเทคโนโลยีต่างๆ มีจำกัด ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ต้องการได้ ทั้งนี้ความยากจน ของชาวนาบางส่วนมาจากอุปนิสัย ที่ชอบกู้หนี้ยืมสิน โดยไม่พึงพาตนเองก่อน เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และค่านิยม ในสังคมไทย กลายเป็นสังคมบริโภคนิยม ที่เน้นให้คุณค่ากับวัตถุ ชาวนารุ่นใหม่ขาดจิตวิญญาณของความ เป็นผู้ปลูกข้าว และขาดความภูมิใจในการเป็นชาวนา

สภาพปัญหาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าชาวนา เป็นอาชีพที่เหนื่อยยากลำบาก สูญทุนตราครุฑทำนา เพื่อเลี้ยงคนทั้งประเทศ มาโดยตลอด การยกย่องให้ชาวนาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ แต่อย่างเดียวยังจะไม่เพียงพอ ชาวนาควรจะต้องมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ไม่ใช่พอเลี้ยงชีพอยู่รอดไปวันหนึ่งๆ อย่างใน ปัจจุบัน ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงต้องช่วยกันหาทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวนา ด้วยการสร้างขวัญ และกำลังใจ โดยช่วยเหลือสนับสนุนด้านการผลิต และการค้าข้าวอย่างจริงจัง เพื่อให้ชาวนาสามารถ พึ่งตนเองได้ และการพัฒนาต้องเป็นแบบยั่งยืน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินโครงการ

2.2.1 ความหมายของการประเมินผลโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2535) ได้สรุปความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาংশี่ให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไป หรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

เขาวเรศ ทับพันธุ์ (2543) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการในเชิงเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า การประเมินผลโครงการเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดสรรทรัพยากรในภาครัฐ ให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในภาคเอกชน ทั้งนี้เพราะสังคมโดยรวมทุกสังคมย่อมมีเป้าหมายหน้าที่หลักที่จะจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

สมหวัง พิริยานูวัฒน์ (2544) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

นอกจากนี้ เยาวดี รามชัยกุลวิบูลย์ศรี (2546) ได้สรุปความหมายของการประเมินผลโครงการไว้ว่าการประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อสรุปผลว่าโครงการนั้น ๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย และมีประสิทธิภาพเพียงใด

2.2.2 ความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2535) ได้สรุปความมุ่งหมายของการประเมินโครงการ และความสำคัญ หรือคุณประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ ดังนี้

1) การประเมินจะช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหาร และผู้ประเมิน ส่วนใดที่ไม่ชัดเจน เช่น วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงานหากขาดความแน่นอนแจ่มชัดจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยทำให้โครงการมีความชัดเจน และสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างได้ผลมากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

2) การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า หรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใด หรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวน หรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดที่ขาดก็จะได้รับการจัดหาเพิ่มเติม ฉะนั้นการประเมินโครงการจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ

3) การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นเมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ หากโครงการใดโครงการหนึ่งมีปัญหาในการนำไปปฏิบัติ ย่อมกระทบกระเทือนต่อแผนงานทั้งหมดโดยส่วนรวม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้เช่นเดียวกันว่าหากการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมหมายถึงการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้แผนงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และดำเนินงานไปด้วยดีเช่นเดียวกัน

4) การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ (Impact) ของโครงการ และทำให้โครงการมีข้อที่ก่อให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง ดังตัวอย่างโครงการเขื่อนน้ำโจน ซึ่งในการสร้างถนนเพื่อไปสู่สถานที่สร้างเขื่อนนั้นต้องผ่านป่าไม้ธรรมชาติ ทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และสัตว์ป่าหลายชนิดอาจต้องสูญพันธุ์การประเมินโครงการจะช่วยให้เกิด

โครงการป้องกันรักษาป่า และโครงการอนุรักษ์ และอพยพสัตว์ป่าขึ้นเพื่อการแก้ปัญหา เป็นต้น ด้วยตัวอย่าง และเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่าการประเมิน โครงการมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาได้

5) การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการควบคุมคุณภาพของงาน การประเมินโครงการ เป็นการตรวจสอบ และควบคุมชนิดหนึ่งซึ่งดำเนินงานอย่างมีระบบ และมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทุกอย่างของโครงการ และปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงาน จะได้รับการวิเคราะห์ อย่างละเอียดกล่าวคือทั้งข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Outputs) จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอนส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่มีคุณภาพ จะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้มีการดำเนินงานใหม่จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานหรือ เป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้นจึงถือได้ว่าการประเมินผลเป็นการควบคุมคุณภาพของโครงการ

6) การประเมินโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญ และกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติตามโครงการ เพราะการประเมินโครงการมิใช่เป็นการควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข และเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการอันย่อมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง โดยลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจ และมีความตั้งใจกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานต่อไป และมากขึ้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

7) การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการกล่าวคือ การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรค ปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการโครงการ โดยข้อมูลดังกล่าวจะช่วยทำให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไป หรือจะยุติโครงการนั้นเสีย นอกจากนั้นผลของการประเมินโครงการอาจเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการวางแผน หรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหาร และฝ่ายการเมือง

2.2.3 ขั้นตอนของการประเมินผลโครงการ

กมล ส่องวัฒนา (2531) ได้ศึกษาจากแนวความคิดของนักวิชาการต่างประเทศด้านการประเมินผลพบว่า มีขั้นตอน หรือกระบวนการประเมินผล ดังนี้

1) การศึกษาวัตถุประสงค์ และรายละเอียดของโครงการ ผู้รับผิดชอบในการประเมินผล จะต้องศึกษาวัตถุประสงค์ และรายละเอียดของโครงการแผนงาน ตลอดจนข้อมูลอื่น ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลเพื่อให้มีความเข้าใจได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง

2) การพิจารณาคัดชนี หรือเครื่องชี้วัด คัดชนีหรือเครื่องชี้วัดเป็นสิ่งบอกถึงระดับความสำเร็จของโครงการ ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณจะเป็นเครื่องชี้วัดที่ดีที่สุด ดังนั้น ก่อนเก็บข้อมูลจะต้องจัดทำ

ข้อมูลทุกประเภทให้เป็นเชิงปริมาณมากที่สุด ซึ่งผู้ประเมินต้องร่วมกับเจ้าของโครงการตีความ วัตถุประสงค์ และกำหนดเครื่องชี้วัดให้สามารถชี้วัดเป็นเชิงปริมาณได้

3) การเก็บข้อมูล ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลโครงการควรพิจารณาในเรื่องหน่วยงานของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์แหล่งข้อมูล วิธีการสุ่มตัวอย่าง ตลอดจนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลความ ในกรณีข้อมูลเชิงปริมาณ ควรเลือกสถิติที่เหมาะสมในการศึกษา หรือใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประยุกต์ ในกรณีที่ข้อมูลจำนวนมาก และหากเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพจะต้องทำการสรุปข้อมูล ความคิดเห็นให้เป็นหมวดหมู่ อาจจะนำทฤษฎีหรือตัวแปรมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวด้วย

2.3 แนวคิดและทฤษฎีการประกันราคา

2.3.1 โครงการประกันราคาพืชผลทางการเกษตร

นิรนาม (2552) ได้กล่าวว่า “โครงการประกันราคาพืชผลทางการเกษตร” ซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลจะมีแนวทางในการดำเนินการ โดยการประกันราคาสินค้าขั้นต่ำ (Price Support) ที่รัฐบาลมักจะใช้ประกันรายได้ให้เกษตรกรนั้น ในทางทฤษฎีสามารถทำได้ 2 วิธี ได้แก่

วิธีที่ 1 รัฐบาลจะรับซื้ออุปทานส่วนเกินจากเกษตรกรโดยตรงในช่วงที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดมาก โดยรับซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดในขณะนั้น (เป็นวิธีการรับจำนำแบบเดิมของรัฐบาล) และนำมาเก็บสต็อกไว้ เพื่อนำมาขายในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย วิธีนี้มีข้อจำกัดตรงที่รัฐบาลอาจจะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการบริหารจัดการ และทำให้กลไกราคาไม่สามารถทำงานได้อย่างเสรี

ส่วนวิธีที่ 2 เป็นการประกันราคาขั้นต่ำโดยที่รัฐบาลจ่ายเงินอุดหนุนให้กับเกษตรกร ซึ่งวิธีนี้รัฐบาลจะปล่อยให้มีการซื้อขายตามกลไกตลาดตามปกติ และจะกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ ถ้าหากว่าราคาตลาดต่ำกว่าราคาขั้นต่ำที่รัฐบาลกำหนด รัฐบาลจะจ่ายเงินชดเชยให้กับเกษตรกรเท่ากับส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาตลาด การประกันราคาในลักษณะนี้ อาจจะช่วยให้รัฐบาลใช้งบประมาณในการช่วยเหลือเกษตรกรลดลง และไม่ต้องมีภาระในเรื่องการเก็บสต็อก และการระบายสินค้าเกษตร พร้อมทั้งกลไกราคายังคงทำงานได้ตามปกติ

สำหรับแนวทางของ “โครงการประกันราคาพืชผลทางการเกษตรของรัฐบาล” ที่คณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทางการประกันราคา และประกันภัยข้าวเปลือก จะเสนอในการประชุมคณะรัฐมนตรี ในวันที่ 3 มิ.ย. มีหลักการเบื้องต้น คือ จะประกันราคาเฉพาะข้าวเปลือกหอมมะลิ จำนวนไม่เกิน 2 แสนตัน หรือไม่เกินรายละ 5 แสนบาท ในพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิ 8 จังหวัด โดยเกษตรกรต้องปลูกเฉพาะข้าวหอมมะลิเท่านั้น มีใบรับรองเกษตรกรจากกระทรวงเกษตรฯ และต้องขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของ ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และต้องมีผู้

นางของตนเอง โดย ธ.ก.ส. จะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง สำหรับราคาประกันจะคำนวณจากต้นทุนผลิตของเกษตรกรบวกกำไรที่เกษตรกรควรจะได้รับ โดยมีกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตร กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ และ ธ.ก.ส. เป็นผู้กำหนด และเสนอให้คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) อนุมัติ ส่วนเบี้ยประกันอาจจะกำหนดไว้ที่ร้อยละ 0.01 ของวงเงินเอาประกัน (อาจยกเว้นค่าเบี้ยประกันในปีแรก) คาดว่าเกษตรกรจะเริ่มมาขึ้นทะเบียนกับ ธ.ก.ส. ได้ตั้งแต่เดือน ก.ค.-ส.ค. 52 และใช้สิทธิได้เดือน ธ.ค.52 ทั้งนี้ หากราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกัน (คำนวณจากส่วนต่างราคาในแต่ละพื้นที่ ที่กระทรวงพาณิชย์ประกาศรายวัน) เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนก็จะได้รับเงินชดเชยส่วนต่างของราคา ดังกล่าว ความสำเร็จของโครงการประกันราคาดังกล่าว ขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลจะสามารถควบคุมปริมาณการผลิต การฮั้วกัน และการสวมสิทธิ์ระหว่างเกษตรกร และพ่อค้าในช่วงเวลาของการใช้สิทธิได้ดีเพียงใด รวมไปถึงราคาประกันจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพตลาดในขณะนั้น

2.3.2 ราคาสินค้าเกษตร : จากจําหน่ายสู่ประกันราคา

พสุธา ระวังสุข (2552) ได้กล่าวไว้ว่าการประกันราคาพืชผลทางการเกษตร เป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจอย่างมากในขณะนี้ เพราะเป็นอันแน่นอนแล้วว่ารัฐบาลจะเปลี่ยนนโยบายในการรักษาระดับราคาสินค้าเกษตรจากการรับจําหน่ายที่เข้ามาหลายรัฐบาลเป็นเวลานานหลายปี มาเป็นการประกันราคา โดยจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2552 ทั้งนี้ความพยายามที่จะประกันราคาพืชผลทางการเกษตรนั้น มีมาอย่างต่อเนื่อง เพราะหลายฝ่ายมีความเชื่อว่าการประกันราคาเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเกษตรกร ซึ่งมีรายได้น้อย และมักจะเสียเปรียบกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม ให้ขายผลผลิตของตนได้ในราคาที่เป็นธรรม โดยทั่วไปในตลาดเสรีระบบราคา และกลไกตลาดจะสามารถทำหน้าที่จัดสรรสินค้า บริการ และปัจจัยการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีในบางกรณีที่ระบบราคา และกลไกตลาดไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ เมื่ออาศัยกลไกราคาอย่างเดียวอาจทำให้สินค้าบางอย่างมีราคาสูงเกินไปซึ่งสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้บริโภค หรือสินค้าบางอย่างมีราคาต่ำเกินไปสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ผลิต ในกรณีเช่นนี้รัฐบาลจำเป็นต้องเข้าไปแทรกแซงการทำงานของกลไกราคาโดยเป็นผู้กำหนดราคาใหม่ที่จะสามารถช่วยบรรเทาความเดือดร้อนทั้งของผู้ผลิตและผู้บริโภค การแทรกแซงราคาสินค้าของรัฐบาลที่ใช้กันโดยทั่วไปมี 2 แบบ ได้แก่ การประกันราคาขั้นต่ำ (Price Support) และการกำหนดราคาขั้นสูง (Price Ceiling)

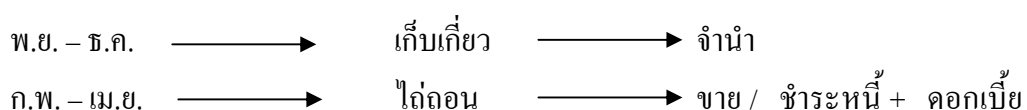
ตลาดสินค้าเกษตรเป็นตลาดที่รัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้องมากที่สุด เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติ ได้แก่ น้ำ แสงแดด อากาศ เป็นต้น ทำให้ต้องเผชิญกับความเสี่ยง และความไม่แน่นอนในด้านผลผลิต หากปีใดการเพาะปลูกได้รับปัจจัยการผลิตอย่างเพียงพอและเหมาะสม ผลผลิตจะได้ผลดี ทำให้ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวจะมีปริมาณผลผลิตออกสู่ท้องตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ราคาสินค้าตกต่ำ โดยทั่วไปรัฐบาลจึงต้องเข้ามาช่วยพยุงราคา

ไม่ให้ตกต่ำเกินไป เกษตรกรได้ขายผลผลิตในระดับราคาที่สูงขึ้น จัดเป็นการแทรกแซงราคาสินค้าแบบการประกันราคาขั้นต่ำ มาตรการอย่างหนึ่งที่ประเทศไทยนำมาใช้ คือ โครงการรับจำนำสินค้าเกษตร ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายที่จะยกเลิกวิธีการดังกล่าว และหันมาใช้วิธีการรับประกันสินค้าเกษตรแทน เนื่องจากโครงการรับจำนำมีแนวโน้มที่จะใช้ไม่ได้ผล และมีปัญหาเรื้อรังหลายประการ ซึ่งการแทรกแซงราคาสินค้าของรัฐบาลทั้ง 2 รูปแบบใช้หลักการเดียวกัน นั่นคือ เป็นการช่วยพยุงราคา หรือการประกันราคาขั้นต่ำ แต่แตกต่างกันตรงวิธีการปฏิบัติ โดยสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1) ระบบการรับจำนำสินค้าเกษตร

(1.1) หลักการรับจำนำสินค้าเกษตร

การรับจำนำพืชผลทางการเกษตร เป็นการกู้เงินมาโดยเอาของมอบไว้ ถ้ามีเงินเมื่อไหร่ก็ไปไถ่ถอนคืนมา ส่วนใหญ่ราคารับจำนำที่กำหนดไว้จะมีราคาต่ำกว่ามูลค่าของสินค้า ณ ขณะนั้น วิธีการนี้นำมาปรับใช้กับการรับจำนำสินค้าการเกษตรในประเทศไทย โดยนิยมใช้กับสินค้าที่เก็บรักษาไว้ได้นาน และไม่เน่าเสียง่าย เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง เป็นต้น โดยปกติแล้วราคาข้าวเปลือกจะตกต่ำที่สุดในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น ข้าวนาปีจะมีราคาต่ำสุดในช่วงพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม หลังจากนั้นราคาจะปรับตัวเพิ่มขึ้นตามผลผลิตที่เริ่มลดลงคือในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน และจะเริ่มปรับตัวสูงขึ้นอีกครั้งในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายนหลังนาปรังเก็บเกี่ยว ดังนั้นเกษตรกรจะนำข้าวมาจำนำในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม และขายข้าวในช่วงที่มีราคาสูง คือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เพื่อนำเงินไปชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ย ดังนั้นตามหลักการแล้วราคาจำนำจึงควรต่ำกว่าราคาตลาด เพราะหากราคาจำนำสูงกว่าราคาตลาดแล้วเกษตรกรก็ไม่จำเป็นต้องมาไถ่ถอน สามารถปล่อยให้หลุดจำนำไปได้

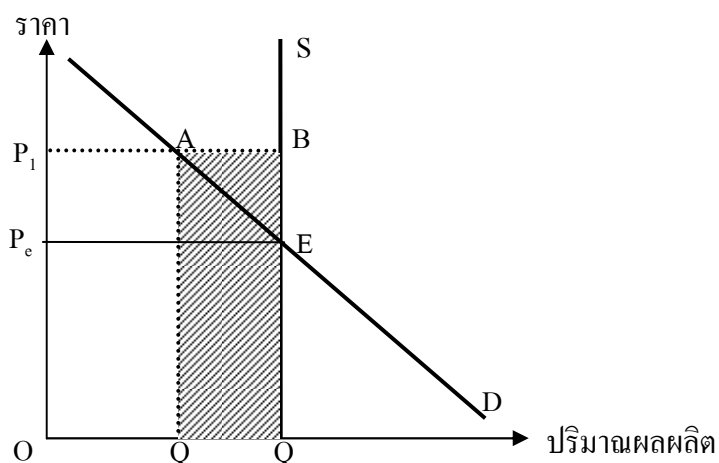
การรับจำนำสินค้าเกษตรของรัฐบาลที่ผ่านมา สามารถใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายได้ว่าเป็นการแทรกแซงราคาในรูปแบบของการประกันราคาขั้นต่ำ ซึ่งเทียบเคียงได้กับ “มาตรการรับซื้อผลผลิตอุปทานส่วนเกิน”

ทฤษฎีดังกล่าวอธิบายได้ว่า กรณีที่ 1 เส้นอุปทาน (S) แบบ Perfectly Inelastic ที่มีความยืดหยุ่นน้อย นั่นคือเป็นเส้นที่ตั้งฉากกับแกนอน อธิบายได้ว่าไม่ว่าราคาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ เช่น ข้าว นั่นคือ ปริมาณผลผลิตคงที่ ตามรูปที่ 1 D และ S คือ เส้นอุปสงค์ และอุปทานของข้าวเปลือกในตลาดภายในประเทศ เส้นอุปสงค์ (D) ตัดกับ เส้นอุปทาน (S) ณ จุด E กลไกตลาดในระบบการค้าเสรีจะทำให้เกิดระดับราคา และปริมาณดุลยภาพคือ OP_e และ OQ_e ตามลำดับ ถ้าหาก ณ ราคา P_e เป็นราคาที่ต่ำเกินไป รัฐบาลต้องการยกระดับรายได้

ของเกษตรกรให้สูงขึ้น รัฐบาลจะกำหนดราคาขั้นต่ำของผลผลิตให้สูงกว่าราคาตลาดหรือราคาดุลยภาพ สมมติประกาศราคาขั้นต่ำ (ราคารับจํานํา) เท่ากับ OP_1 ผู้ซื้อจะรับซื้อผลผลิตในปริมาณน้อยกว่าปริมาณดุลยภาพ คือ OQ_1 ทำให้มีผลผลิตส่วนหนึ่งที่ขายไม่ได้เท่ากับ Q_1Q_c เรียกว่า อุปทานส่วนเกิน (Excess Supply) ในระบบเศรษฐกิจเสรีรัฐบาลสามารถกำหนดราคาซื้อขายได้ แต่ไม่สามารถบังคับให้พ่อค้า/โรงสี ซื้อตามปริมาณที่ต้องการขายได้ ดังนั้นจึงเกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply) ขึ้น รัฐบาลจึงต้องเป็นผู้กำจัดอุปทานส่วนเกินนี้เองโดยใช้มาตรการเสริมรับซื้ออุปทานส่วนเกิน ในการรับซื้ออุปทานส่วนเกินดังกล่าวรัฐบาลจะใช้งบประมาณทั้งสิ้นเท่ากับ ABQ_1Q_c (ส่วนที่แรเงา) รายละเอียดแสดงได้ดังภาพที่ 2.1 จากรูปปริมาณผลผลิต OQ_1 คือ ปริมาณผลผลิตที่เกษตรกรได้ซื้อขายเป็นไปตามกลไกตลาดกับพ่อค้าหรือโรงสี ส่วน Q_1Q_c คือ ปริมาณผลผลิตที่รัฐบาลได้รับจํานําไว้ และไม่มีกรรมาไถ่ถอน

การกำหนดราคาประกัน หรือราคารับจํานําให้สูงกว่าราคาตลาดนั้นจูงใจให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นทุกปี รัฐบาลจึงต้องเข้าไปรับซื้ออุปทานส่วนเกินมากขึ้นเรื่อย ๆ

ในกรณีดังกล่าวจะเกิดกรณีที่ 2 เส้นอุปทานจะมีความยืดหยุ่นมาก เรียกว่า เส้นอุปทานแบบ Elastic หมายความว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณมีมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคา นั่นคือเมื่อราคาปรับตัวเพิ่มขึ้น ปริมาณผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้นตาม ดังนั้นเมื่ออุปทานมีความยืดหยุ่นมากรัฐจึงต้องใช้งบประมาณในการเข้าไปซื้ออุปทานส่วนเกินเพิ่มมากขึ้น นั่นคือ งบประมาณที่รัฐต้องใช้จะเท่ากับ ABQ_2Q_1 รายละเอียดแสดงได้ดังภาพที่ 2.2 ซึ่งกรณีนี้เกิดขึ้นกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่รัฐบาลต้องใช้งบประมาณที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อรองรับกับปริมาณผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

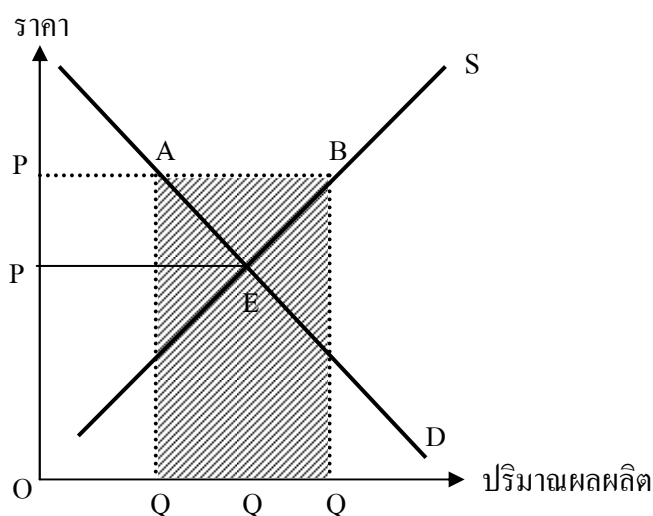

ภาพที่ 2.1 แสดงการประกันราคาขั้นต่ำโดยรับซื้ออุปทานส่วนเกิน กรณีเส้นอุปทานเป็น

Perfectly Inelastic

ที่มา : พศุธา ระวังสุข, 2552

ภาพที่ 2.2 แสดงการประกันราคาขั้นต่ำโดยรับซื้ออุปทานส่วนเกิน กรณีเส้นอุปทานเป็น elastic
ที่มา : พศุธา ระวีงสุข, 2552

(1.2) ความเป็นมาของการรับจำนำสินค้าเกษตรของไทย

นโยบายการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรในรูปแบบของโครงการรับจำนำของไทยเริ่มมาตั้งแต่ปี การเพาะปลูก 2524/25 ซึ่งเป็นช่วงที่ราคาข้าวในประเทศค่อนข้างตกต่ำ รัฐบาลต้องช่วยเหลือชาวนา ที่ประสบปัญหาการค้าข้าวตกต่ำจากภาวะข้าวล้นตลาดในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวที่มีผลผลิตออกสู่ตลาด พร้อมกัน โดยดำเนินโครงการรับจำนำ ซึ่งเป็นมาตรการเสริมเพื่อชะลอปริมาณข้าวเปลือกที่ออกสู่ ตลาด วิธีการ คือ ให้ชาวนานำข้าวเปลือกมาจำนำไว้กับรัฐบาลในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวที่มีผลผลิต ออกสู่ตลาดพร้อม ๆ กันเป็นจำนวนมาก จนเมื่อข้าวในตลาดมีราคาสูงขึ้นก็ค่อยนำเงินมาไถ่ถอน ข้าวเปลือกออกไปเพื่อนำไปขาย พร้อมจ่ายดอกเบี้ยให้แก่รัฐบาล ซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำเพื่อ ช่วยเหลือเกษตรกร แต่หากไม่มาไถ่ถอนในเวลาที่กำหนดข้าวเปลือกที่นำมาจำนำก็จะตกเป็นของ รัฐบาลซึ่งจะนำออกจำหน่ายต่อไป

นับตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา โครงการรับจำนำถูกปรับเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นมาตรการเสริม เพื่อชะลอปริมาณข้าวเปลือกที่ออกสู่ตลาด และรักษาระดับราคาเท่านั้น ถูกปรับเปลี่ยนกลายเป็น การแทรกแซงกลไกตลาดโดยขยายโครงการให้ใหญ่ขึ้น และกำหนดราคารับจำนำให้สูงกว่าราคา ตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2547/48 โครงการนี้ได้รับจำนำข้าวเปลือกในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด มากถึงร้อยละ 20-30 กล่าวคือ ในปี 2546/47 ราคาข้าวเปลือกหอมมะลิ 7,000 บาทต่อตัน รัฐบาลมี การปรับราคารับจำนำเพิ่มขึ้นสูงถึง 10,000 บาทต่อตัน ราคาข้าวเพิ่มขึ้นถึง 3,000 บาทต่อตัน ซึ่งสูง กว่าราคารับจำนำในปีที่ผ่านมาราคาที่สูงเช่นนี้ส่งผลให้ชาวนานำข้าวมาเข้าโครงการมากเป็น

ประวัติการณ์ กล่าวคือ จากปริมาณ 2.54 ล้านตันในปี 2546/47 เพิ่มขึ้นเป็น 8.65 ล้านตันในปี 2547/48 ทำให้ภาครัฐมีภาระด้านต้นทุนการรับจำนำ การบริหารจัดการ และการตรวจสอบเพิ่มขึ้น

(1.3) ผลกระทบจากโครงการรับจำนำ

ข้อดี - เป็นวิธีที่ใช้แก้ปัญหาได้รวดเร็วที่สุด เมื่อเทียบกับวิธีการอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการปลูกพืชชนิดอื่น การส่งเสริมให้พัฒนาคุณภาพผลผลิต

- เป็นวิธีที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ

ข้อเสีย - โครงการรับจำนำที่ผ่านมาทำให้กลไกตลาดถูกบิดเบือน สาเหตุเกิดจากการที่รัฐบาลกำหนดราคารับจำนำที่สูงเกินไปโดยไม่คำนึงถึงราคาตามกลไกตลาด ทำให้เกษตรกรมุ่งที่จะเข้าร่วมโครงการฯ แต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการซื้อขายปกติตามกลไกตลาด นอกจากนี้เมื่อจำนำแล้วไม่มีการไถ่ถอน เนื่องจากราคารับจำนำที่ได้สูงกว่าราคาตลาดอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องมาไถ่ถอนผู้ประกอบการ เช่น โรงสี ผู้ค้า ก็มีรายได้จากการเข้าร่วมโครงการจึงมุ่งที่จะเข้าร่วมโครงการรับจำนำเพียงอย่างเดียวโดยไม่ทำการซื้อขายตามปกติ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ไม่สามารถแข่งขันราคาของรัฐได้ ส่วนต่างระหว่างราคาข้าวรับจำนำกับราคาตลาดก่อให้เกิดผลประโยชน์กับผู้ประกอบการ หรือโรงสี สร้างปัญหาการทุจริตในรูปของการสวมสิทธิ์เกษตรกรเพื่อมาเข้าร่วมโครงการฯ การเวียนเทียนข้าว และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ปริมาณผลผลิตที่รัฐบาลรับไว้ในโครงการที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้รัฐบาลกลายเป็นผู้ค้าข้าวรายใหญ่ของประเทศ เนื่องจากมีข้าวอยู่ในครอบครองเป็นจำนวนมาก ผู้ส่งออกที่แต่เดิมเคยรับซื้อข้าวจากโรงสี มีการแข่งขันกันด้านราคา เมื่อเห็นว่ารัฐบาลมีสต็อกข้าวเป็นจำนวนมากก็คอยแต่จะประมูลข้าวจากรัฐบาลเพื่อส่งออกแทนที่จะไปซื้อกับโรงสี ส่งผลให้ต้นทุนการส่งออกข้าวของประเทศไทยสูงกว่าประเทศอื่น ความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลง

- เกษตรกรเกิดค่านิยมในการเพาะปลูกเพื่อขายให้แก่โครงการรับจำนำแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น การปรับปรุง และพัฒนาพันธุ์ข้าว การเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

- รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร และงบประมาณในการบริหารจัดการ ได้แก่ ค่าจัดเก็บ ค่าแปรสภาพ ค่าเสื่อมคุณภาพ ค่าใช้จ่ายเพื่อระบายผลผลิต รวมถึงการขาดทุนจากการขายผลผลิต

- ระเบียบขั้นตอนการรับจำนำเปิดโอกาสให้มีการทุจริตคอร์รัปชันในทุกๆระดับ ตั้งแต่ข้าราชการระดับล่างไปจนถึงระดับผู้บริหาร นักการเมือง ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการฯ เช่น โรงสี การทุจริตคอร์รัปชันส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของการสวมสิทธิ์เกษตรกร การปลอมปนข้าว การเวียนเทียนข้าวในโกดัง การนำผลผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านมาเข้าร่วมโครงการรับจำนำของไทย ฯลฯ

- ภาวะการค้าโลกที่เปลี่ยนไป คือ การเปิดเสรีทางการค้า จะทำให้แต่ละประเทศไม่มีการกีดกันด้านภาษีต่อกัน โดยเฉพาะข้อกำหนดของอาเซียน และ AFTA ที่กำหนดให้ภาษีนำเข้าเป็น 0 ในปีหน้า หากมีการใช้มาตรการรับจำนำต่อไปจะส่งผลให้สินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านทะลักเข้ามาร่วมโครงการรับจำนำจำนวนมาก

- ระบบการรับจำนำสินค้าเกษตรของไทยถูกต้องด้านจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ระบบการค้าเสรีมีความสำคัญมากขึ้น ซึ่งไม่ดีในสายตาของต่างชาติ และมักใช้เป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้า

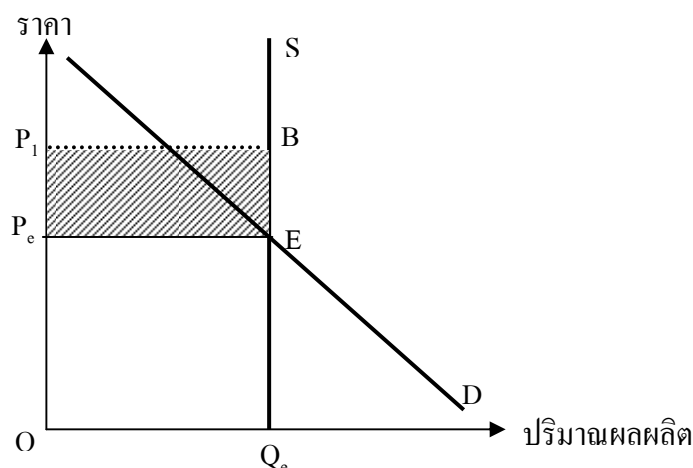
2) หลักการรับประกันราคาสินค้าเกษตร

ใช้หลักการพุงราคา หรือประกันราคาเช่นเดียวกัน แต่วิธีการดำเนินงานต่างกัน โดยเป็นการให้เงินโดยตรงกับเกษตรกร เช่น ถ้าราคาซื้อขายข้าวโพดในท้องตลาดอยู่ที่กิโลกรัมละ 5 บาท เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่กิโลกรัมละ 7 บาท รัฐบาลจะเข้าไปช่วยเหลือจ่ายตรงกิโลกรัมละ 2 บาท เพื่อไม่ให้ขาดทุน แล้วเกษตรกรก็นำผลผลิตไปขายในท้องตลาด ส่วนที่เหลือก็มารับเงินจากรัฐบาลซึ่งจะทำให้เงินถึงมือของเกษตรกรอย่างแท้จริง และไม่เป็นการบิดเบือนราคาตลาดที่จะทำให้กระทบเป็นลูกโซ่ทั้งระบบ นั่นคือ ราคาสินค้าสูงขึ้น ผู้บริโภคซื้อสินค้าในราคาสูง ขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง สำหรับรูปแบบของการรับประกันราคาที่รัฐบาลจะใช้แทนการรับจำนำนั้นใช้แนวทางการประกันราคาขั้นต่ำโดยให้เกษตรกรซื้อประกันความเสี่ยง ขั้นตอนคือเกษตรกรต้องมาขึ้นทะเบียน และทำสัญญาประกันราคาขั้นต่ำในช่วงฤดูกาลเพาะปลูกกับ ธ.ก.ส. เมื่อถึงกำหนดระยะเวลาประกัน หลังจากนั้นก็ทำการซื้อขายปกติตามราคาตลาด หากราคาขายในตลาดต่ำกว่าราคาประกันเกษตรกรจะได้รับเงินส่วนต่าง สำหรับเกณฑ์ในการใช้คำนวณราคาประกันจะพิจารณาจากราคาก่อนฤดูกาลเพาะปลูก ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรบวกกำไรที่เกษตรกรสามารถอยู่ได้ เป็นต้น ระบบการประกันราคาที่รัฐบาลจะนำมาใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรแทนระบบการรับจำนำนั้น สามารถใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายได้ว่าเป็นการแทรกแซงราคาในรูปแบบของการประกันราคาขั้นต่ำ ซึ่งเทียบเคียงได้กับ “มาตรการการจ่ายเงินอุดหนุนให้เกษตรกร”

(2.1) วิธีการ

รัฐบาลจะลงทะเบียนเกษตรกรเพื่อสำรวจจำนวนเกษตรกร พื้นที่เพาะปลูก และปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะออกสู่ท้องตลาด หลังจากนั้นจึงกำหนดราคาประกันไว้ จึงทำให้อุปทานสินค้าของระบบประกันราคานี้จะเป็นเส้นอุปทาน (S) ที่มีความยืดหยุ่นแบบ Perfectly Inelastic นั่นคือเป็นเส้นที่ตั้งฉากกับแกนอน อธิบายได้ว่าไม่ว่าราคาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณผลผลิต เนื่องจากรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายของผลผลิตที่คาดการณ์ไว้แล้ว ตามภาพที่ 2.3 เส้นอุปทาน (S) ตัดกับเส้นอุปสงค์ (D) ณ จุด E มีการซื้อขายผลผลิตในตลาดที่

ราคาดุลยภาพเท่ากับ OP_c ปริมาณดุลยภาพเท่ากับ OQ_c ราคาที่รัฐบาลประกันไว้เท่ากับ OP_1 ซึ่งราคาที่ยกขัตกรขายได้ OP_c ต่ำกว่าราคาประกัน OP_1 ดังนั้นเกษตรกรจะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลจำนวน P_cP_1 ส่วนต่างที่เกิดขึ้นนี้เป็นงบประมาณที่รัฐบาลจะต้องจ่ายให้เกษตรกร ดังนั้นวิธีการนี้รัฐบาลจะต้องใช้งบประมาณเท่ากับ P_1BEP_c

ภาพที่ 2.3 แสดงการประกันราคาขั้นต่ำโดยจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่เกษตรกร
ที่มา : พสุธา ระวังสุข, 2552

(2.2) ผลกระทบของระบบประกันราคา

ข้อดี - มีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน รัฐบาลไม่ต้องดำเนินการเก็บรักษาสินค้าและแปรรูปผลผลิต สามารถป้องกันการทุจริตได้ส่วนหนึ่ง เกษตรกรได้เงินโดยตรงจากรัฐบาลหากราคาซื้อขายต่ำกว่าราคาประกัน กลไกตลาดทำงานเป็นปกติไม่ถูกบิดเบือนเหมือนระบบการรับจำนำ เพราะมีการซื้อขายกันปกติตามราคาตลาด

- เกษตรกรได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย สามารถแก้ไขปัญหาการแทรกแซงจากภาคการเมืองได้เป็นอย่างดี

- เป็นแนวทางการสนับสนุนด้านราคาที่ไม่ขัดต่อกฎขององค์การค้าโลก (WTO) เพราะไม่ใช่การอุดหนุนการส่งออก แต่เป็นเพียงการดูแล และพยุงราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศ

ข้อเสีย - หากราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกันมาก รัฐบาลต้องใช้งบประมาณมากจำนวนในการชดเชยส่วนต่างราคานี้

- ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังสามารถเกิดขึ้นได้เหมือนการรับจำนำ หากไม่มีการตรวจสอบควบคุมที่รัดกุม โดยเฉพาะในส่วนของการลงทะเบียนเกษตรกร ที่อาจมีการสวมสิทธิ์ได้

- หากผู้รับซื้อหรือผู้ค้ามีการสมยอมหรือฮั้วราคาซื้อในราคาต่ำกว่าราคาประกัน ก็อาจทำให้กลไกตลาดบิดเบือนได้เช่นเดียวกัน

- อาจได้รับการต่อต้านจากเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่คุ้นเคยและมีความพึงพอใจกับระบบการรับจํานําอยู่แล้ว เมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิธีการแบบนี้ อาจเกิดความสับสน ซึ่งรัฐบาลต้องเร่งสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้แก่เกษตรกรให้มากขึ้น

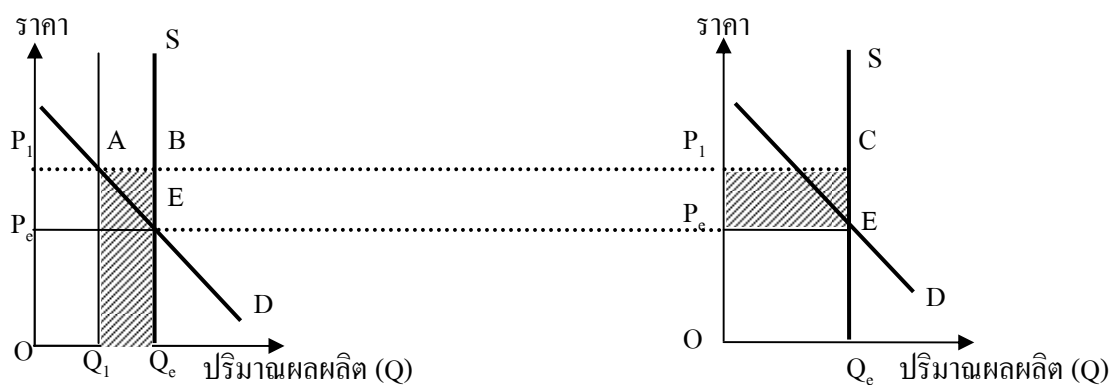
3) การเปรียบเทียบโครงการการรับจํานํา กับระบบประกันราคาสินค้าเกษตร

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรของรัฐบาลทั้ง 2 แบบ มีลักษณะที่เหมือนกัน โดยเป็นการพยุงราคา หรือประกันราคาขั้นต่ำให้แก่เกษตรกร เพื่อช่วยให้มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ มีการกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ โดยราคาที่กำหนดไว้นั้นก็ต่างสูงกว่าราคาตลาดเหมือนกันทั้งสองแบบ

สิ่งที่ต่างกันอยู่ตรงวิธีดำเนินการ นั่นคือ โครงการรับจํานําจะใช้การจํานําสินค้าไว้กับรัฐบาล และไถ่ถอนคืนไปเมื่อถึงเวลาการไถ่ถอน ในส่วนที่ไม่ได้ไถ่ถอนไปก็ถือว่ารัฐบาลรับซื้อสินค้านั้นไปโดยปริยายตามราคาที่กำหนดไว้ สำหรับการประกันราคาสินค้านั้นรัฐบาลไม่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสินค้าเพียงแต่จ่ายเงินชดเชยในส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาตลาดเท่านั้น รัฐบาลก็มีการใช้งบประมาณในการแทรกแซงราคาเท่ากันทั้ง 2 ระบบ แต่ต่างกันในเรื่องค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ได้แก่ ค่าจัดเก็บ ค่าแปรสภาพ ค่าเสื่อมคุณภาพ ค่าใช้จ่ายเพื่อระบายผลผลิต รวมถึงการขาดทุนจากการขายผลผลิตแล้ว ดังนั้น โครงการรับจํานําจะมีภาระค่าใช้จ่ายที่ตามมา และรับภาระความเสี่ยงที่มากกว่าโครงการประกันราคา รายละเอียดแสดงได้ดังภาพที่ 2.4

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของทั้ง 2 ระบบข้างต้นแล้วพบว่า โครงการรับจํานํา มีปัญหามากกว่าระบบประกันราคา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของงบประมาณที่ใช้ และเรื่อง การทุจริต ส่วนระบบการประกันราคานั้นหากมีราคาตลาดที่ต่ำกว่าราคาประกันอยู่มาก ก็จะเป็นภาระด้านงบประมาณแก่รัฐบาลอยู่มากเช่นเดียวกับการรับจํานํา ส่วนปัญหาการทุจริตนั้นหากไม่มีการตรวจสอบที่รัดกุมเข้มงวดแล้ว โอกาสที่จะมีการทุจริตก็สามารถเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการลงทะเบียนเกษตรกร และการซื้อขายตามกลไกตลาด ซึ่งหากปล่อยให้มีการฮั้วราคากันรับซื้อในราคาที่ต่ำ ปัญหาเหล่านี้ก็อาจเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกับวิธีการรับจํานํา สรุป มาตรการทั้ง 2 ระบบ ส่งผลต่อรายได้ของผู้ซื้อ และผู้ผลิต (เกษตรกร) เท่ากัน และรัฐบาลใช้งบประมาณเท่ากันในการดำเนินการ (ทั้งนี้ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ได้แก่ ค่าจัดเก็บ ค่าแปรสภาพ ค่าเสื่อมคุณภาพ ค่าใช้จ่ายเพื่อระบายผลผลิต รวมถึงการขาดทุนจากการขายผลผลิต

การเปรียบเทียบผลของการใช้มาตรการทั้ง 2 แบบ

โครงการรับจํานา

ระบบการประกันราคา

ภาพที่ 2.4 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างโครงการรับจํานา และระบบประกันราคา

ที่มา : พสุธา ระวังสุข, 2552

ตารางที่ 2.2 การเปรียบเทียบผลของการใช้มาตรการทั้ง 2 แบบ

	โครงการรับจํานา	ระบบประกันราคา
ผู้ซื้อ	1. ราคาซื้อ 2. ปริมาณซื้อ 3. รายจ่าย	1. ราคาซื้อ 2. ปริมาณซื้อ 3. รายจ่าย
ผู้ผลิต	1. ราคาขาย 2. ปริมาณขาย 3. รายรับ	1. ราคาขาย 2. ปริมาณขาย 3. รายรับ
รัฐบาล	งบประมาณที่ใช้	งบประมาณที่ใช้

ที่มา : พสุธา ระวังสุข, 2552

2.3.3 อณพิช “จำหน่ายสินค้าเกษตร” ระวังกับดัก “ประกันราคา”

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2552) ได้กล่าวว่าการรับจำหน่ายข้าว และสินค้าเกษตรมีมานานแล้ว แต่ในช่วงตั้งแต่รัฐบาลทักษิณเป็นต้นมา เป็นการกำหนดราคาซื้อขายสินค้าเกษตรสูงกว่าราคาตลาด (อ้างว่ารับจำหน่ายในราคาสูงกว่าราคาตลาด) ผลประโยชน์จึงตกอยู่แต่เฉพาะเกษตรกรบางราย และผู้ที่สวมสิทธิ์เป็นเกษตรกร เช่น โรงสี และพ่อค้าบางราย ที่ผ่านมา เมื่อรัฐบาลรับซื้อ (จำหน่าย) สินค้าเกษตรแล้ว สินค้าก็วนเวียนอยู่ในโกดัง ในระบบตลาด ราคาตลาดก็ยังเป็นอยู่ในระดับที่มันเป็นส่วนราคาที่รัฐบาลซื้อสูงก็เป็นอีกระดับราคา ที่คนบางคนสามารถซื้อสินค้าเกษตรจากราคาตลาดมาขายให้รัฐบาล รัฐบาลต้องมีภาระต้นทุนในการกักเก็บ แปรรูป ขนส่ง ค่าบริหารจัดการ มีการรั่วไหล โกงกินมโหฬาร เกือบทุกขั้นตอน และเมื่อถึงเวลาขายระบายสินค้าเกษตรของรัฐ ก็มีการหาผลประโยชน์ โดยการขายให้ผู้ส่งออกในราคาต่ำๆ (ต่ำกว่าราคาตลาด) แล้วมีการจ่ายส่วนแบ่งผลประโยชน์ให้ผู้มีอำนาจถึงตันละ 1,000 บาท

แต่เดิม ตั้งแต่สมัยรัฐบาลเปรม เราก็เคยมี “การประกันราคาข้าว” โดยกำหนดราคาให้รัฐบาลรับซื้อในราคาสูงกว่าตลาด เป็นวิธีเดียวกับที่เขาเรียก “จำหน่ายข้าว” ที่รับจำหน่ายในราคาสูงกว่าตลาด เกิดความสูญเสียแก่รัฐบาลมาก จนกระทั่งประชาชนตั้งชื่อองค์กรคลังสินค้าหรือ “อ.ค.ส.” ว่าเป็น “องค์กรค้าข้าวเสื่อม” และเรียก “อ.ค.ก.” หรือองค์กรตลาดเพื่อเกษตรกร ว่า “องค์กรคุ้มครองเกษตรกร” แต่หากวิธีการ “ประกันราคา” คือ การกำหนดราคาให้เกษตรกรรู้ล่วงหน้าว่าในเดือนที่จะขายข้าว (สินค้าเกษตร) เกษตรกรจะขายผลผลิตได้ราคาเท่าใด แล้วหากราคาตลาดที่เกษตรกรขายได้ อยู่ในระดับที่ต่ำกว่า “ราคาประกัน” รัฐบาลก็จะเขียนเช็คจ่ายให้เพิ่มเติมเท่ากับส่วนต่างของราคาที่ประกันไว้กับราคาตลาดที่เกษตรกรขายได้ รัฐบาลไม่ต้องไปจัดการกับตัวเมล็ดข้าว หรือตัวสินค้าเกษตร ไม่ต้องไปหาโกดังกักเก็บ แปรรูป ขนส่ง หีบห่อ และขายเพื่อส่งออก ไม่สูญเสีย ไม่ต้องเปิดช่องให้คนโกงกิน ไม่แทรกแซงกลไกตลาด ปล่อยให้กลไกตลาดเดินไปตามระบบ ตามธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกัน ก็ช่วยให้เกษตรกรได้เงินตามราคาประกันจริงๆ

การประกันราคาข้าวก็มีข้อเสีย ที่เป็นเหมือน “กับดัก” ที่รัฐบาลพึงระมัดระวังเหมือนกัน ข้อพึงระวังอย่างแรกเลย คือ ชาวนา หรือเกษตรกรที่ได้รับการอุปถัมภ์ รับแจกเงินส่วนต่างราคา อาจจะทำให้เคยตัวกับระบบพึ่งพา ไม่ช่วยตัวเอง รอให้คนมาช่วย และต่อยังระบบอุปถัมภ์ที่คิดว่า รัฐบาล หรือเจ้านายมีบุญคุณ มีทรัพยากรมาก จะตอบแทนอะไรก็ได้ พวกเราไม่ต้องพึ่งตัวเอง พัฒนาตัวเอง หรือช่วยตัวเองก็ได้ ฉะนั้น เพื่อไม่ติด “กับดัก” นี้ ควรให้ชาวนา (เกษตรกร) ต้องมีส่วนร่วมในโครงการ โดยให้เขาตัดสินใจจ่ายเบี้ยประกัน ซึ่งความเสี่ยงภัยจากราคา กล่าวคือ แทนที่จะให้ชาวนา (เกษตรกร) ได้ส่วนต่างของราคาตลาดกับราคาประกันฟรี ๆ ควรจะให้เกษตรกรต้องคิดว่าเขาอยากได้ราคาเท่าใด เขายินดีจ่ายเงิน (เบี้ยประกัน) เพื่อประกันความเสี่ยงเท่าใด เช่น หากเราคาดว่า ในเวลาเก็บเกี่ยวราคาข้าวในตลาดจะอยู่ที่ตันละ 10,000 บาท แต่ชาวนาอยากได้ราคา

11,000 บาท ชาวนาก็ต้องตัดสินใจว่าจะซื้อประกันหรือไม่ ถ้าไม่ซื้อประกัน (ไม่ทำประกัน) เมื่อถึงเวลาจริง ราคาตลาดเท่าไร ชาวนาก็ขายได้เท่านั้น แต่ถ้าซื้อประกัน (ทำประกัน) ก็อาจจะต้องจ่ายค่าประกันต้นละ 300 บาท รัฐบาลก็จะประกันให้ว่า ชาวนาผู้ทำประกันจะได้ข้าวราคาไม่ต่ำกว่า 11,000 บาทแน่นอน เพราะถ้าราคาตลาดตกต่ำ เหลือ 8,000 บาทต่อตัน ชาวนาก็สามารถไปขายข้าวในตลาดปกติ แล้วไปปรับเงินส่วนต่างเพิ่มเติมจากรัฐบาลอีกต้นละ 3,000 บาท (11,000-8,000) หรือตรงกันข้าม ถ้าถึงเวลาเก็บเกี่ยวจริง ราคาตลาดพุ่งสูงขึ้นไปถึง 11,000 บาท หรือมากกว่านั้น ชาวนาขายข้าวในตลาดปกติได้สูงกว่าราคาประกันอยู่แล้ว รัฐบาลก็ไม่ต้องจ่ายเพิ่มให้ชาวนา และชาวนาก็เสียค่าเบี้ยประกันไป ชาวนา หรือเกษตรกรของเราต้องประสบปัญหาความเสี่ยงภัยของราคาพืชผลอยู่เป็นประจำ การให้ชาวนาซื้อประกันราคาพืชผลของตนเช่นนี้ จะมีผล ดังนี้

1) การวางเงินประกัน วิธีการนี้ จะทำให้ชาวนาได้เรียนรู้ ตัวเอง และต้องคำนึงถึงสถานะของตลาดพืชผลการเกษตรของตนในแต่ละปี ว่าราคาจะเป็นเท่าใด ควรจะคาดหมายราคาที่คุณเองจะได้รับเท่าใด และถ้าต้องการราคาสูง ๆ ก็ต้องจ่ายเบี้ยประกันแพง หรือถ้าไม่โลภมาก ต้องการราคาไม่สูงกว่าที่ควรจะเป็นก็จ่ายเบี้ยประกันต่ำ วิธีการนี้ จะทำให้ชาวนาไม่นำเอาปริมาณผลผลิตมาวัดหาผลประโยชน์ เพราะเมื่อมีต้นทุนค่าเบี้ยประกัน ชาวนาก็จะต้องคิดใคร่ครวญ แล้วมาจดทะเบียนเป็นผู้มาเอาประกันว่าจะประกันในปริมาณมากน้อยอย่างไร

2) การออกเบี้ยประกันให้ทั้งหมด หรือให้ฟรี นอกจากชาวนาจะเสียนิสัย ชอบของฟรีแล้ว ต่อไปคงจะพัฒนาระบบให้เดินด้วยตนเองได้ยากขึ้น รัฐบาลก็ต้องเป็นคุณพ่อรู้ดี และชาวนาก็จะแห่กันมาจดทะเบียนอยากได้ปริมาณมาก ๆ และราคาประกันก็ต้องสูง ๆ และสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี จากนั้น มันก็อาจจะกลับไปสู่วงจรหายนะ

สำหรับกรณีที่หน่วยงานของรัฐบาลบางแห่ง แนะนำให้เอาต้นทุนการปลูกข้าวมาคำนวณราคาประกัน นับว่าเป็นเรื่องน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ในประเทศไทย ต้นทุนการปลูกข้าวในแต่ละท้องที่มีความแตกต่างกันอย่างมาก ชาวนาแถบภาคกลาง สุพรรณบุรี อ่างทอง ชัยนาท สิงห์บุรี มีระบบชลประทานดี ๆ ต้นทุนการผลิตต่อตันจะต่ำมาก ต้นละประมาณ 3-4 พันบาทก็มี และส่วนใหญ่จะเป็นชาวนารายใหญ่ด้วย แต่สำหรับชาวนาในภาคอีสาน ที่ต้องอาศัยน้ำฝนจากฟ้าในการผลิต บางท้องที่ บางปี ทำนาปีละ 2 ครั้ง แต่เก็บเกี่ยวได้ครั้งเดียว เพราะฝนแล้ง ต้นทุนการผลิตข้าวต่อตันจะสูงมาก ถึงต้นละ 8-9 พันก็มี

การประกันราคาจะเป็นการทำให้ชาวนาส่วนหนึ่งได้ประโยชน์ หรือได้เงินจากการขายสูงกว่าราคาตลาดทั่วไป แต่ประการสำคัญที่สุด ไทยต้องอาศัยการส่งออก หาเงินตราเข้าประเทศ ต้องแข่งกับข้าวจากประเทศอื่น ๆ “ การประกันราคา ” คงไม่ช่วยอะไร สิ่งที่จะช่วยได้ คือ ต้องเพิ่มผลผลิตต่อไร่ เพิ่มประสิทธิภาพการปลูก เพื่อให้ต้นทุนการปลูกข้าวลดลง เราจะได้แข่งขันราคากับ

ต่างประเทศได้ ถ้าเราเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม่ได้ เอาแต่ประกันราคา แจกผลประโยชน์ เราจะพากันตายในระยะยาว

การที่รัฐบาลเปลี่ยนจากการรับจํานามาเป็น “รับประกัน” ก็ถูกต้องแล้ว ขอสนับสนุน แต่ให้ระวังรายละเอียด และวิธีการดำเนินงาน อย่าให้ตก “กับดัก” ทั้งหลายที่อยู่ระหว่างทาง และที่สำคัญต้องไม่ละทิ้ง “การเพิ่มผลผลิตต่อไร่” ลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพให้แก่เกษตรกรไทย เพื่อความภาคภูมิใจของเกษตรกรไทย ว่าสามารถยืนอยู่บนลำแข้งของตัวเอง เข้มแข็ง แข่งขันในตลาดโลกได้อย่างสง่าผ่าเผย โดยไม่ต้องอยู่ใต้เงาผลประโยชน์ความ “ภูมิใจไทยของบางคน” เท่านั้น

2.4 แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อบุคคล ซึ่งในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องทำให้ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ใช้บริการ เกิดความพึงพอใจ โดยการสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับสองฝ่ายเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.4.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของ อับราฮัม เฮช มาสโลว์ (Abraham H.Maslow)

มาสโลว์ชี้ให้เห็นว่าบุคคลถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะตอบสนองความต้องการเฉพาะอย่าง ซึ่งความต้องการของบุคคลเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจูงใจ เขาได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลไว้ดังนี้ (กานดา จันทรย์แย้ม, 2546)

- 1) บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอ และไม่มีสิ้นสุดขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น
- 2) ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วไม่เป็สิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่น ๆ ต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง จึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของคนนั้น
- 3) ความต้องการของบุคคล จะมีลักษณะเป็นลำดับขั้น จากต่ำไปหาสูงตามลำดับตามสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำ ได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป

มาสโลว์ (Maslow) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ระดับต่ำสุดไปถึงสูงสุด (Hierarchy of Needs) ไว้ 5 ขั้น คือ

- 1) ความต้องการทางกายภาพขั้นพื้นฐาน (Basic Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จำเป็นที่สุด สำหรับความมีชีวิตอยู่รอด ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม อากาศ ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ตลอดจนความต้องการทางเพศ การพักผ่อนนอนหลับ และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้ ความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการพื้นฐานที่

คนจะถูกจูงใจให้ทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อที่จะได้สิ่งจำเป็นเหล่านี้แต่เมื่อได้มาแล้วความต้องการเหล่านี้ก็ยุติที่จะเป็นตัวจูงใจหลัก (Prime Motivation) อีกต่อไป

2) ความต้องการความปลอดภัย และมั่นคง (Safety and Security Needs) เมื่อความต้องการทางกายภาพขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการขั้นสูงต่อไป คือ ความต้องการแสวงหาความปลอดภัย และมั่นคงจากสิ่งแวดล้อมปรารถนาที่จะได้รับความคุ้มครองจากผู้อื่นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะมีต่อร่างกาย เช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรม ความมั่นคงในการทำงานที่ไม่ถูกปลด หรือถูกย้ายงานบ่อย ๆ แต่ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม เท่าเทียมกัน เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะได้รับการรักษาพยาบาล เมื่อต้องออกจากงานก็ต้องได้รับบำเหน็จบำนาญเป็นการตอบแทน นอกจากนี้ ยังต้องมีรายได้พอสมควรแก่การดำรงชีพ ความต้องการทางด้านความมั่นคงปลอดภัยนี้ เมื่อได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจของบุคคลแล้วบุคคลก็จะเกิดความต้องการในลำดับขั้นที่สูงขึ้นไปอีกลำดับขั้น

3) ความต้องการทางสังคม (Social and Belongingness Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะให้สังคม หรือองค์กรยอมรับตนเข้าเป็นสมาชิกรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อเรารู้สึกว่าสังคมยอมรับแล้วก็จะเกิดความภาคภูมิใจ มีความรับผิดชอบรักษาส่วนได้ส่วนเสียของสังคมอย่างเต็มที่ ในขั้นนี้มนุษย์ต้องการเพื่อน ต้องการคบค้าสมาคม ต้องการมีครอบครัว มีความรัก และความเห็นใจจากเพื่อนร่วมงาน

4) ความต้องการมีฐานะเด่น และได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem and Self Respect Needs) เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่องให้เกียรติเป็นที่ยอมรับนับถือของคนอื่น และเห็นความสำคัญของตนเองเป็นผู้ประสบผลสำเร็จ และได้รับการยอมรับเช่นนั้นจากบุคคลอื่น ต้องการสถานภาพ (Status) และมีชื่อเสียงเกียรติยศ (Prestige) เป็นส่วนสำคัญของความต้องการยกย่องเคารพ การที่ความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองนำซึ่งความรู้สึกเชื่อมั่นในตัวเองในความสามารถ และรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้มีประโยชน์ และมีความสำคัญในสังคม

5) ความต้องการได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการสูงสุดในชีวิตของคน หมายถึง การที่บุคคลนั้นได้ใช้ความสามารถของตนเองในทุกด้านได้ และเป็นทุกอย่างที่เขาอยากจะเป็นซึ่งแต่ละคนจะไม่เหมือนกันสุดแต่ความสามารถของแต่ละบุคคล และความต้องการของเขา เป็นความต้องการที่จะได้รับทุกสิ่งที่คุณปรารถนาต้องการกระทำสิ่งที่เหมาะสม และดีที่สุดที่จะกระทำได้

2.4.2 ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (Two-Factors Theory)

ทฤษฎีของเฮิรซเบิร์กได้เสนอทฤษฎีสองปัจจัย หรือ ทฤษฎีปัจจัยจูงใจ-ปัจจัยสุขอนามัยซึ่ง เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพอใจ และความไม่พอใจในงาน (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2544)

ปัจจัยความพึงพอใจ และความไม่พึงพอใจในงาน ได้แก่

1) ปัจจัยจูงใจ (Motivational Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงาน โดยตรงเพื่อจูงใจให้คน ชอบและรักงานที่ปฏิบัติ เป็นตัวกระตุ้น ทำให้เกิดความพึงพอใจให้แก่บุคคลในองค์การให้ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นปัจจัยที่สามารถตอบสนองความต้องการ ภายในของบุคคลได้ด้วยได้แก่

(1.1) ความสำเร็จในงานที่ทำของบุคคล (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลสามารถ ทำงานได้เสร็จสิ้น และประสบความสำเร็จอย่างดีเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ การรู้จัก ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เมื่อผลงานสำเร็จจึงเกิดความรู้สึกพอใจ และปลื้มในผลสำเร็จของงานที่ ทำ

(1.2) การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือไม่ว่า จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อน จากผู้มาขอรับคำปรึกษา หรือจากบุคคลในหน่วยงาน การยอมรับนี้ อาจอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย แสดงความยินดี การให้กำลังใจ หรือการแสดงออกอื่น ๆ ที่ ก่อให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถ เมื่อได้ทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดบรรลุผลสำเร็จ การ ยอมรับนับถือจะแฝงอยู่กับความสำเร็จในงานด้วย

(1.3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (The Work Itself) หมายถึง งานที่น่าสนใจงานที่ต้องอาศัย ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทำทลายให้ลงมือทำ หรือเป็นงานที่มีลักษณะการกระทำได้ตั้งแต่ต้นจนจบ โดยลำพังผู้เดียว

(1.4) ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับ มอบหมาย รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ ไม่มีการตรวจหรือ ควบคุมอย่างใกล้ชิด

(1.5) ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึง ได้รับเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นของ บุคคลในองค์การ การมีโอกาสได้ศึกษาเพื่อหาความรู้เพิ่ม หรือได้รับการฝึกอบรม

2) ปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยอนามัย (Maintenance or Hygiene Factors) หมายถึง ปัจจัยที่จะค้ำ จุนให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มี หรือมีในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับ บุคคลในองค์การ บุคคลในองค์การจะเกิดความไม่ชอบงานขึ้น และเป็นปัจจัยที่มาจากภายนอกตัว บุคคล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

(2.1) ค่าตอบแทน (Pay) หมายถึง การได้รับเงินเดือน (Salary) ค่าล่วงเวลาหรือรายได้พิเศษ

(2.2) สวัสดิการ (Benefits) หมายถึง บริการที่นายจ้างจัดให้แก่ลูกจ้างทั้งในขณะที่ปฏิบัติงานหรือนอกเวลาปฏิบัติงานทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เพื่อความมั่นคงในการดำรงชีวิตของลูกจ้างเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

(2.3) โอกาสได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (Possibility of Growth) หมายถึง การที่บุคคลได้รับการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งภายในหน่วยงานแล้ว ยังหมายถึง สถานการณ์ที่บุคคลสามารถได้รับความก้าวหน้าในทักษะวิชาชีพด้วย

(2.4) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน (Interpersonal Relation Superior, Subordinate and Peers) หมายถึง การติดต่อไม่ว่าจะเป็นกิริยา หรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกันสามารถทำงานร่วมกันมีความเข้าใจซึ่งกัน และกันเป็นอย่างดี

(2.5) สถานะทางอาชีพ (Status) หมายถึง อาชีพนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคมที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี

(2.6) นโยบายและการบริการ (Company Policy and Administration) หมายถึง การจัดการและการบริหารขององค์กร การติดต่อสื่อสารภายในองค์กร

(2.7) สภาพการทำงาน (Working Condition) หมายถึง สภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน รวมทั้งลักษณะของสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้

(2.8) ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Personal Life) หมายถึง ความรู้สึกที่ดี หรือได้อันเป็นผลที่ได้รับจากงานในหน้าที่ เช่น การที่บุคคลถูกย้ายไปทำงานในที่แห่งใหม่ ซึ่งห่างไกลจากครอบครัว ทำให้ไม่มีความสุข และไม่พอใจกับการทำงานในที่แห่งใหม่

(2.9) ความมั่นคงในการทำงาน (Security) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน ความยั่งยืนของอาชีพ หรือความมั่นคงขององค์กร

(2.10) วิธีการปกครองบังคับบัญชา (Supervision Technical) หมายถึง ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการทำงาน หรือความยุติธรรมในการบริการ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เบญจรงค์ พุทธอัญชลี (2543) ได้ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์มาตรการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา นโยบาย มาตรการ และระเบียบวิธีการต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตลอดจนประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินโครงการ รวมทั้งศึกษาปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ใช้เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์ วิเคราะห์ความสำเร็จของโครงการ โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมาย และการรับจำนำจริง

ผลการศึกษาพบว่า โครงการประสบความสำเร็จในเรื่องของช่วยเหลือเกษตรกรในรูปแบบของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำเพียงร้อยละ 3 ต่อปี เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนในระยะสั้นให้กับเกษตรกรในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดมาก เกษตรกรไม่ต้องรีบร้อนขายข้าวเปลือก และสามารถนำเงินกู้ที่ได้จากการจำนำข้าวไปใช้ชำระหนี้ ส่วนความสำเร็จ พบว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น จำนวนเกษตรกร ปริมาณสินเชื่อ เป็นต้น ปรากฏว่าไม่มีปีการผลิตใดที่ ธ.ก.ส. สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ยกเว้นปีการผลิต 2535/2536 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการค่อนข้างสูง รัฐบาลทุนจากการขายข้าวเปลือก สำหรับข้อเสนอแนะ รัฐบาลไม่ควรเข้าไปแทรกแซง ควรปล่อยให้ไปไปตามกลไกตลาด

ดร.ณิ ชันโต (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือก จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพร้อมของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี 2541/2542 และประเมินผลโครงการระหว่างดำเนินงานโครงการ เพื่อประเมินผลโครงการฯ หลังการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความพอเพียง ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคของโครงการ และเสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้มีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่สินเชื่อ สาขาสันกำแพง 5 คน สาขาสันป่าตอง 5 คน ผู้บริหาร สาขาละ 1 คน รวม 12 คน ในส่วนของการประเมินความพร้อมของโครงการฯ ส่วนการประเมินผลโครงการระหว่างดำเนินงานโครงการ และหลังการดำเนินงานโครงการ ใช้ประชากรทั้งหมด โดยทางด้านผู้บริหาร สาขาละ 1 คน และเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ธ.ก.ส. สาขาสันกำแพง จำนวน 12 คน และสาขาสันป่าตองจำนวน 14 คน รวม 28 คน ส่วนเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนรวม 146 คน โดยแบ่งเป็นเกษตรกรสาขาสันกำแพงจำนวน 187 คน เกษตรกรในพื้นที่สาขาสันป่าตองจำนวน 42 คน ในการวิเคราะห์มีการสรุปผลทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลภาพรวมบรรยายเป็นบทพรรณนาและการนำเสนอประเมินเป็นข้อ ๆ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เชื่อมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์โครงการฯ ชัดเจน ทุกคน เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ทรัพยากรมีความเพียงพอ และเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงานโครงการฯ และเห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้เกษตรกรได้รับทราบก่อนล่วงหน้าด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ส่วนในด้านประสิทธิผลของโครงการฯ พบว่า โครงการฯ ไม่สามารถชะลอผลผลิตของเกษตรกรมิให้ออกสู่ตลาดได้ เพราะในช่วงเวลาหลังฤดูการเก็บเกี่ยวแม้เกษตรกรจะนำผลผลิตเข้าร่วมโครงการฯ แต่เป็นเพียงระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งเป็นข้าวเปลือกนาปี ที่ทำปีละ 1 ครั้งอยู่แล้ว แต่ข้าวเปลือกที่ล้นตลาดเป็นข้าวเปลือกนาปรังที่สามารถทำได้ปีละหลาย ๆ ครั้ง ราคาที่เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้ไม่สูงจากราคาที่จำหน่ายให้เกษตรกรก็ไม่เหลือเงินเป็นทุนเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้นำเงินที่ได้จากโครงการฯ ไปใช้ในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรได้รับความเป็นธรรม และพอเพียง คือ ทุกรายที่เข้าร่วมโครงการมีระดับรายได้ไม่ต่างกัน และได้ร่วมโครงการฯ ทั้งถึง เพราะมีจำนวนน้อยกว่าวงเงินจัดสรรไว้

วิบูลย์ หงสยาภรณ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบรับจำนำของเกษตรกรในเขตจังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการรับจำนำข้าวของภาครัฐ ศึกษาแนวทางแก้ไข และเพิ่มประสิทธิภาพระบบการรับจำนำข้าวของเกษตรกร และศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบรับจำนำในจังหวัดต่าง ๆ โดยใช้แบบสอบถามแบบ Rating Scale สัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ รวม 23 หน่วยงาน จำนวน 46 ตัวอย่าง โรงสีที่เข้าร่วมโครงการ 18 ตัวอย่าง และเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ 370 ตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ทศนคคของโรงสีต่อโครงการอยู่ในระดับดีมาก ส่วนเกษตรกร และหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัญหา อุปสรรคโดยภาพรวมหน่วยงานรัฐ เกษตรกร และโรงสี อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ ควรจัดการฝึกอบรมผู้แทนเกษตรกรให้เกิดความชำนาญ และขอความร่วมมือจากโรงสีต่าง ๆ ให้เข้าร่วมโครงการฯ มากขึ้น เพื่อให้เกิดการแข่งขัน ในส่วนของการกำหนดช่วงเวลารับจำนำ ควรกำหนดช่วงเวลาในการรับจำนำตามสภาพพื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกรในแต่ละจังหวัด ทั้งนี้ควรมีการจดทะเบียนเกษตรกรตั้งแต่เริ่มเพาะปลูก เพื่อวางแผนการดำเนินงาน

สุพจน์ แสงชัย (2547) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของจังหวัดร้อยเอ็ด ฤดูกาลผลิตปี 2544/2545 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับโครงการ รวมทั้งศึกษากระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ หรือไม่เข้าร่วมโครงการ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และสังเกต

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้มีสิทธิจำหน่ายข้าวเปลือกของจังหวัดร้อยเอ็ด ฤดูกาลผลิตปี 2544/2545 ในพื้นที่ 3 อำเภอ จำนวน 60 ครัวเรือน

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเรียนรู้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก โดยสื่อสองทางเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เป็นข้อมูลที่เกษตรกรให้ความเชื่อถือมากที่สุด เพราะเจ้าหน้าที่สามารถถ่ายทอดข้อมูล และความรู้ให้เกษตรกรเข้าใจ ส่วนการเรียนรู้และการเรียนรู้ข้อมูลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ และเรียนรู้ข้อมูลจากความหมายของเจ้าหน้าที่มากที่สุด เกษตรกรส่วนใหญ่แสวงหาความรู้ เพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นมากที่สุดเพราะจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ฉัตรชัย ปะมะโต (2548) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการปรับปรุงกระบวนการรับจำนำข้าวเปลือกผ่านสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคกลางของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการรับจำนำข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตรในปีการผลิต 2545/46 และ 2546/47 และศึกษาปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นของกระบวนการบริหารจัดการโครงการรับจำนำข้าวเปลือก เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในกระบวนการรับจำนำข้าวเปลือกให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ สหกรณ์การเกษตรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปี ในเขตภาคกลาง จำนวน 4 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเมืองสุพรรณบุรี สหกรณ์การเกษตรดอนเจดีย์ สหกรณ์การเกษตรศรีประจันต์ และสหกรณ์การเกษตรสามชุก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิธีการสังเกต และการนำรายงานวิจัยทางเลือกใหม่สำหรับการรับจำนำข้าวเปลือก และคำไยอบแห้ง และเอกสารรายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ตารางแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ และใช้เทคนิคของ Dataflow Diagram เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ และนำเสนอขั้นตอนกระบวนการ

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการรับฝาก และการรับจำนำข้าวเปลือก กระบวนการไถ่ถอน และกระบวนการเก็บรักษา แปรสภาพข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตร ยังประสบปัญหา และอุปสรรคในหลาย ๆ ด้าน เช่น หลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติที่ให้โรงสีต้องมีการติดตั้งคอมพิวเตอร์ออนไลน์ การแปรสภาพข้าวเปลือก 2 วันต่อครั้ง การชั่งน้ำหนักและตรวจสอบคุณสมบัติข้าวไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การดูแลเก็บรักษา และยุ้งฉางที่ใช้เก็บข้าวไม่มีความเหมาะสม สหกรณ์การเกษตรขาดเงินทุนหมุนเวียน ทำให้สหกรณ์การเกษตรไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินงานของโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สำหรับแนวทางการดำเนินงานรับจำนำข้าวเปลือก ควรดำเนินการพัฒนาโครงการรับจำนำที่เป็นอยู่โดยการยกเลิกระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ของโรงสี การแปรสภาพข้าวเปลือกควร

เป็น 7 วันต่อครั้ง การซังน้ำหนัก และตรวจสอบคุณภาพข้าวต้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน ปรับปรุงยุ่ง
ฉางให้มีความเหมาะสม และต้นทุนต่ำ ธ.ก.ส. ควรเร่งรัดวงเงินกู้ยืมให้แก่สหกรณ์การเกษตร เพื่อ
พัฒนาโครงการรับจำนำที่เป็นอยู่ให้มีประสิทธิภาพ และให้เกิดประโยชน์กับการดำเนินงานรับ
จำนำข้าวเปลือกให้ได้มากที่สุด

นิธิกร วัฒนเรืองโกวิท (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก
ของรัฐบาล ปี 2546 กรณีศึกษาอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร เพื่อศึกษาปัญหาการเข้าร่วม
โครงการของเกษตรกร และเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาโครงการรับจำนำข้าวเปลือก
ของรัฐบาล ปี 2546 ของเกษตรกรที่มีรายได้ต่างกัน และวุฒิการศึกษาต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน
การศึกษา ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 325 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยรวม ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านการ
จดทะเบียน ด้านการจำนำข้าวที่ยังฉาง และด้านการจำนำข้าวที่โรงสี อยู่ในระดับมาก ซึ่งเกษตรกร
มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการจดทะเบียนเป็นรายชื่อเฉลี่ยมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ดำเนินการ
ประเมินผลผลิตข้าวต่ำเกินไป และปัญหาด้านการจำนำข้าวที่ยังฉางรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ
ระยะเวลาไถ่ถอนอาจไม่สอดคล้องกับพื้นที่ ส่วนปัญหาด้านการจำนำข้าวที่โรงสี เกษตรกรเห็นว่
การให้บริการของเจ้าหน้าที่ประจำโรงสีมีความล่าช้า มีค่าเฉลี่ยความเห็นมากที่สุด

อารยัญชศรี บังเกิดสุข (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่
มีต่อตลาดกลางข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง
รูปแบบการดำเนินงานตลาดกลางข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตร โครงการรับจำนำข้าวเปลือก
และผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่มีต่อวิถีการตลาดข้าว และผลกระทบของ
โครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่มีต่อตลาดกลางข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตร โดยการสัมภาษณ์
เกษตรกร จำนวน 187 ราย พ่อค้า 3 ราย และโรงสี 3 ราย ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการ
วิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า วิถีการตลาดข้าวของจังหวัดลพบุรีในปี 2546/47 จะมีลักษณะ
เปลี่ยนแปลงไปจากวิถีการตลาดข้าว ปี 2544/45 โดยในปี 2546/47 โครงการรับจำนำข้าวเปลือกจะ
เข้ามามีบทบาทอย่างมากในวิถีการตลาดข้าวของจังหวัด ข้าวเปลือกที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำจะมี
ปริมาณมาก และเพิ่มขึ้นมากปี 2544/45 ถึงร้อยละ 20 ในขณะที่ข้าวเปลือกที่เข้าสู่ตลาดกลางจะมี
ปริมาณลดต่ำลงจากปี 2544/45 และยังพบว่าในช่วงที่ราคาจำนำสูงกว่าตลาด มีผลทำให้
ข้าวเปลือกที่เข้าสู่ตลาดกลางมีปริมาณลดต่ำลง และยังส่งผลให้ปริมาณการเข้าใช้บริการของพ่อค้า
และโรงสีลดต่ำลงด้วย นอกจากนี้ตลาดกลางข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตรมิได้มีการปรับปรุง

หรือเปลี่ยนแปลงด้านการประชาสัมพันธ์ และการบริการให้ดีขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันกับตลาดกลางข้าวเปลือกของเอกชน

สมบัติ สระแก้ว (2549) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรลูกค้า และเกษตรกรทั่วไปต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2547/2548 ของธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร กรมศึกษาอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรลูกค้าและเกษตรกรทั่วไปต่อโครงการฯ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการฯ ซึ่งประชากรที่ทำการศึกษาคือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2547/2548 ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขารัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 4,293 คน และกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร ยามาเน่ ได้จำนวน 674 คน ประกอบด้วยเกษตรกรลูกค้า จำนวน 343 คน และเกษตรกรทั่วไป จำนวน 331 คน และมีการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ด้านนโยบาย วัตถุประสงค์ เงื่อนไข และขั้นตอนการดำเนินงาน เกษตรกรเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาวิธีปฏิบัติ เกษตรกรลูกค้าเห็นว่าสามารถดำเนินการได้ดี และมีความเหมาะสมที่สุด คือ พนักงาน และตัวแทนกลุ่มร่วมกันตรวจวัดข้าวเปลือกทำให้ได้รับความเป็นธรรม ส่วนเกษตรกรทั่วไปเห็นว่า การรับจำนำประทอนสินค้าสามารถจำนำเป็นรายคนได้ ดำเนินการเหมาะสม และดีที่สุดในสำหรับขั้นตอนการดำเนินการเงินและบัญชี เกษตรกรเห็นว่าเหมาะสมมี 2 วิธี คือ การจ่ายเงินกู้โดยวิธีโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝาก และธนาคารให้บริการด้วยระบบบัตรคิวทำให้ได้รับความสะดวกรวดเร็ว และเป็นธรรม นอกจากนี้เกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด โดยเสนอแนะให้รัฐบาลมอบหมายให้สหกรณ์การเกษตร หรือสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดเข้ามาช่วยดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกทั้งในยุ้งฉาง และประทอนสินค้า และเสนอว่ารัฐควรขยายระยะเวลาการชำระหนี้จาก 3 เดือน เป็น 5 เดือน

ประสาน พูลเวช (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรังในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ปี 2548 เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของเกษตรกรในเขตจังหวัดปทุมธานีต่อการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปี 2548 และปัญหาอุปสรรคตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 308 ราย แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับปานกลาง โดยพอใจในขั้นตอนการติดต่อขอรับเงินกู้ จาก ธ.ก.ส. และพึงพอใจมากในขั้นตอนการขึ้นทะเบียน

การเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. และขั้นตอนการขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าว พึ่งพอใจปานกลางขั้นตอนการติดต่อ
 นัดหมายฝากข้าวเปลือก และขั้นตอนการรับใบประทวนสินค้า และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ
 ขั้นตอนประชาสัมพันธ์ และขั้นตอนการนำข้าวเปลือกไปส่งมอบที่หน่วยรับฝากของ อคส. สำหรับ
 ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินโครงการ โดยขั้นตอนการรับใบประทวนสินค้าจากหน่วยรับ
 ฝากของ อคส. เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์โครงการ และขั้นตอนการ
 ติดต่อกับนัดหมายรับฝากข้าวเปลือกเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

นิตา ทองนิตย์ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ผลตอบแทนของเกษตรกรที่เข้า
 ร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2548/49 มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสภาพทั่วไป
 การทำนา และการขายข้าวของเกษตรกรผู้จำหน่าย อธิบายลักษณะการเคลื่อนไหวของดัชนีราคาฤดูกล
 ข้าวเปลือก และเพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัย และผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจากการเข้าร่วม โครงการ
 รับจำนำข้าวเปลือกที่ยุ่งฉาง เก็บตัวอย่างจากเกษตรกรผู้จำหน่าย จำนวน 147 ราย โดยสุ่มตัวอย่างแบบ
 ง่าย และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ และมีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และสถิติ

ผลการศึกษาพบว่า ผลตอบแทนจากการรับจำนำขึ้นอยู่กับราคาข้าวเปลือกที่ขายได้ในเดือน
 ที่ขายระยะเวลาจำนำ และค่าใช้จ่ายการเก็บรักษาข้าวเปลือกที่จำนำ ทั้งนี้ผลตอบแทนที่เกษตรกร
 ได้รับเป็นการเปรียบเทียบระหว่างราคาที่ขายได้ และเงินกู้จำนำ ลบด้วยดอกเบี้ย ค่าใช้จ่ายในการ
 เก็บรักษา ซึ่งรวมถึงค่าความสูญเสียจากการเก็บรักษา ปีการผลิต 2548/49 พบว่า การขายข้าวเปลือก
 ช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ผลตอบแทนจะค่อย ๆ เพิ่มสูงขึ้น และสูงที่สุดในเดือนพฤษภาคม
 เท่ากับร้อยละ 11.7 ถ้าขายเดือนมิถุนายน-สิงหาคม ผลตอบแทนจะลดลง และต่ำสุดในเดือน
 กรกฎาคม ร้อยละ 4.6 แต่ถ้าในเดือนกันยายน-ตุลาคม ผลตอบแทนจะเป็นลบ เนื่องจากในปี 2549
 ราคารับจำนำสูง ราคาในช่วงปลายฤดูต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถที่จะขายข้าวเปลือกได้ ซึ่ง
 เป็นการบังคับให้รัฐบาลมีโครงการระบายข้าว โดยรับซื้อข้าวเปลือกในราคาจำนำ แต่เกษตรกรยังคง
 ได้รับผลตอบแทนเป็นลบ ร้อยละ 1.1

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยที่ใช้ในการศึกษารั้วนี้จำแนกออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล และ 2) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ข้อมูลที่รวบรวมประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิดังนี้

3.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว เช่น รายงานสัมมนา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารทางวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ข้อมูลการทำเกษตร และพื้นที่การทำนา ของอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา จากสำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าจากหอสมุดคุณหญิงหลงอรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ห้องอ่านหนังสือเศรษฐศาสตร์ และผ่านระบบอินเทอร์เน็ต(Internet) ในเว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมการค้าภายใน เว็บไซต์ของกรมส่งเสริมการเกษตร และเว็บไซต์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลดังกล่าว ได้แก่ ความเป็นมาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้เกษตรกร เงื่อนไขและข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของโครงการฯ ตลาดข้าว ทฤษฎีแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3.1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ประชากร

ประชากร คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2552/53 (รอบ 2) ซึ่งมีทั้งหมด 138 ราย ตามตารางที่ 3.1 ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากทุกหน่วยประชากร (Census) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เสียชีวิตแล้ว 2 ราย และไม่สามารถตามเก็บข้อมูลได้ เนื่องจากไม่ได้อยู่ในพื้นที่ 3 ราย ประชากรที่สามารถเก็บข้อมูลได้จึงมีเพียง 133 ราย

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรที่ใช้ศึกษา

ที่	ตำบลที่เข้าร่วมโครงการฯ	จำนวนประชากรทั้งหมด (ราย)
1	ตำบลริโก่	116
2	ตำบลสุโหงปาดี	14
3	ตำบลภาวะ	8
รวม		138

หมายเหตุ : เกษตรกรไม่ได้อยู่ในพื้นที่ 3 ราย และเสียชีวิต 2 ราย

2) เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคล (Personal Interview) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ ดังกล่าวแล้วข้างต้นด้วยแบบสอบถามเชิงโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ซึ่งในแบบสอบถามแบ่งคำถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ (ภาคผนวก)

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ เช่น เพศ ศาสนา ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อายุ รายได้ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 สภาพการผลิตข้าว เช่น พื้นที่ถือครองทั้งหมด จำนวนเนื้อที่การทํานา ลักษณะการใช้พื้นที่ (ที่ของตนเองเช่า พื้นที่ของรัฐ) ลักษณะการทำนา (นาปี นาปรัง) เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ ของเกษตรกร เช่น การรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมโครงการฯ เป็นต้น

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อโครงการฯ ซึ่งการสอบถามข้อมูลได้ใช้ Rating Scale เพื่อให้เกษตรกรสะท้อนระดับความพึงพอใจ ซึ่งจำแนกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ค่าระดับคะแนน	ความพึงพอใจ
ระดับ 4	พึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 3	พึงพอใจมาก
ระดับ 2	พึงพอใจปานกลาง
ระดับ 1	พึงพอใจน้อย

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3) การทดสอบแบบสอบถาม

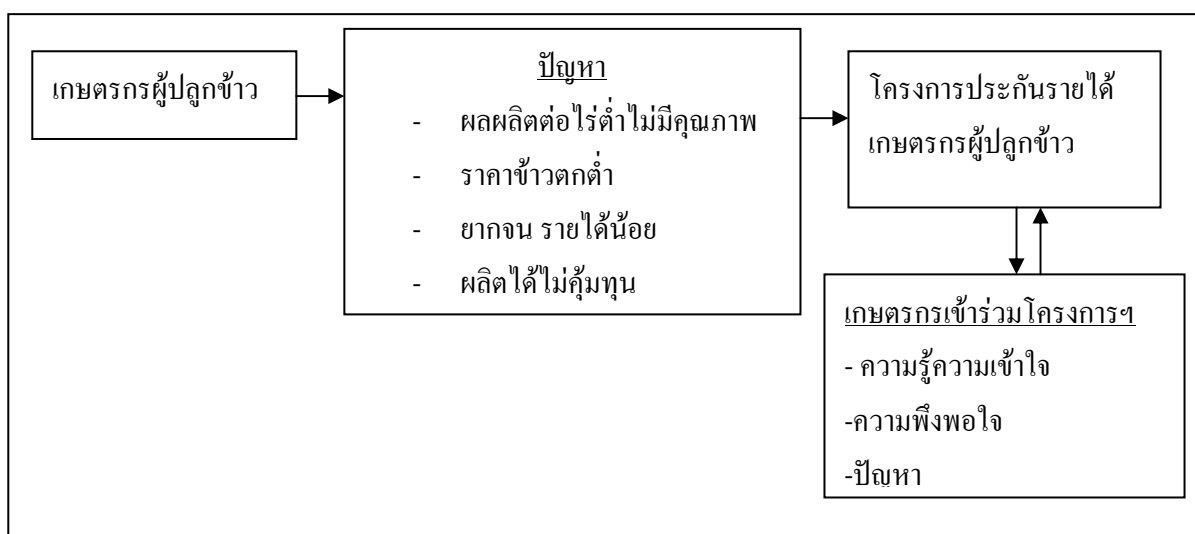
การทดสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบกับเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี 2552/53 จาก 3 หมู่บ้าน จำนวน 10 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงให้แบบสอบถามมีความถูกต้อง และชัดเจนสมบูรณ์ หลังจากการทำการทดสอบแล้วจึงไปดำเนินการสอบถามกับประชากรที่ศึกษาต่อไป

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) และเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอย่างง่ายในรูปของค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) การแจกแจงความถี่ (Frequency) เพื่ออธิบายถึงลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อโครงการฯ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนการวิเคราะห์ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อโครงการฯ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยไว้ 4 ระดับ โดยใช้ค่า Mid Point (สมบูรณ์ เจริญจรรย์ตระกูล, 2552)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
3.50 - 4.00	พอใจมากที่สุด
2.50 - 3.49	พอใจมาก
1.50 - 2.49	พอใจปานกลาง
1.00 - 1.49	พอใจน้อย

สำหรับกรอบแนวคิดในการศึกษา สรุปในภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

บทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา จากเกษตรกร 133 ราย ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

- 1) ความเป็นมา และการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว
- 2) ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ
- 3) สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร
- 4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้
- 5) ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อโครงการฯ
- 6) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ

4.1 ความเป็นมา และการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว

4.1.1 ความเป็นมาของโครงการฯ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2553ค) กล่าวว่า จุดเริ่มต้นการเปลี่ยนจากระบบการรับจำนำข้าวมาเป็นการประกันรายได้ เกิดขึ้นในปีการผลิต 2552/2553 ภายใต้การบริหารของรัฐบาลประชาธิปัตย์ จากข้อเท็จจริงที่ว่าโครงการรับจำนำข้าวในอดีต ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น รัฐบาลใช้จ่ายในการเก็บรักษาผลผลิต ทำลายกลไกตลาด มีการซื้อสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสวมสิทธิ์จำนำกับภาครัฐ การเก็บสต็อกลมโดยไม่มีสินค้าตามจำนวนที่แจ้งไว้ เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรที่ได้รับผลประโยชน์เป็นเพียงกลุ่มหนึ่งที่สามารถได้โควตา แต่โครงการประกันรายได้จะมุ่งเน้นให้เกษตรกรตัวจริงเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรง ใช้การขึ้นทะเบียนเกษตรกร และยึดพื้นที่ที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกเป็นหลัก ไม่ได้สนใจถึงจุดมุ่งหมายว่าปลูกเพื่อขาย หรือปลูกเพื่อกินเอง เป็นมิตรกับกลไกตลาด และไม่เป็นภาระของรัฐบาล โครงการประกันรายได้ใช้หลักการพุงราคา หรือประกันราคาเช่นเดียวกัน แต่วิธีการดำเนินงานต่างกัน โดยเป็นการให้เงินโดยตรงกับเกษตรกร เช่น ถ้าราคาที่ซื้อขายข้าว (ราคาอ้างอิง) ที่รัฐบาลเป็นผู้ประกาศอยู่ที่ตันละ 8,000 บาท ราคาที่รัฐบาลประกันที่ตันละ 10,000 บาท รัฐบาลจะเข้าไปช่วยเหลือจ่ายตรง 2,000 บาท เพื่อชดเชย แล้วเกษตรกรก็นำผลผลิตไปขายในท้องตลาด ส่วนที่เหลือก็มารับเงินจากรัฐบาล ซึ่งจะทำให้เงินถึงมือของเกษตรกรอย่างแท้จริง และไม่เป็นการบิดเบือนราคาตลาดที่จะทำให้กระทบเป็นลูกโซ่ทั้งระบบ นั่นคือ ราคาสินค้าสูงขึ้น ผู้บริโภคซื้อสินค้าในราคาสูง ชัดความสามารถในการแข่งขันลดลง สำหรับรูปแบบของการประกันราคาที่รัฐบาลจะใช้แทนการรับจำนำนั้นใช้แนวทางการประกันราคาขั้นต่ำโดยให้เกษตรกรซื้อประกันความเสี่ยง ขั้นตอน คือ

เกษตรกรต้องมาขึ้นทะเบียน และทำสัญญาประกันราคาขั้นต่ำในช่วงฤดูกาลเพาะปลูกกับสำนักงานเกษตรอำเภอที่ทำการเพาะปลูก เมื่อถึงกำหนดระยะเวลาประกัน หลังจากนั้นก็ทำการซื้อขายปกติตามราคาตลาด หากราคาขายในตลาดต่ำกว่าราคาประกันเกษตรกรจะได้รับเงินส่วนต่าง สำหรับเกณฑ์ในการใช้คำนวณราคาประกันจะพิจารณาจากราคาก่อนฤดูกาลเพาะปลูก ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรบวกกำไรที่เกษตรกรสามารถอยู่ได้

4.1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการประกันรายได้เกษตรกร มีวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ดังนี้

- 1) เพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นคงในการปลูกข้าว โดยอย่างน้อยจะได้รับราคาข้าวเปลือกไม่ต่ำกว่าราคาประกันรายได้ที่กำหนด ซึ่งคำนวณจากต้นทุนการผลิตบวกกำไรที่ควรจะได้รับ
- 2) เพื่อให้กลไกตลาดเดินตามปกติ และสร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ
- 3) เพื่อสร้างเสถียรภาพราคาข้าวในระยะยาว และมีความยั่งยืน
- 4) เพื่อพัฒนาคุณภาพข้าวให้ดีขึ้น
- 5) เพื่อลดภาระการเก็บสต็อกข้าว การระบายข้าว และภาระขาดทุนจากการระบายข้าว

4.1.3 ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเกษตรกร / การขอหนังสือรับรองเกษตรกร / และการทำสัญญาสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 4.1

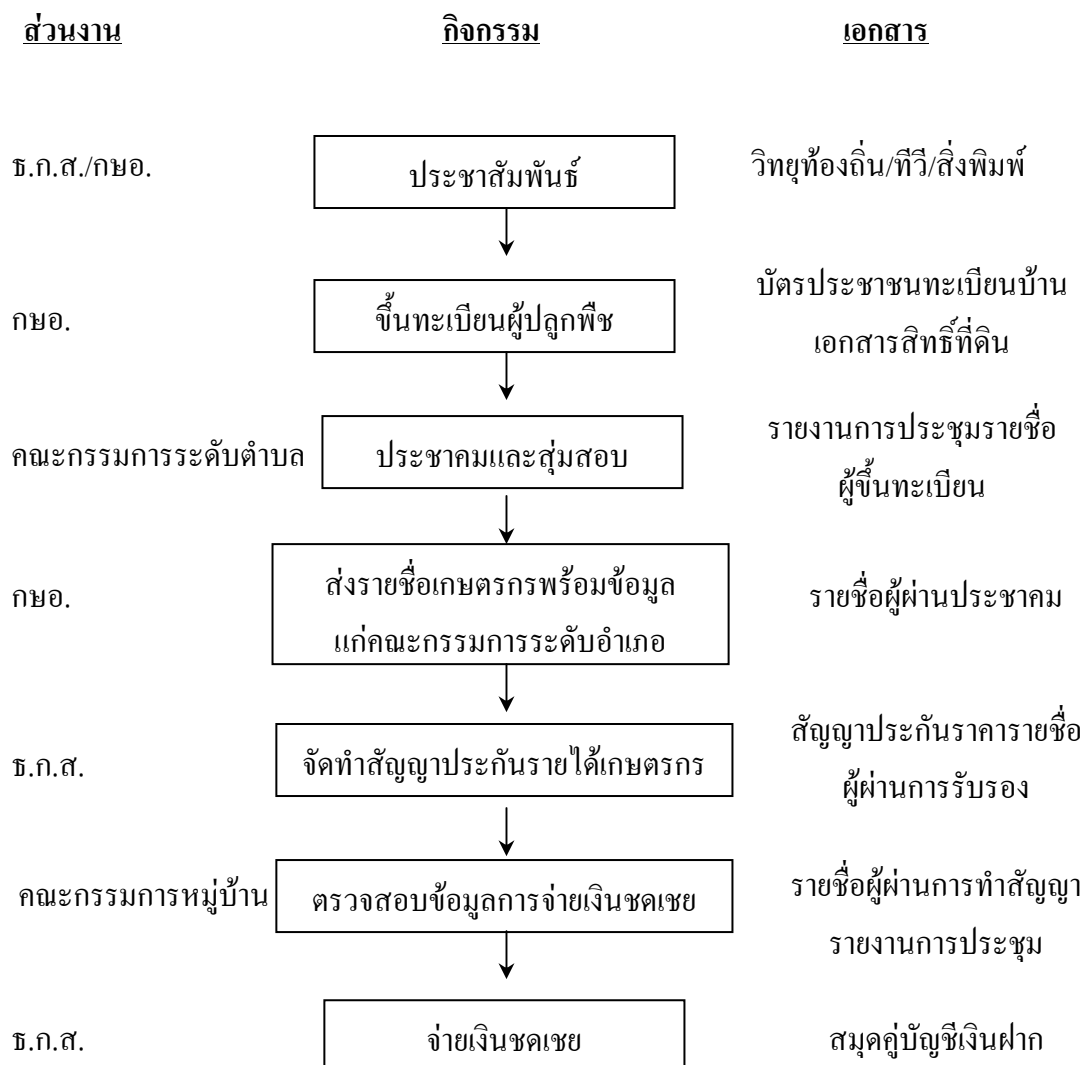
1) เกษตรกรที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการประกันรายได้จะต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับเกษตรอำเภอ โดยนำเอกสารสิทธิในการใช้ที่ดิน สำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน เป็นหลักฐานในการขึ้นทะเบียน กรณีไม่มีเอกสารสิทธิให้กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานกรรมการชุมชนเป็นผู้รับรองผ่านการทำประชาคมรับรองเกษตรกรแต่ละรายที่ได้ขึ้นทะเบียน โดยคณะกรรมการระดับตำบล

2) เกษตรอำเภอจะออกหนังสือรับรองผลการขึ้นทะเบียนความเป็นเกษตรกรให้แก่เกษตรกรที่ได้ผ่านการทำประชาคมรับรองแล้ว

3) เกษตรกรนำหนังสือรับรองฯ ไปทำสัญญาเพื่อเข้าร่วมโครงการประกันรายได้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธ.ก.ส. โดยระบุวันที่จะเลือกใช้สิทธิในการขอรับเงินชดเชยส่วนต่างจากการประกันรายได้กับเกณฑ์กลางอ้างอิงที่คณะกรรมการกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่จะประกาศในแต่ละช่วงเวลา และแจ้งเลขที่บัญชีไว้กับธนาคาร (กรณีที่ไม่ได้เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. ก็ขอให้เกษตรกรเปิดบัญชีธนาคารกับ ธ.ก.ส. และแจ้งเลขที่บัญชีไว้)

4) ธ.ก.ส. จะคำนวณเงินชดเชยที่เกษตรกรจะได้รับ และโอนเงินให้แก่เกษตรกรตามหมายเลขบัญชีที่เกษตรกรได้แจ้งไว้ (โดยนำอัตราชดเชยตามชนิดข้าวที่คณะกรรมการกำหนด

เกณฑ์กลางอ้างอิงฯ ประกาศ คุณกับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการ คุณ
ด้วยจำนวนไร่ที่เกษตรกรปลูก ทั้งนี้ ไม่เกินตามสิทธิ์ที่ได้รับในแต่ละชนิดข้าว)

ภาพที่ 4.1 ขั้นตอนการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกร
ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครสวรรค์, 2554

4.1.4 การใช้สิทธิ์ในการประกันรายได้

เกษตรกรมาทำสัญญาประกันรายได้กับ ร.ก.ส. และสามารถใช้อัตราประกันรายได้ ได้ทันที
กรณีที่มีการกำหนดวันที่ขอใช้สิทธิ์ประกันรายได้ไปแล้ว แต่ยังไม่ถึงกำหนดวันที่จะใช้สิทธิ์ตาม
สัญญา ต่อมาหากเกษตรกรประสงค์จะขอเปลี่ยนแปลงวันที่ขอใช้สิทธิ์ให้ ร.ก.ส.เปลี่ยนแปลงวันที่
ขอใช้สิทธิ์ได้นับแต่วันที่ขอใช้สิทธิ์ แต่ไม่สามารถย้อนหลังได้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินระยะเวลาสิ้นสุด
การขอใช้สิทธิ์ตามที่คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กชช.) กำหนด

4.1.5 การจ่ายเงิน

การจ่ายเงินชดเชยรายได้ตามเกณฑ์กลางอ้างอิงให้เกษตรกร ธ.ก.ส. จะจ่ายเงินชดเชยรายได้ตามเกณฑ์กลางอ้างอิงให้แก่เกษตรกรในวันที่เกษตรกรใช้สิทธิ์ประกันรายได้ ตามอัตราที่คณะกรรมการกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงกำหนด ซึ่งผ่านการเห็นชอบของประธานกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติแล้ว โดยให้ระยะเวลา ธ.ก.ส. ตรวจสอบก่อนจ่ายเงินได้ไม่เกิน 15 วัน

4.1.6 การรายงานผล

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาจัดทำรายงานการจ่ายเงินชดเชยให้แก่เกษตรกร ได้แก่ จำนวนเกษตรกร และจำนวนเงินที่จ่ายชดเชยตามเกณฑ์กลางอ้างอิง โดยแจ้งต่อ ธ.ก.ส. สำนักงานใหญ่ ปลัดจังหวัดในฐานะเลขานุการคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติระดับจังหวัด และกรมการค้าภายใน ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ เพื่อติดตามผลการดำเนินการตามโครงการ

4.1.7 การกำกับดูแล

1) คณะกรรมการประสานการดำเนินงานโครงการประกันรายได้พืชผลทางการเกษตร เป็นผู้กำกับดูแล และเร่งรัดการดำเนินการตามแผนการดำเนินงานที่กำหนด และรายงานความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการต่อคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

2) จังหวัดแหล่งผลิตโดยคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติระดับจังหวัด ดำเนินการ

- ติดตาม กำกับดูแลการดำเนินโครงการฯ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และป้องกันปราม เพื่อให้การค้าขายปกติเกิดความเป็นธรรม

- รายงานภาวะราคาซื้อขายข้าวเปลือกในจังหวัดต่อคณะกรรมการกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงเป็นประจำทุกวัน

4.1.8 หน่วยงานดำเนินโครงการ

1) กรมส่งเสริมการเกษตร : ดำเนินการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2552/53 รอบที่ 2 และจัดทำประชาคมเพื่อออกหนังสือรับรองให้เกษตรกร และประชาสัมพันธ์โครงการฯ เป็นต้น

2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) : เป็นหน่วยงานหลักดำเนินการทำสัญญาประกันรายได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด จ่ายเงินชดเชยส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง การประชาสัมพันธ์ และร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจังหวัดแหล่งผลิตจัดประชุมชี้แจงการดำเนินโครงการฯ เป็นต้น

3) **จังหวัดแหล่งผลิต** : โดยคณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติระดับจังหวัด ร่วมกับ ช.ก.ส. จัดประชุมชี้แจงนโยบาย และมาตรการ รวมทั้งทำความเข้าใจกับเกษตรกร เพื่อให้การดำเนินโครงการฯ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และรายงานภาวะการซื้อขาย และสถานการณ์ข้าวเปลือกภายในจังหวัดต่อคณะอนุกรรมการกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงเป็นประจำทุกวัน

4) **กรมการค้าภายใน** : ปฏิบัติงานในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการตลาด และคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ เช่น การจัดประชุม และนำเสนอข้อมูลประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบาย มาตรการ หลักเกณฑ์ และวิธีดำเนินการ จัดประชุมชี้แจงมาตรการประสานการดำเนินโครงการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมการกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงดำเนินการจัดประชุมเพื่อพิจารณากำหนดราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง และประชาสัมพันธ์ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิงให้ผู้เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

4.2 ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ

4.2.1 ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร

ผลการศึกษาลักษณะทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพ และจำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพการเกษตร มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

1) เพศ

จากผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 88.7 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 11.3 ทั้งนี้เนื่องจากการทำนาต้องอาศัยแรงงานในการไถเตรียมพื้นที่ และต้องยกของหนัก ๆ เช่น กระจอบเมล็ดพันธุ์ กระจอบปุ๋ย เป็นต้น และจะต้องมีความสะดวกคล่องตัวในการเดินทางมาติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

2) อายุ

เกษตรกรมีอายุมากกว่า 50 ปีในสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 47.4 รองลงมามีอายุระหว่าง 41-50 ปี อายุระหว่าง 30-40 ปี และมีอายุน้อยกว่า 30 ปี ร้อยละ 35.3, 12.8 และ 4.5 ตามลำดับ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 50.2 ปี ซึ่งถือว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมาก เนื่องจากเกษตรกรวัยหนุ่มสาวมักไม่นิยมที่จะทำนา เพราะเห็นว่าผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับแรงงานที่สูญเสียไปกับการทำนา จึงหันไปทำกิจกรรมการเกษตรประเภทอื่น ๆ หรือไปประกอบอาชีพอื่นนอกการเกษตรที่ได้รับผลตอบแทนที่มากกว่า

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	118	88.7
- หญิง	15	11.3
อายุ (ปี)		
- < 30	6	4.5
- 30-40	17	12.8
- 41-50	47	35.3
- >50	63	47.4
เฉลี่ย	50.2	
ศาสนา		
- อิสลาม	133	100.0
ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียนหนังสือ	3	2.3
- ประถมศึกษา	106	79.7
- มัธยมศึกษา/ปวช.	18	13.5
- ปวส./อนุปริญญา	5	3.7
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	1	0.8
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
- 1-2	8	6.0
- 3-4	26	19.5
- 5-6	63	47.4
- > 6	36	27.1
เฉลี่ย	5.7	
จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพ (คน)		
- 1-2	89	66.9
- 3-4	34	25.6
- 5-6	6	4.5
- > 6	4	3.0
เฉลี่ย	2.7	

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพการเกษตร(คน)		
- 1-2	104	78.2
- 3-4	26	19.5
- 5-6	1	0.8
- > 6	2	1.5
เฉลี่ย	2.2	

3) ศาสนาและระดับการศึกษา

เกษตรกรนับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด เนื่องจากเกษตรกรในหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการฯ นับถือศาสนาอิสลามทั้งหมู่บ้าน สำหรับการศึกษากษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 79.7 โดยที่เกษตรกรมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นลำดับ 2 ร้อยละ 13.5 และมีระดับการศึกษาระดับปวส./อนุปริญญา ไม่ได้เรียนหนังสือ และปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 3.7, 2.3 และ 0.8 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของเกษตรกร ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าเกษตรกรยังมีการศึกษาดำเนินการ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน จึงไม่มีความสามารถที่จะศึกษาในระดับสูง ๆ ได้ และเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากซึ่งในอดีตเกษตรกรในพื้นที่ยังไม่เห็นความจำเป็น และความสำคัญของการศึกษา

4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและสมาชิกที่ประกอบอาชีพ

เกษตรกรร้อยละ 47.4 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ในช่วง 5-6 คน รองลงมามีสมาชิกมากกว่า 6 คน และช่วง 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 และ 19.5 ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.7 คน ซึ่งถือว่าเป็นครอบครัวขนาดกลางค่อนข้างใหญ่ อาจมีสาเหตุมาจากครอบครัวมุสลิมมีประเพณีห้ามคุมกำเนิด จึงมีสมาชิกค่อนข้างมาก จากเกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 66.9 มีจำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพในครอบครัวอยู่ในช่วง 1-2 คน รองลงมามีสมาชิกที่ประกอบอาชีพ 3-4 คน และ 5-6 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 และ 4.5 ตามลำดับ โดยมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.7 คนที่ประกอบอาชีพ สำหรับจำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพการเกษตร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 78.2 มีจำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพการเกษตรในครอบครัวอยู่ในช่วง 1-2 คน รองลงมามีสมาชิกที่ประกอบอาชีพการเกษตรอยู่ในช่วง 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพการเกษตรเฉลี่ย 2.2 คน จะเห็นได้ว่าจำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพการเกษตรมีค่าใกล้เคียงกับจำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพในครัวเรือน อาจกล่าวได้ว่าแรงงานที่ประกอบอาชีพในครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร

4.2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

ผลการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง ประสบการณ์การทำงาน สาเหตุของการตัดสินใจทำนา เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร การใช้ประโยชน์ที่ดิน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน รายได้จากการทำนา รายได้นอกภาคการเกษตร ภาวะหนี้สินของครอบครัว หนี้สินรวม แหล่งเงินกู้ยืม วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.2

1) อาชีพหลักและอาชีพรอง

เกษตรกรประกอบอาชีพหลัก ทำสวนยางพารา คิดเป็นร้อยละ 73.7 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 22.5 อาชีพทำนา และค้าขาย ร้อยละ 1.5 เท่ากัน อาชีพปลูกจิ้งจอกขาว ร้อยละ 0.8 เกษตรกรไม่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักเพราะรายได้ที่ได้รับจากการทำนายน้อยมากเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น ส่วนหนึ่งเนื่องจากเกษตรกรมีการถือครองที่นายน้อยด้วย ทำให้ไม่มีแรงจูงใจให้ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก สำหรับอาชีพรองเกษตรกรทั้งหมดมีอาชีพรอง และในจำนวนนี้มีเกษตรกรที่ทำนาเป็นอาชีพรอง ร้อยละ 97.7 รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 53.4 ค้าขาย ร้อยละ 6.0 ทำสวนยางพารา ร้อยละ 3.8 เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 0.8 เป็นที่น่าสังเกตว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาเป็นอาชีพรอง นอกจากนี้อาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพที่เกษตรกรนิยมทำ เพราะอำเภอสุโขทัยอยู่ไม่ไกลจากประเทศเพื่อนบ้าน (มาเลเซีย) ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่นิยมเข้าไปรับจ้างทำงานในประเทศเพื่อนบ้าน เพราะได้รับค่าจ้างที่สูงกว่าการรับจ้างทำงานในพื้นที่ ทั้งนี้มีเกษตรกรร้อยละ 26.3 มีความเห็นว่าการทำนาให้ผลตอบแทนสูง ซึ่งเกษตรกรกลุ่มนี้อาจตีความผลตอบแทนที่เป็นทั้งตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน จึงคิดว่าได้รับผลตอบแทนจากการทำนาที่สูง

2) ประสบการณ์ในการทำงาน

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ช่วง 3-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.6 มีประสบการณ์ทำนายน้อยกว่า 3 ปี และ 5 ปีอยู่ในระดับใกล้เคียงกันคิดเป็น ร้อยละ 31.6 และ 30.8 โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ยอยู่ที่ 4.4 ปี เป็นที่น่าสังเกตว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างสูงแต่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย อาจเนื่องมาจากในสมัยวัยหนุ่มสาวยังไม่เห็นความสำคัญของการทำนา ปัจจุบันเมื่อข้าวสารมีราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ และหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมเกี่ยวกับการฟื้นฟูนาไร่ในช่วงเวลาไม่นานนัก ดังนั้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาทำให้เกษตรกรเริ่มเห็นความสำคัญของการทำนามากขึ้น

ตารางที่ 4.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
- ทำสวนยางพารา	98	73.7
- รับจ้างทั่วไป	30	22.5
- ทำนา	2	1.5
- ค้าขาย	2	1.5
- ลูกจ้างชั่วคราว	1	0.8
การประกอบอาชีพรอง		
- มี	133	100.0
อาชีพรอง*		
- ทำนา	130	97.7
- รับจ้างทั่วไป	71	53.4
- ค้าขาย	8	6.0
- สวนยางพารา	5	3.8
- เลี้ยงสัตว์	1	0.8
ประสบการณ์การทำนา (ปี)		
- <3	42	31.6
- 3-5	50	37.6
- > 5	41	30.8
เฉลี่ย	4.4	
สาเหตุในการตัดสินใจทำนาอยู่ในปัจจุบัน*		
- สืบทอดจากบรรพบุรุษ	123	92.5
- เห็นเพื่อนบ้านทำ และได้ผลดีจึงทำตาม	73	54.9
- ได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานราชการ	35	26.3
- ผลตอบแทนสูง	35	26.3
- ลดค่าใช้จ่าย	21	15.8
- ดูแลง่าย	14	10.5
- พื้นฟูนาไร่ร้าง	2	1.5

ตารางที่ 4.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร (ไร่)		
- < 5	57	42.8
- 5-10	38	28.6
- 11-15	21	15.8
- > 15	17	12.8
เฉลี่ย	8.1	
การใช้ประโยชน์ที่ดิน*		
- ทำสวนยางพารา	82	61.7
- ทำนา	80	60.2
- ทำสวนผสม	33	24.8
- ทำสวนสองกอง	24	18.0
- ปลูกปาล์มน้ำมัน	6	4.5
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน (บาท/ปี)		
- <50,000	5	3.8
- 50,000-70,000	15	11.3
- 70,001-90,000	49	36.8
- 90,001-110,000	22	16.5
- >110,000	42	31.6
เฉลี่ย	108,571.4	
รายได้จากการทำนา (ที่เป็นตัวเงิน)		
- ได้รับ	100	75.2
- ไม่ได้รับ	33	24.8
รายได้จากการทำนา (บาท/ปี)	(n=100)	
- <1,000	1	1.0
- 1,000-5,000	39	39.0
- 5,001-10,000	33	33.0
- >10,000	27	27.0
เฉลี่ย	8,719.0	

ตารางที่ 4.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
รายได้นอกภาคการเกษตร		
- ได้รับ	112	84.2
- ไม่ได้รับ	21	15.8
รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท/ปี)	(n=112)	
- <50,000	24	21.4
- 50,000-70,000	27	24.1
- 70,001-90,000	45	40.2
- 90,001-110,000	7	6.3
- >110,000	9	8.0
เฉลี่ย	72,661.0	
ภาระหนี้สิน		
- มี	27	20.3
- ไม่มี	106	79.7
จำนวนหนี้ (บาท)	(n=27)	
- <10,000	1	3.7
- 10,000-50,000	22	81.5
- 50,001-100,000	3	11.1
- >100,000	1	3.7
เฉลี่ย	36,440.7	
แหล่งเงินทุน*	(n=27)	
- กองทุนหมู่บ้าน	18	66.7
- โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน	12	44.4
- สถาบันการเงินในระบบ	8	29.6
- แหล่งเงินทุนนอกระบบ	1	3.7

ตารางที่ 4.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม*	(n=27)	
- เพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในครัวเรือน	16	59.3
- เพื่อการศึกษาบุตร	11	40.7
- ซื้อปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย	8	29.6
- ซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร	6	22.2
- ซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร เช่น รถไถ	3	11.1

หมายเหตุ : * หมายถึง สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3) สาเหตุในการตัดสินใจทำนา

เกษตรกรส่วนใหญ่มีเหตุผลในการทำนา เพราะสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ร้อยละ 92.5 เหตุผลลำดับสอง คือ เห็นเพื่อนบ้านทำแล้วได้ผลดีจึงทำตาม ร้อยละ 54.9 ได้รับผลตอบแทนสูง และได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานราชการ เป็นเหตุผลที่เกษตรกรเลือกเท่ากัน ร้อยละ 26.3 ในส่วนของเหตุผลเรื่องลดค่าใช้จ่าย ดูแลง่าย และเป็นการฟื้นฟูนาไร่ร้าง คิดเป็นร้อยละ 15.8, 10.5 และ 1.5 ตามลำดับ

4) เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร

เกษตรกรมีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรน้อยกว่า 5 ไร่ ร้อยละ 42.8 รองลงมามีเนื้อที่ถือครองระหว่าง 5-10 ไร่ ร้อยละ 28.6 เนื้อที่ 11-15 ไร่ เนื้อที่ มากกว่า 15 ไร่ ร้อยละ 15.8 และ 12.8 ตามลำดับ โดยที่เกษตรกรถือครองที่ดินเฉลี่ย 8.1 ไร่ เป็นที่น่าสังเกตว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินทางการเกษตรต่อครัวเรือนน้อยมาก โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยการถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรเฉลี่ยของประเทศไทย คือ 22.5 ไร่ต่อครัวเรือน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550) รวมทั้งการมีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก เพราะเหตุนี้รายได้ที่ได้รับจากกิจกรรมทางการเกษตรในที่ดินของตนเองจึงไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จึงต้องประกอบอาชีพอื่นเสริมเป็นอาชีพรอง สำหรับพื้นที่ที่ถือครองทางการเกษตรส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำสวนยางพารา ร้อยละ 61.7 รองลงมาคือ ทำนา ร้อยละ 60.2 สวนผสม สวนลองกอง และปาล์มน้ำมัน คิดเป็นร้อยละ 24.8, 18.0 และ 4.5 ตามลำดับ

5) รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน

เกษตรกรมีรายได้อยู่ในช่วง 70,001- 90,000 บาทต่อปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมามีรายได้ มากกว่า 110,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 31.6 นอกจากนั้นมียาได้ช่วง 90,001-110,000 บาทต่อปี รายได้ช่วง 50,000-70,000 บาทต่อปี และน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ

ละ 16.5, 11.3 และ 3.8 ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 108,571.4 บาทต่อปี ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่ส่วนใหญ่มากกว่า 5 คน กับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ถือว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปีอยู่ในช่วงที่ต่ำมาก

6) รายได้จากการทำงาน

สำหรับรายได้จากการทำงานต่อปี พบว่าเกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากการทำงานเป็นตัวเงิน ร้อยละ 75.2 โดยมีระดับรายได้ 1,000-5,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมา มีรายได้ 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 33.0 นอกจากนี้มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 27.0 มีรายได้น้อยกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.0 โดยเกษตรกรมีรายได้จากการทำงานเฉลี่ย 8,719.0 บาทต่อปี ซึ่งยังถือว่ามียกระดับรายได้ค่อนข้างน้อยมาก เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่นาเพื่อการเพาะปลูกค่อนข้างน้อย ซึ่งเฉลี่ยถือครองที่ดินเพื่อทำนาเพียง 3.8 ต่อครัวเรือน จึงส่งผลให้มีระดับรายได้จากการทำนายน้อย ซึ่งสอดคล้องกับปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกเจ้าต่อไร่ของจังหวัดนครราชสีมาต่ำมาก ซึ่งจะอยู่ที่ 431 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเมื่อเทียบกับผลผลิตข้าวเปลือกเจ้าต่อไร่ของประเทศ คือ 700 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา, 2553) เกษตรกรจึงได้รับรายได้จากการทำงานน้อย ประกอบกับแต่ละครัวเรือนมีสมาชิกจำนวนมาก เกษตรกรจึงปลูกข้าวเพื่อเน้นไว้บริโภคภายในครัวเรือนมากกว่าขาย

7) รายได้นอกภาคการเกษตร

สำหรับรายได้นอกภาคการเกษตรต่อปี พบว่าเกษตรกรมีการกระจายของรายได้ 70,001-90,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.2 รองลงมา มีรายได้ 50,000-70,000 บาท ร้อยละ 24.1 นอกจากนี้มีรายได้น้อยกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 21.4 มีรายได้มากกว่า 110,000 บาท และ 90,001-110,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.0 และ 6.3 ตามลำดับ เกษตรกรมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 72,661.0 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่า ครัวเรือนของเกษตรกรในพื้นที่มีรายได้นอกภาคการเกษตรมีในสัดส่วนร้อยละ 84.2 ซึ่งถือว่าสูงมาก เพราะรายได้จากการเกษตรขึ้นกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมซึ่งจะส่งผลต่อผลผลิตที่ได้รับ และราคาก็ที่การเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา เกษตรกรจึงมีการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรควบคู่ไปด้วย

8) ภาวะหนี้สินของครอบครัว

สำหรับข้อมูลภาวะหนี้สินของครอบครัว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.7 ไม่มีหนี้สิน มีเพียงบางส่วนหรือร้อยละ 20.3 ที่มีหนี้สิน เพราะเกษตรกรมีรายได้น้อยจึงใช้จ่ายน้อยไปด้วย จึงไม่มีความจำเป็นในการกู้ยืมเงิน สำหรับเกษตรกรที่มีหนี้สิน มีหนี้ 10,000-50,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.5 รองลงมา มีหนี้สิน 50,001-100,000 บาท ร้อยละ 11.1 นอกจากนี้มีหนี้สิน มากกว่า 100,000 บาท และน้อยกว่า 10,000 บาท เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 3.7 โดยเกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 36,440.7 บาท สังเกตได้ว่า หนี้สินเฉลี่ยของเกษตรกรกลุ่มนี้อยู่ในระดับต่ำ และมีผู้มี

ภาระหนี้สินจำนวนน้อย เนื่องจากเกษตรกรทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สนใจสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความจำเป็นกับการใช้ชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย

9) แหล่งเงินกู้ยืมและวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม

สำหรับแหล่งเงินกู้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ นิยมกู้จากกองทุนหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 66.7 เนื่องจากเกษตรกรสามารถดำเนินการขอกู้ได้ที่ทำการหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่เกษตรกรเข้าถึงได้ง่ายที่สุด รองลงมาคือจากโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน ร้อยละ 44.4 จากสถาบันการเงินในระบบ เช่น ธ.ก.ส. เป็นต้น ร้อยละ 29.6 นอกจากนี้เป็นเงินกู้จากแหล่งเงินกู้นอกระบบ ร้อยละ 3.7 ส่วนวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 59.3 กู้ยืมเงินเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในครัวเรือน รองลงมาคือเงินเพื่อการศึกษาบุตร ร้อยละ 40.7 ซื้อปัจจัยการผลิต ร้อยละ 29.6 ซื้อที่ดินเพื่อกิจการทางการเกษตร ร้อยละ 22.2 นอกจากนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร ร้อยละ 11.1

4.3 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป การใส่ปุ๋ย ปัญหาในการทำนา และการแก้ปัญหาของเกษตรกรสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.3.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการทำนาของเกษตรกร

เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ทำนา รวมทั้งวัตถุประสงค์การปลูกข้าว พันธุ์ข้าวที่ใช้ แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ ประเภทการทำนา จำนวนครั้งในการทำนาปี ลักษณะการทำนา การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานที่สนับสนุนปัจจัยการผลิต ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.3

1) พื้นที่ทำนาและลักษณะการถือครองที่ดิน

เมื่อพิจารณาพื้นที่การทำนา พบว่าเกษตรกรมีการทำนาในเนื้อที่ไม่เกิน 3 ไร่ มีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมาอยู่ในช่วง 3-5 ไร่ ร้อยละ 33.1 และช่วง 6-10 ไร่ มากกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 17.3 และ 0.8 ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 3.8 ไร่ จะเห็นว่าเกษตรกรกลุ่มนี้เป็นเกษตรกรรายย่อย และเน้นการปลูกไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก สำหรับลักษณะการถือครองที่ดินส่วนใหญ่จะผลิตข้าวในที่ดินเช่า ร้อยละ 54.1 นอกจากนี้ยังผลิตข้าวในที่ดินของตนเองในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับเช่า คิดเป็นร้อยละ 51.9 ซึ่งการเช่าที่ดินในการปลูกข้าวของเกษตรกรจะมีการจ่ายค่าเช่าแก่เจ้าของที่ดิน โดยการแบ่งผลผลิตในอัตราที่ได้ตกลงกันไว้ ไม่ได้จ่ายค่าเช่าเป็นเงินเหมือนการเช่าทั่วไป

2) วัตถุประสงค์การปลูกข้าว

เกษตรกรทุกรายเน้นการปลูกข้าวเพื่อบริโภคเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีวัตถุประสงค์ปลูกไว้เพื่อเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 58.6 จะเห็นว่าเกษตรกรไม่ได้ปลูกข้าวเพื่อขาย เพราะเกษตรกรปลูกข้าวในพื้นที่น้อย โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 3.8 ไร่ ซึ่งจากข้อมูลพบว่ามีสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ 5.7 คน ผลผลิตที่ได้รับจึงนำมาบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก และจากการสัมภาษณ์พบว่า มีเกษตรกรบางรายได้ขายผลผลิตในรูปของเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่เพื่อนบ้านที่ไม่ได้เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวเอาไว้

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการทำนาของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
พื้นที่ทำนา (ไร่)		
- < 3	65	48.8
- 3-5	44	33.1
- 6-10	23	17.3
- > 10	1	0.8
เฉลี่ย	3.8	
วัตถุประสงค์ของการปลูกข้าว*		
- ปลูกไว้เพื่อบริโภค	133	100.0
- ปลูกไว้เพื่อเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์	78	58.6
ลักษณะการถือครองที่ดินในการทำนา*		
- เช่า	72	54.1
- ของตนเอง	69	51.9
พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก*		
- ชัยนาท 1	119	89.5
- พันธุ์เมือง	25	18.8
แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์*		
- ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	114	85.7
- เก็บไว้จากรอบการผลิตที่แล้ว	113	85.0
- ซื้อ	62	46.6
ประเภทการทำนา		
- นาปรัง	133	100.0

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการทำนาของเกษตรกร (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
จำนวนครั้งในการทำนาปรัง (ครั้ง)		
- 1	22	16.5
- 2	111	83.5
เฉลี่ย	1.8	
ลักษณะการทำนา		
- นาหว่านน้ำตม	119	89.5
- นาดำ	14	10.5
การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ		
- ได้รับ	120	90.2
- ไม่ได้รับ	13	9.8
หน่วยงานที่สนับสนุนปัจจัยการผลิต*	(n=120)	
- อบต.	103	85.8
- สำนักงานเกษตร	15	12.5
- ศูนย์ฯ พิบูลทอง	13	10.8
- ศอ.บต.	8	6.7
- กอ.รมน.	3	2.5
ปัจจัยที่ได้รับสนับสนุน*	(n=120)	
- ปุ๋ยอินทรีย์	72	60.0
- ปุ๋ยเคมี	44	36.7
- เมล็ดพันธุ์	20	16.7
- ค่าไถเตรียมพื้นที่	7	5.8
- สารเคมีกำจัดแมลงศัตรูข้าว	2	1.7
- สารกำจัดวัชพืช	2	1.7

หมายเหตุ : * หมายถึง สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3) พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกและแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์

เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาท 1 ร้อยละ 89.5 และใช้พันธุ์พื้นเมือง ร้อยละ 18.8 จากข้อมูลจะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ชัยนาท 1 เพราะเป็นพันธุ์ที่หน่วยงานราชการส่งเสริม และสนับสนุนให้ใช้เพราะเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สำหรับเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 85.7 ได้แก่ อบต. สำนักงานเกษตร ศอ.บต. ศูนย์ฯ พิศุททอง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 57.1, 10.5, 9.0, 9.0 ตามลำดับ นอกจากนี้เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้จากรอบปีการผลิตที่ผ่านมา ร้อยละ 85.0 ซึ่งใกล้เคียงกับการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และซื้อเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 46.6 โดยซื้อจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 38.3 ร้านวัสดุการเกษตร จากเกษตรกรจังหวัดปัตตานี และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปัตตานี ร้อยละ 1.5, 3.8 และ 3.0 ตามลำดับ

4) ประเภทและลักษณะการทำนา

เกษตรกรทั้งหมดทำนาปรัง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ประกันรายได้ข้าว รอบ 2 ซึ่งเป็นช่วงการทำนาปรัง ดังนั้นเกษตรกรจึงทำนาช่วงฤดูนาปรัง สำหรับจำนวนครั้งในการทำนาปรังในแต่ละปีเกษตรกรส่วนใหญ่มีการทำนา 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 83.5 และมีการทำนา 1 ครั้งต่อปี ร้อยละ 16.5 ซึ่งโดยปกติแล้วการทำนาปรังจะต้องทำตั้งแต่ 2 ครั้งต่อปีขึ้นไป แต่ในกรณีของทำนาจำนวน 1 ครั้งต่อปี เป็นเพราะว่าเกษตรกรมีความตั้งใจที่จะทำนาปี (1 ครั้งต่อปี) แต่เนื่องจากเกษตรกรเริ่มทำนาล่าช้า เมื่อทำแล้วจะอยู่ในช่วงฤดูนาปรัง (1 เมษายน 2553 - 31 กรกฎาคม 2553) โดยในการทำนาเกษตรกร ร้อยละ 89.5 มีการทำนาหว่านน้ำตม และ ร้อยละ 10.5 ทำนาค่า ปัจจุบันเกษตรกรมักทำนาหว่านน้ำตมมากกว่าการทำนาค่า เนื่องจากมีความสะดวก และรวดเร็วกว่า

5) การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต คิดเป็นร้อยละ 90.2 และไม่ได้รับเพียง ร้อยละ 9.8 โดยเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตนั้น ได้รับสนับสนุนจาก อบต. ร้อยละ 85.8 รองลงมา คือ สำนักงานเกษตร ร้อยละ 12.5 นอกจากนี้ได้รับจากศูนย์ฯ พิศุททอง ศอ.บต. กอ.รมน. ร้อยละ 10.8, 6.7 และ 2.5 ตามลำดับ

ส่วนปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนนั้นส่วนใหญ่จะได้รับปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ 60.0 รองลงมา คือ ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 36.7 นอกจากนี้ยังได้รับเมล็ดพันธุ์ ค่าไถเตรียมพื้นที่ ร้อยละ 16.7 และ 5.8 ตามลำดับ โดยที่ได้รับสารกำจัดแมลง และสารกำจัดวัชพืช คิดเป็นร้อยละ 1.7 เท่ากัน เป็นที่น่าสังเกตว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวในพื้นที่อำเภอสุไหงปาดี ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐจำนวนมาก เพราะมีนโยบายในการฟื้นฟูนาไร่ร้างในพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดชายแดนใต้

4.3.2 การใส่ปุ๋ยของเกษตรกร

เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการใส่ปุ๋ยในนาข้าว สูตรปุ๋ยที่เกษตรกรใช้ในนาข้าว รวมทั้งอัตราการใช้ปุ๋ยสูตรต่าง ๆ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.4

1) การใส่ปุ๋ยและสูตรปุ๋ยที่ใส่นาข้าว

เกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยในนาข้าวทุกราย โดยร้อยละ 97.7 จะใส่ปุ๋ยเคมี และใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ 47.4 มีการใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.2 รองลงมาคือ ปุ๋ยสูตร 16-20-0 ร้อยละ 45.1 และปุ๋ยสูตร 46-0-0 ร้อยละ 30.9

ตารางที่ 4.4 การใส่ปุ๋ยของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
การใส่ปุ๋ยในนาข้าว		
- ใส่	133	100.0
ประเภทปุ๋ยที่ใส่นาข้าว*		
- ปุ๋ยเคมี	130	97.7
- ปุ๋ยอินทรีย์	63	47.4
ชนิดปุ๋ยเคมีที่ใส่นาข้าว*	(n=130)	
- ปุ๋ยสูตร 15-15-15	88	66.2
- ปุ๋ยสูตร 16-20-0	60	45.1
- ปุ๋ยสูตร 46-0-0	41	30.9
ปริมาณปุ๋ยสูตร 15-15-15 ที่ใส่ (กิโลกรัม/ไร่)	(n=88)	
- <5	15	17.1
- 5-10	20	22.7
- 11-15	1	1.1
- >15	52	59.1
เฉลี่ย	16.8	
ปริมาณปุ๋ยสูตร 16-20-0 ที่ใส่ (กิโลกรัม/ไร่)	(n=60)	
- <5	31	51.7
- 5-10	16	26.7
- 11-15	2	3.3
- >15	11	18.3
เฉลี่ย	9.9	

ตารางที่ 4.4 การใส่ปุ๋ยของเกษตรกร (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
ปริมาณปุ๋ยสูตร 46-0-0 ที่ใส่ (กิโลกรัม/ไร่)	(n=41)	
- <5	18	43.9
- 5-10	20	48.8
- 11-15	2	4.9
- >15	1	2.4
เฉลี่ย	7.9	
ปริมาณปุ๋ยอินทรีย์ที่ใส่ (กิโลกรัม/ไร่)	(n=63)	
- <5	4	6.4
- 5-10	5	7.9
- 11-15	7	11.1
- >15	47	74.6
เฉลี่ย	18.7	

หมายเหตุ : * หมายถึง สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2) ปริมาณปุ๋ยที่ใส่

เกษตรกรที่มีการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ส่วนใหญ่ จะใส่ในอัตราส่วนมากกว่า 15 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 59.1 รองลงมา คือ อัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 22.7 ใส่อัตราน้อยกว่า 5 กิโลกรัมต่อไร่ ใส่อัตรา 11-15 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็น 17.1 และ 1.1 ตามลำดับ เกษตรกรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 เฉลี่ยที่ 16.8 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนเกษตรกรที่มีการใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 ส่วนใหญ่ จะใส่ในอัตราส่วนน้อยกว่า 5 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 51.7 รองลงมา คือ อัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 26.7 ใส่อัตรามากกว่า 15 กิโลกรัมต่อไร่ ใส่อัตรา 11-15 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็น 18.3 และ 3.3 ตามลำดับ เกษตรกรใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 เฉลี่ยที่ 9.9 กิโลกรัมต่อไร่ นอกจากนี้เกษตรกรที่ใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 ส่วนใหญ่จะใส่ปุ๋ยในอัตรา 5-10 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 48.8 รองลงมา คือ น้อยกว่า 5 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 43.9 กิโลกรัมต่อไร่ นอกจากนี้ใส่อัตรา 11-15 และมากกว่า 15 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 4.9, 2.4 ตามลำดับ เกษตรกรใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 เฉลี่ย 7.9 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับเกษตรกรที่มีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนใหญ่จะใส่ปุ๋ยในอัตรามากกว่า 15 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 74.6 รองลงมา คือ ใส่อัตรา 11-15 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 11.1 กิโลกรัมต่อไร่ นอกจากนี้ใส่อัตรา 5-10 และน้อยกว่า 5 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 7.9, 6.4 ตามลำดับ เกษตรกรใส่ปุ๋ยอินทรีย์เฉลี่ย 18.7 กิโลกรัมต่อไร่

4.3.3 ปัญหาในการทำนาและการแก้ปัญหาของเกษตรกร

เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาปัจจัยการผลิตข้าว ปัญหาโรคข้าว ปัญหาแมลงศัตรูข้าว การแก้ปัญหาของเกษตรกร รวมทั้งช่วงที่เกษตรกรให้ความสำคัญต่อการผลิตข้าวมากที่สุด รายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ปัญหาในการทำนาและการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
ปัญหาด้านปัจจัยในการผลิตข้าว		
- มี	123	92.5
- ไม่มี	10	7.5
ประเด็นปัญหาด้านปัจจัยการผลิตข้าว*	(n=123)	
- ขาดแคลนปุ๋ย	86	69.9
- ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์	75	61.0
- ขาดแคลนเงินทุน	65	52.8
- ขาดแคลนเครื่องจักรกลเกษตร	47	38.2
- ขาดแคลนที่ดิน	36	29.3
- ขาดความรู้เรื่องการผลิตข้าว	20	16.3
- น้ำไม่เพียงพอ	4	3.3
ปัญหาโรคข้าว		
- มี	126	94.7
- ไม่มี	7	5.3
โรคข้าว*	(n=126)	
- โรคใบหจิก	102	81.0
- โรคกาบใบแห้ง	100	79.4
- โรคใบวงสีน้ำตาล	55	43.7
- โรคกาบใบเน่า	40	31.8
- โรคใบจุดสีน้ำตาล	31	24.6
- โรคใบขีดสีน้ำตาล	19	15.1

ตารางที่ 4.5 ปัญหาในการทำงานและแก้ไขปัญหของเกษตรกร (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
การแก้ปัญหาโรคข้าว*	(n=126)	
- ซื้อมาใช้เอง	122	96.8
- สอบถามเพื่อนบ้าน	73	58.0
- ขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ	17	13.5
- ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ	10	8.0
ปัญหาเรื่องสัตว์และแมลงศัตรูข้าว		
- มี	132	99.2
- ไม่มี	1	0.8
สัตว์และแมลงศัตรูข้าว*	(n=132)	
- หนูนา	126	95.5
- หนอนม่วงใบ	111	84.1
- หนอนกอ	89	67.4
- แมลงหว่า	51	38.6
- นก	42	31.8
- เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล	25	18.9
การแก้ปัญหาสัตว์และแมลงศัตรูข้าว*	(n=132)	
- ซื้อมาใช้เอง	129	97.7
- สอบถามเพื่อนบ้าน	86	65.2
- ขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ	19	14.4
- ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ	8	6.1
- สารสกัดชีวภาพ	2	1.6
ช่วงการผลิตที่สำคัญ 3 อันดับแรก		
- อันดับ 1 หว่านกล้า/ตกลำ	63	47.4
- อันดับ 2 ข้าวตั้งท้อง	88	66.2
- อันดับ 3 ข้าวออกรวง	64	48.1

หมายเหตุ : * หมายถึง สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1) ปัญหาด้านปัจจัยในการผลิตข้าว

เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตข้าวร้อยละ 92.5 โดยส่วนใหญ่จะมีปัญหาการขาดแคลนปุ๋ยในการผลิตข้าว ร้อยละ 69.9 รองลงมา คือ ปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 61.0 นอกจากนี้ มีปัญหาเรื่องขาดเงินทุน เครื่องจักร ที่ดิน ความรู้ และน้ำไม่เพียงพอในการผลิตข้าว คิดเป็นร้อยละ 52.8, 38.2, 29.3, 16.3 และ 3.3 ตามลำดับ

2) ปัญหาโรคข้าวและการแก้ปัญหา

เกษตรกรประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคข้าว คิดเป็นร้อยละ 94.7 จากเกษตรกรทั้งหมด โดยส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวกับโรคใบหงิก ร้อยละ 81.0 รองลงมา คือ โรคกาบใบแห้ง ร้อยละ 79.4 นอกจากนี้ยังเจอโรคใบวงสีน้ำตาล โรคกาบใบเน่า โรคใบจุดสีน้ำตาล โรคใบขีดสีน้ำตาล ร้อยละ 43.7, 31.8, 24.6 และ 15.1 ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่จะแก้ปัญหาโดยการซื้อยามาใช้เองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.8 รองลงมา คือ สอบถามวิธีแก้จากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 58.0 นอกจากนี้ยังไปขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และปล่อยไปตามธรรมชาติ ร้อยละ 13.5 และ 8.0 ตามลำดับ

3) ปัญหาสัตว์และแมลงศัตรูข้าวและการแก้ปัญหา

เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับสัตว์และแมลงศัตรูข้าว ร้อยละ 99.2 โดยแมลงศัตรูข้าวที่พบมากที่สุด คือ หนอน ร้อยละ 95.5 รองลงมา คือ หนอนม้วนใบ ร้อยละ 84.1 นอกจากนี้ยังพบ หนอนกอ แมลงห้ำ นก เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ร้อยละ 67.4, 38.6, 31.8 และ 18.9 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เกษตรกรจะแก้ปัญหาโดยการซื้อยามาใช้เอง ร้อยละ 97.7 รองลงมา คือ สอบถามจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 65.2 นอกจากนี้จะขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปล่อยไปตามธรรมชาติ ใช้สารสกัดชีวภาพ คิดเป็น ร้อยละ 14.4, 6.1 และ 1.6 ตามลำดับ

4) ช่วงการผลิตที่สำคัญ 3 อันดับแรก

เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในช่วงหว่านกล้า/ตกลำ โดยมีการเลือกให้เป็นอันดับ 1 ร้อยละ 47.4 ช่วงข้าวตั้งท้อง เกษตรกรเลือกเป็นอันดับสองร้อยละ 66.2 ช่วงข้าวออกรวง เกษตรกรเลือกให้อันดับสาม ร้อยละ 48.1

4.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้

เป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการฯ หลักเกณฑ์ที่เกษตรกรทราบการติดตามส่วนต่างราคา แหล่งในการติดตามส่วนต่างราคา การขอเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์ ส่วนต่างราคาที่ต้องการ รวมถึงระดับที่ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ รายละเอียดตามตารางที่ 4.6

1) แหล่งการรับรู้เกี่ยวกับโครงการฯ

เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด ร้อยละ 74.4 รองลงมา คือ รับรู้จากผู้นำหมู่บ้าน ร้อยละ 70.7 นอกจากนี้รู้จากเพื่อนบ้าน ทางสื่อวิทยุ/โทรทัศน์ ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ/ใบปลิว คิดเป็นร้อยละ 51.1, 15.8, 12.0 และ 3.0 ตามลำดับ เพราะก่อนที่จะดำเนินโครงการฯ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจะเข้าไปนัดเกษตรกรเพื่อประชุมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการฯ ในแต่ละหมู่บ้าน และให้ผู้นำหมู่บ้านนำไปประชาสัมพันธ์ในมัสยิดต่อไป

2) หลักเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการฯ ที่ทราบ

เกษตรกรส่วนใหญ่จะทราบเกี่ยวกับช่วงการรับขึ้นทะเบียน คิดเป็นร้อยละ 97.0 รองลงมา คือ ผู้เข้าร่วมโครงการฯ จะต้องผ่านการเห็นชอบจากเวทีประชาคม ซึ่งทราบเท่ากับธนาคารที่รับผิดชอบเรื่องการโอน ร้อยละ 85.0 นอกจากนี้ยังทราบในเรื่องหลักการเปิดบัญชีจะต้องเป็นชื่อของผู้เข้าร่วมโครงการฯ เท่านั้น หลักฐานที่ต้องใช้ในการเข้าร่วมโครงการฯ การเลือกช่วงเวลาการใช้สิทธิ์ประกันรายได้ เกษตรกรสามารถเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการใช้สิทธิ์ประกันรายได้ โดยคิดเป็นร้อยละ 77.4, 62.4, 15.0 และ 12.8 ตามลำดับ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะรู้เพียงรายละเอียดเบื้องต้นของโครงการฯ เท่านั้นซึ่งสาเหตุอาจเป็นเพราะปัญหาด้านภาษา และการสื่อสาร รวมถึงรายละเอียดปลีกย่อยของโครงการฯ มีความยุ่งยากซับซ้อน

3) การติดตามส่วนต่างราคาอ้างอิงกับราคาประกัน

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการติดตามส่วนต่างราคาอ้างอิงกับราคาประกัน คิดเป็นร้อยละ 78.2 ส่วนที่มีการติดตามราคาอ้างอิงกับราคาประกันมีเพียงร้อยละ 21.8 เท่านั้น จะเห็นว่าส่วนใหญ่ไม่ได้ติดตาม เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของราคาส่วนต่าง ทั้งนี้ราคาส่วนต่างจะมีการเปลี่ยนแปลงทุกอาทิตย์เกษตรกรจึงไม่ค่อยสนใจที่จะติดตาม

4) แหล่งในการติดตามส่วนต่างราคาส่วนต่าง

เกษตรกรที่ติดตามส่วนต่างราคา ร้อยละ 21.8 ทั้งหมดที่ติดตามจะสอบถามจากเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. นอกจากนี้ยังติดตามจากเจ้าหน้าที่เกษตรร้อยละ 96.6 ติดตามจากผู้นำหมู่บ้าน จากสื่อวิทยุ/โทรทัศน์ ในสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 37.9 เพราะเกษตรกรคิดว่าผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเงินส่วนต่าง คือ ธ.ก.ส. ดังนั้นในการติดตามส่วนต่างจึงต้องถามเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. โดยตรง นอกจากนี้ยังมีการสอบถามจากเจ้าหน้าที่เกษตรเวลาที่เจ้าหน้าที่เกษตรลงพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล

5) การเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการใช้สิทธิ์ประกันรายได้

เกษตรกรทุกรายไม่มีการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการใช้สิทธิ์ประกันรายได้เลย ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่ไม่เปลี่ยนช่วงเวลาการใช้สิทธิ์ประกันรายได้ คือ ไม่ทราบเรื่องสิทธิการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 82.0 รองลงมา คือ ไม่ได้ติดตามราคาส่วนต่างที่จะได้รับ ร้อยละ 75.9 นอกจากนี้ยังมีสาเหตุ

มาจากขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการใช้สิทธิ์มีความยุ่งยากซับซ้อน ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ไม่ต้องการเปลี่ยน การเดินทางไปเปลี่ยนแปลงฯ มีความลำบาก ร้อยละ 7.5, 4.5, 3.8 และ 3.0 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเกษตรกรร้อยละ 51.9 ไม่มีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการใช้สิทธิ์ และมีความประสงค์ที่จะเปลี่ยน ร้อยละ 48.1 อาจมีสาเหตุมาจากยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการใช้สิทธิ์ และไม่ยอมมาดำเนินการขอเปลี่ยน เพราะจะต้องเดินทางมาติดต่อกับทางธนาคารเพื่อขอเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.6 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
แหล่งการรับรู้เกี่ยวกับโครงการ*		
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ	99	74.4
- ผู้นำท้องถิ่น	94	70.7
- เพื่อนบ้าน	68	51.1
- สื่อวิทยุ/โทรทัศน์	21	15.8
- ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์	16	12.0
- แผ่นพับ/ใบปลิว	4	3.0
หลักเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการที่ทราบ*		
- ช่วงเวลาการรับขึ้นทะเบียน	129	97.0
- ผู้เข้าร่วมโครงการฯจะต้องผ่านการเห็นชอบจากเวทีประชาคม	113	85.0
- ธนาคารที่รับผิดชอบเรื่องการโอนเงิน	113	85.0
- หลักการเปิดบัญชีจะต้องเป็นชื่อของผู้เข้าร่วมโครงการฯเท่านั้น	103	77.4
- หลักฐานที่ต้องใช้ในการเข้าร่วมโครงการฯ	83	62.4
- การเลือกช่วงเวลาการใช้สิทธิ์ประกันรายได้	20	15.0
- เกษตรกรสามารถเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการใช้สิทธิ์ประกันรายได้	17	12.8
การติดตามส่วนต่างราคาอ้างอิงกับราคาประกัน		
- ติดตาม	29	21.8
- ไม่ติดตาม	104	78.2

ตารางที่ 4.6 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้ (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
แหล่งในการติดตามส่วนต่างราคาอ้างอิง*	(n=29)	
- เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส.	29	100.0
- เจ้าหน้าที่เกษตร	28	96.6
- สอบถามเพื่อนบ้าน/ผู้นำท้องถิ่น	11	37.9
- ติดตามจากสื่อวิทยุ/โทรทัศน์	11	37.9
การเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์ประกันรายได้		
- ไม่ได้เปลี่ยน	133	100.0
สาเหตุที่ไม่เปลี่ยนช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์ประกันรายได้*		
- ไม่ทราบเรื่องสิทธิการเปลี่ยนแปลง	109	82.0
- ไม่ได้ติดตามราคาส่วนต่างที่จะได้รับ	101	75.9
- ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์มีความยุ่งยาก ซับซ้อน	10	7.5
- ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่	6	4.5
- ไม่ต้องการเปลี่ยน	5	3.8
- การเดินทางไปเปลี่ยนแปลงฯ มีความลำบาก	4	3.0
ความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์		
- ใช่	64	48.1
- ไม่ใช่	69	51.9
ส่วนต่างราคาข้าวต่อตันที่พอใจอยากได้รับ (บาท/ตัน)		
- <7,000	59	44.4
- 7,000-11,000	35	26.3
- 11,001-15,000	38	28.6
- >15,000	1	0.8
เฉลี่ย	9,169.2	
ประโยชน์ของโครงการฯ		
- มาก	120	90.2
- ปานกลาง	13	9.8

หมายเหตุ : * หมายถึง สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

6) ส่วนต่างราคาข้าวต่อตันที่พอใจ

ราคาส่วนต่างข้าวต่อตันที่เกษตรกรพอใจอยู่ที่ น้อยกว่า 7,000 บาท ร้อยละ 44.4 รองลงมา คือ 11,001-15,000 บาทต่อตัน ร้อยละ 28.6 นอกจากนี้พอใจที่ราคา 7,000-11,000 บาทต่อตัน และมากกว่า 15,000 บาทต่อตัน คิดเป็นร้อยละ 26.3 และ 0.8 ตามลำดับ ราคาเฉลี่ยต่อตันที่เกษตรกรพอใจอยู่ที่ 9,169.2 บาทต่อตัน ซึ่งโดยปกติเกษตรกรจะได้รับเงินส่วนต่างไม่เกิน 2,000 บาทต่อตัน แต่เมื่อถามถึงความพอใจในส่วนต่างราคาที่เกษตรกรอยากได้รับจาก ธ.ก.ส. เกษตรกรขอมต้องการ ในราคาที่สูงเป็นธรรมดา

7) ประโยชน์ของโครงการฯ

เกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าโครงการนี้มีประโยชน์ต่อตัวเองอย่างมาก ร้อยละ 90.2 นอกจากนี้ คิดว่ามีประโยชน์ระดับปานกลาง ร้อยละ 9.8 เพราะเป็นโครงการฯ ที่ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยตรง ได้รับทั้งผลผลิตข้าว และเงินส่วนต่างฯ

4.5 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการฯ

เป็นการวิเคราะห์ถึงระดับความพึงพอใจของเกษตรกรในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การประชาสัมพันธ์โครงการ การประสานงานของผู้นำท้องถิ่นกับเกษตรกร การให้บริการของเจ้าหน้าที่ การให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการฯ ขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนต่างค่าตอบแทนที่ได้รับ ระยะเวลาการดำเนินโครงการฯ ความรวดเร็วในการพิจารณา และตรวจสอบหลักฐาน การติดตามให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่แก่เกษตรกร เกษตรกรที่ทำนาสามารถเข้าร่วมโครงการฯ ได้อย่างทั่วถึง รายละเอียดตามตารางที่ 4.7

จากผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ผลปรากฏว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลางทุกด้าน อาจเป็นเพราะเพิ่งเริ่มมีการดำเนินการโครงการฯ ในปีแรก เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ จึงยังไม่สามารถตัดสินใจว่ามีความพอใจมาก หรือน้อย ส่วนใหญ่จึงลงคะแนนทุกด้านเป็นปานกลาง นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากการสื่อสาร รวมทั้งภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ที่ทำให้เกษตรกรไม่ค่อยจะเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ

ตารางที่ 4.7 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการฯ

รายการ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
การประชาสัมพันธ์โครงการ	2.27	ปานกลาง
การประสานงานของผู้นำท้องถิ่นกับเกษตรกร	2.32	ปานกลาง
การให้บริการของเจ้าหน้าที่	2.09	ปานกลาง
การให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการฯ	1.99	ปานกลาง
ขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการฯ	2.02	ปานกลาง
ส่วนต่างค่าตอบแทนที่ได้รับ	1.92	ปานกลาง
ระยะเวลาการดำเนินโครงการฯ	1.93	ปานกลาง
ความรวดเร็วในการพิจารณา และตรวจสอบหลักฐาน	1.92	ปานกลาง
การติดตามให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่แก่เกษตรกร	1.91	ปานกลาง
เกษตรกรที่ทำนาสามารถเข้าร่วมโครงการฯ ได้อย่างทั่วถึง	2.44	ปานกลาง
ภาพรวมเฉลี่ย	2.08	ปานกลาง

4.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้

เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา และประเด็นปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ ความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการฯ ในรอบปีการผลิตหน้า รวมถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

1) ปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ คิดเป็นร้อยละ 51.1 แต่ก็ไม่มีปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 48.9 โดยเกษตรกรที่มีปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่องหลักฐานที่ใช้ในการเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 61.8 รองลงมา คือ ปัญหาในเรื่องขั้นตอนในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความยุ่งยาก ร้อยละ 58.8 นอกจากนี้ มีปัญหาเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ การประสานงานในพื้นที่ ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ การเดินทางมาติดต่อกับธนาคาร/สำนักงานเกษตร คิดเป็นร้อยละ 51.5, 50.0, 44.1, 38.2 และ 4.4 ตามลำดับ จะเห็นว่าเกษตรกรจะมีปัญหาในเรื่องของหลักฐานที่ใช้สมัคร คือ หลักฐานสำคัญที่จะต้องใช้ คือ เอกสารสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่เช่าที่ดินของคนอื่น ซึ่งในการขอเอกสารสิทธิ์ที่เพื่อมาถ่ายเอกสารประกอบการขึ้นทะเบียนเป็นการที่ยากมาก หากเจ้าของที่ดินไม่เข้าใจ และบางรายที่เป็นที่ดินตก

ทอดมาหลายรุ่นทำให้หาเอกสารสิทธิ์ไม่เจอ เป็นต้น และปัญหาอีกเรื่องที่สำคัญคือ ปัญหาเรื่อง ภาษา เกษตรกรจะใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารไม่ค่อยได้ใช้ภาษากลาง ดังนั้น เมื่อมีเจ้าหน้าที่เข้าไป แนะนำทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ เกษตรกรจะทำความเข้าใจได้ยาก

2) การเข้าร่วมโครงการฯ ในปีการผลิตหน้า

เกษตรกรทุกรายมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมโครงการฯ ในปีการผลิตหน้า เพราะเกษตรกร คิดว่าโครงการฯ นี้มีประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างมาก รวมทั้งเกษตรกรไม่ได้ปลูกข้าวเพื่อขาย ดังนั้นการได้เงินส่วนต่างถือเป็นการได้เปล่า จึงประสงค์ที่จะให้มีโครงการฯ และเข้าร่วมโครงการฯ ต่อไปในปีการผลิตหน้า

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ และข้อเสนอแนะอื่นๆ

เกษตรกรบางส่วนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ คิดเป็นร้อยละ 24.1 และไม่มีข้อเสนอ มากถึง ร้อยละ 75.9 สำหรับเกษตรกรที่มีการเสนอแนะส่วนใหญ่เสนอแนะว่า อยากให้มีโครงการฯ ต่อไปอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 84.4 รองลงมา คือ อยากให้มีการประกาศส่วนต่างราคาอ้างอิงปีละครั้ง เพราะจะได้ทราบทันทีว่าจะได้รับเงินจากการเข้าโครงการเท่าไร คิดเป็นร้อยละ 9.4 นอกจากนี้ เสนอแนะในเรื่อง ผู้นำท้องถิ่นควรประชาสัมพันธ์ให้รู้จักกันอย่างทั่วถึง และอยากได้รับเงินส่วนต่าง ในราคาที่สูงกว่าเดิม ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 3.1 นอกจากนี้เกษตรกรมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพียงร้อยละ 26.3 ซึ่งส่วนใหญ่เสนอแนะว่าอยากให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนปุ๋ย และยาฆ่าแมลง ร้อยละ 37.1 รองลงมา คือ อยากให้พาไปทัศนศึกษาดูงานการทำนาในจังหวัดที่มีอาชีพการทำนา เป็นหลัก ร้อยละ 25.7 นอกจากนั้น ยังเสนอแนะในเรื่อง ผู้นำหมู่บ้านรวมทั้งเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจ เชื่อมการทำนاب่อย ๆ ร้อยละ 14.3 และอยากให้มีวิทยากรออกติดตาม และให้คำแนะนำการทำนา อยากให้มีการปรับปรุงकुคลองส่งน้ำ อยากให้ภาครัฐสนับสนุนรถไถ/เครื่องสูบน้ำ ร้อยละ 11.4, 8.6 และ 2.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
ปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ		
- มี	68	51.1
- ไม่มี	65	48.9
ประเด็นปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ*	(n=68)	
- หลักฐานที่ใช้ในการเข้าร่วมโครงการ	42	61.8
- ขั้นตอนในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความยุ่งยาก	40	58.8
- ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่	35	51.5
- ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ	34	50.0
- การประสานงานในพื้นที่	30	44.1
- ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการฯ	26	38.2
- การเดินทางไปติดต่อกับธนาคาร/สำนักงานเกษตร	3	4.4
การเข้าร่วมโครงการฯในปีการผลิตหน้า		
- เข้าร่วม	133	100.0
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ		
- มี	32	24.1
- ไม่มี	101	75.9
ประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ	(n=32)	
- อยากให้มีโครงการฯ ต่อไปอย่างต่อเนื่อง	27	84.4
- ประกาศราคาอ้างอิงปีละครั้ง	3	9.4
- ผู้นำท้องถิ่นควรมีการประชาสัมพันธ์ให้รู้จักกันอย่างทั่วถึง	1	3.1
- อยากได้ส่วนต่างราคาสูง	1	3.1
ข้อเสนอแนะอื่นๆ		
- มี	35	26.3
- ไม่มี	98	73.7

ตารางที่ 4.8 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้ (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=133)	ร้อยละ
ประเด็นข้อเสนอแนะอื่นๆ	(n=35)	
- อยากให้ภาครัฐสนับสนุนปุ๋ย และยาฆ่าแมลง	13	37.1
- อยากไปทัศนศึกษาดูงาน การทำนา	9	25.7
- ผู้นำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ ควรเข้ามาตรวจเยี่ยมการทำนาบ่อยๆ	5	14.3
- อยากให้มหาวิทยาลัยออกติดตามการทำนา	4	11.4
- อยากให้มีการปรับปรุงคูส่งน้ำ	3	8.6
- อยากให้ภาครัฐสนับสนุนรถไถ และเครื่องสูบน้ำ	1	2.9

หมายเหตุ : * หมายถึง สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปผลการวิจัยเรื่องผลการดำเนินงาน โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย และข้อจำกัด และข้อเสนอการวิจัย ครั้งต่อไป

5.1 สรุปผลการศึกษา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความเป็นมา และการดำเนิน โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว 2) สภาพสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร 3) สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร 4) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 5) ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อโครงการฯ 6) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 33 ราย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ความเป็นมา และการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว

โครงการประกันรายได้เกิดขึ้นในปีการผลิต 2552/2553 ภายใต้การบริหารของรัฐบาลประชาธิปไตย จากข้อเท็จจริงที่ว่าโครงการรับจำนำข้าวในอดีต ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น รัฐบาลใช้จ่ายในการเก็บรักษาผลผลิต ทำลายกลไกตลาด เป็นต้น แต่โครงการประกันรายได้จะมุ่งเน้นให้เกษตรกรตัวจริงเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรง ใช้การขึ้นทะเบียนเกษตรกร และยึดพื้นที่ที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกเป็นหลัก ไม่ได้สนใจถึงจุดมุ่งหมายว่าปลูกเพื่อขายหรือปลูกเพื่อกินเอง เป็นมิตรกับกลไกตลาด และไม่เป็นการของรัฐบาล โครงการประกันรายได้ใช้หลักการพุงราคาหรือประกันราคาเช่นเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นคงในการปลูกข้าว เพื่อให้กลไกตลาดเดินตามปกติ และสร้างศักยภาพในการแข่งขันพัฒนาคุณภาพข้าวให้ดีขึ้น และเพื่อลดภาระการเก็บสต็อกข้าว การระบายข้าว และภาระขาดทุนจากการระบายข้าว โดยที่เกษตรกรจะต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับเกษตรกรอำเภอ จากนั้นเกษตรกรอำเภอจะออกหนังสือรับรองผลการขึ้นทะเบียนความเป็นเกษตรกรให้แก่เกษตรกรที่ได้ผ่านการทำประชาคมรับรองแล้ว เพื่อนำไปทำสัญญาเข้าร่วมโครงการฯ กับ ธ.ก.ส. โดยระบุวันที่จะเลือกใช้สิทธิ์ในการขอรับเงินชดเชยส่วนต่างจากการประกันรายได้ ธ.ก.ส. จะคำนวณเงินชดเชยที่เกษตรกรจะได้รับ และโอนเงินให้แก่เกษตรกรตามหมายเลขบัญชีที่เกษตรกรได้แจ้งไว้

5.1.2 ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.2 ปี นับถือศาสนาอิสลามทุกราย มีการศึกษาไม่เกินระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5.7 คน มีสมาชิกที่ประกอบอาชีพการเกษตรเฉลี่ย 2.2 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป และมีอาชีพรองทำนามากที่สุด มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 8.□ไร่ การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ คือ การทำสวนยางพารา เกษตรกรมีรายได้รวมของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย □8,57□4 บาท สำหรับรายได้จากการทำนา พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากกิจกรรมดังกล่าวเฉลี่ย 8,7□9.0 บาทต่อปี และมีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 72,66□0 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน เกษตรกรที่มีหนี้สินจะมีหนี้สินเฉลี่ย 36,440.7 บาท ซึ่งหนี้ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นหนี้สินโดยการกู้จากกองทุนหมู่บ้าน และกู้ยืมเพื่ออุปโภคบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก

5.1.3 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรมีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 3.8 ไร่ และที่ดินที่ใช้ทำนาเป็นที่เช่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์ชัยนาท □ โดยเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรปลูกได้จากการรับสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ เกษตรกรทุกคนทำนาปรัง ส่วนใหญ่ทำนา 2 ครั้งต่อปี และเป็นการทำนาหว่านน้ำตม ทั้งนี้ อนาคตเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรมากที่สุด ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะสนับสนุนปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยเคมี ตามลำดับ เกษตรกรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปริมาณที่ใส่เฉลี่ย □8.7 กิโลกรัมต่อไร่ ในส่วนของปุ๋ยเคมีจะใส่ สูตร □5-□5-□5 ปริมาณที่ใส่เฉลี่ย □6.8 กิโลกรัมต่อไร่

สำหรับปัญหาในการทำนา และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร สรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านปัจจัยการผลิตข้าว ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการขาดแคลนปุ๋ย ในส่วนปัญหาโรคที่เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบ คือ โรคใบหงิก เมื่อเกษตรกรเจอปัญหาโรคข้าวแล้วส่วนใหญ่จะแก้ปัญหาโดยการซื้อยามาใช้เอง รองลงมา คือ สอบถามวิธีแก้ไขจากเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาศัตรู และแมลงศัตรูข้าว ที่พบมากที่สุด คือ หนอนนา รองลงมา คือ หนอนม้วนใบ ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรจะแก้ปัญหาโดยการซื้อยามาใช้เอง รองลงมา คือ สอบถามวิธีแก้ไขจากเพื่อนบ้าน และช่วงการผลิตที่เกษตรกรคิดว่าจะมีความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ช่วงการหว่านและการตกกล้า ช่วงข้าวตั้งท้อง และช่วงข้าวออกรวง ตามลำดับ

5.1.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ

เกษตรกรส่วนใหญ่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด รองลงมา คือ รู้จากผู้นำชุมชน สำหรับหลักเกณฑ์ที่เกษตรกรรับทราบเกี่ยวกับโครงการฯ มากที่สุด คือ ช่วงเวลาการรับขึ้นทะเบียน รองลงมา คือ เรื่องธนาคารที่รับผิดชอบเรื่องการโอนเงินส่วนต่างที่

ได้รับจากโครงการฯ และรู้ว่าผู้เข้าร่วมโครงการฯ จะต้องผ่านการเห็นชอบจากเวทีประชาคม สำหรับราคาส่วนต่างเกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่ได้ติดตาม สำหรับเกษตรกรที่ติดตาม ส่วนใหญ่จะติดตาม และสอบถามจากเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. มากที่สุด เกษตรกรทุกรายไม่ได้ทำการเปลี่ยนแปลง ช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์ประกันรายได้ ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก การที่เกษตรกรไม่ทราบเรื่อง สิทธิการขอเปลี่ยนแปลงฯ รองลงมา คือ เกษตรกรไม่ได้ติดตามราคาส่วนต่าง ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์ ส่วนต่างราคาข้าวต่อตัน ที่เกษตรกรพอใจเฉลี่ยอยู่ที่ 9,69.2 บาทต่อตัน และเกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าโครงการฯ มีประโยชน์ ต่อเกษตรกรมาก

5.1.5 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการฯ

เกษตรกร มีความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการฯ ระดับปานกลางทุกประเด็น อาจเป็นเพราะ เพิ่งเริ่มดำเนินการฯ ในปีแรกเกษตรกรยังไม่ค่อยเข้าใจจึงไม่สามารถตัดสินใจว่าพอใจมากหรือน้อย

5.1.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมโครงการฯ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในการเข้าร่วมโครงการฯ มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดหลักฐานที่ใช้ในการเข้าร่วมโครงการฯ มากที่สุด รองมา คือ ปัญหาเรื่องขั้นตอนในการเข้าร่วมโครงการฯ มีความยุ่งยาก ซึ่งในปีการผลิตหน้าเกษตรกรทุกรายมีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการฯ อีก

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องผลการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอ สุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ทำให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ทั้งในส่วนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งข้อเสนอแนะจากผลการศึกษามีดังนี้

5.2.1 เกษตรกรผู้ปลูกข้าว

1) เกษตรกรควรมีการติดตามข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการฯ โดยผ่านสื่อหรือช่องทางอื่น ๆ นอกเหนือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำหมู่บ้าน เช่น สื่อวิทยุ/โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสารต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ มากยิ่งขึ้น

2) เกษตรกรต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ต่าง ๆ ของโครงการฯ อย่างเคร่งครัด เช่น เกษตรกรจะต้องเข้าร่วมประชาคมเพื่อรับรองจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในหมู่บ้าน ซึ่งหากผู้ใดไม่ผ่านหรือไม่เข้าร่วม เกษตรกรรายนั้น จะไม่มีสิทธิ์ทำสัญญาเพื่อรับเงินส่วนต่าง จาก ธ.ก.ส.

3) เกษตรกรควรให้ความร่วมมือ มีความตั้งใจ และใส่ใจที่จะเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการฯ จากเจ้าหน้าที่ หรือผู้นำชุมชน และหากมีข้อสงสัยให้ซักถามทันทีซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ คียิ่งขึ้น

4) เกษตรกรไม่ควรปฏิบัติสิ่งที่เป็นการทำผิดต่อหลักเกณฑ์ของโครงการฯ หรือตั้งใจที่จะทุจริตในการเข้าร่วมโครงการฯ

5.2.2 ผู้นำหมู่บ้าน

ผู้นำหมู่บ้านควรให้ความสำคัญกับโครงการฯ ซึ่งจะต้องทำความเข้าใจกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้เห็นถึงความสำคัญของโครงการฯ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการเข้าประชุมเกษตรกรเกี่ยวกับโครงการฯ เช่น ประสานเกษตรกรผู้ปลูกข้าวภายในหมู่บ้าน กำหนดสถานที่ในการประชุม เป็นต้น โดยในการปฏิบัติงานจะต้องไม่เลือกปฏิบัติ จะต้องมีการประสานแจ้งเกษตรกรที่ปลูกข้าวให้ทั่วถึงทุกราย

5.2.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ภาครัฐ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นบุคคลที่ช่วยในการขับเคลื่อนโครงการฯ ให้โครงการฯ สามารถดำเนินการลุล่วงไปได้ด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ซึ่งเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการศึกษารายละเอียดของโครงการฯ แต่ละขั้นตอน รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของตนเอง ให้เข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจน เพื่อที่จะสามารถดำเนินการโครงการฯ ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติดังนี้

1) **เจ้าหน้าที่เกษตร** ควรใช้ภาษา หรือใช้คำง่าย ๆ ที่จะสื่อสารเกี่ยวกับโครงการฯ เพื่อให้เกษตรกรมีความเข้าใจ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่จะต้องสร้างความคุ้นเคย สร้างความเป็นกันเอง โดยการลงพื้นที่พบปะกลุ่มทำนาบ่อย ๆ เพื่อเกษตรกรจะได้มีความกล้าที่จะซักถามเกี่ยวกับข้อสงสัยต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่

2) **เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส.** ควรชี้แจงถึงผลประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากโครงการฯ เช่น ราคาส่วนต่าง การขอเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ์ประกันรายได้ เป็นต้น ทั้งนี้จะต้องใช้ภาษา หรือใช้คำง่าย ๆ ที่จะสื่อสารเกี่ยวกับโครงการฯ เพื่อให้เกษตรกรมีความเข้าใจยิ่งขึ้น

3) **ปลัด อบต.** ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะกรรมการระดับตำบล เพื่อทำประชาคมรับรองเพื่อรับรองเกษตรกร รวมทั้งการสุ่มตรวจสอบพื้นที่ว่าเกษตรกรได้ทำนาจริงตามเนื้อที่ที่ได้แจ้งไว้หรือไม่ ควรให้ความสำคัญกับโครงการฯ โดยการเข้าร่วมดำเนินการโครงการฯ ในทุกขั้นตอนเพื่อรับทราบปัญหาจากกลุ่มทำนาในตำบลที่รับผิดชอบ รวมทั้งสามารถหามาตรการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกรได้ ทั้งนี้จะต้องมีความเป็นธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อปฏิบัติของโครงการฯ อย่างเคร่งครัด

4) **ภาครัฐ** ควรให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรอย่างมีขอบเขตจำกัด ซึ่งหากสนับสนุนมากเกินไปเกษตรกรจะขาดการพึ่งพาตนเอง

5.3 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

สำหรับการศึกษาเรื่องผลการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยพบว่า มีข้อจำกัดในการทำวิจัย ดังนี้

1) พื้นที่

เนื่องจากพื้นที่ที่ผู้วิจัยทำการสำรวจเป็นเขตพื้นที่สีแดง คือ เป็นพื้นที่เสี่ยงมากที่จะเกิดเหตุความไม่สงบ หรือเกิดเหตุความไม่สงบบ่อยครั้ง จึงมีความยากลำบากในการเข้าพื้นที่ในการเก็บข้อมูล

2) ภาษา

เกษตรกรนับถือศาสนาอิสลาม และส่วนใหญ่มีอายุเยอะ ใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถพูด และเขียนภาษาไทยได้ ผู้วิจัยจึงต้องมีการให้เกษตรกรที่สามารถพูด ฟังภาษาไทยได้ช่วยพูด ช่วยแปลให้อีกต่อหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปบ้าง และให้เวลาในการสอบถามนาน

3) แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการทำวิจัยค่อนข้างเยอะ และยาก มีศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับโครงการฯ เช่น ส่วนต่างราคา ราคาอ้างอิง ราคาประกัน เป็นต้น ซึ่งต้องใช้เวลาในการอธิบาย ให้แก่ผู้แปลและผู้แปล ถามเกษตรกร ซึ่งผู้วิจัยเองก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าผู้แปลสามารถแปลได้ตรงตามที่ผู้วิจัยอธิบายหรือไม่

สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าควรมีการทำวิจัยในประเด็นที่ต่อเนื่อง ดังนี้

□ ทักษะคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วม โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ปีการผลิต 53/54 ในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

2) ต้นทุน และผลตอบแทน ในการผลิตข้าวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

บรรณานุกรม

- กมล ส่งวัฒนา. 2531. การประเมินโครงการ. สงขลา : วิทยาการศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- กรมการข้าว. 2554. องค์ความรู้เรื่องข้าว. [ออนไลน์]URL:http://www.brrd.in.th/rkb/data_004/rice_xx2-04_manage_index.html [สืบค้นวันที่ 30 พฤษภาคม 2554]
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2554. คู่มือการขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจภายใต้โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูก ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง ปี 2553/54. กรุงเทพฯ.
- กานดา จันทร์แย้ม. 2546. จิตวิทยาอุตสาหกรรมเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์
- เจมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2552. ถอนพิษ“จ่านาสินค้าเกษตร” ระวังกับดัก “ประกันราคา” [ออนไลน์]URL: [http://www.rsunews.net/Think%20Tank/TT2 8 / TrabGuarantee.htm](http://www.rsunews.net/Think%20Tank/TT2%208/TrabGuarantee.htm) [สืบค้นวันที่ 5 สิงหาคม 2553]
- ฉัตรชัย ปะมะโต. 2548. แนวทางการปรับปรุงกระบวนการรับจ่านำข้าวเปลือกผ่านสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคกลางของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ครุณี ชันโท. 2544. การประเมินผลโครงการรับจ่านำข้าวเปลือก จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาสุโขทัย. 2553. รายงานข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้. อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา.
- นิตา ทองนิตย์. 2551. การวิเคราะห์ผลตอบแทนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจ่านำข้าวเปลือก ในปีการผลิต 2548/49. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิธิกร วัฒนเรืองโกวิท. 2548. การศึกษาปัญหาโครงการรับจ่านำข้าวเปลือกของรัฐบาล ปี 2546 กรณีศึกษาอำเภอลำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิรนาม. 2550. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานของการผลิตข้าว[ออนไลน์]URL: http://www.thaihandiworks.com/KhunKhao_L06P04.html [สืบค้นวันที่ 12 ตุลาคม 2553]
- นิรนาม. 2552. โครงการประกันราคาพืชผลทางการเกษตร [ออนไลน์]URL: <http://www.afet.or.th/v081/thai/learning/articleShow.php?id=118> [สืบค้นวันที่ 5 สิงหาคม 2553]
- นิรนาม. 2553. เปิดขึ้นทะเบียนพืชศก.รอบใหม่หลังนโยบาย"ประกันราคา"ฉลุย [ออนไลน์]URL: <http://www.komchadluek.net/detail/20100509/58417> [สืบค้นวันที่ 2 สิงหาคม 2553]

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เบ็ญจางค์ พุทธอัญชลี. 2543. วิเคราะห์มาตรการโครงการรับจำนำข้าวของประเทศไทย. งานวิจัย
 หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต(เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์.
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประทุม รอดประเสริฐ. 2535. การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ. เนติการพิมพ์.
- ประสาน พูลเวช. 2550. การศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือก
 นาปรังในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ปี 2548. ปัญหาพิเศษหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปรียาพร วงศ์อนุตราโรจน์. 2544. จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พสุธา ระวังสุข. 2552. ราคาสินค้าเกษตร : จากจำนำสู่ประกันราคา. เอกสารประกอบการเรียน.
 หลักสูตรการจัดการธุรกิจเกษตร. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2552. สรุปผลการเสวนาเชิงวิชาการ เรื่อง “จำนำ-ประกันราคา...เอา
 แก้ปัญหาสินค้าเกษตรไทย” [ออนไลน์]URL: http://kuservice.ku.ac.th/cms_web/index.php?q=doc/d/580 [สืบค้นวันที่ 8 สิงหาคม 2553]
- เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี. 2546. การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ พิมพ์ครั้งที่ 3
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวเรศ ทับพันธุ. 2543. การประเมินโครงการตามหลักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิบูลย์ หอสมยาภรณ์. 2546. การศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบรับ
 จำนำข้าวของเกษตรกรในเขตจังหวัดพิษณุโลก. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตร
 ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสตร์การเกษตร. มหาวิทยาลัยนเรศวร
- ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์. 2554. โครงการประกันราคาข้าวเปลือกหอมมะลิ. [ออนไลน์]URL: <http://srn-rrc.ricethailand.go.th/srrc/news/09/tsk.html>[สืบค้นวันที่ 4 พฤษภาคม 2554]
- สถานีวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน จังหวัดสระบุรี. 2553. เกษตรฯหนุนสานต่อประกันรายได้เกษตรกร
 แก้ปัญหาราคาสินค้าเกษตรแบบยั่งยืน [ออนไลน์] URL: http://www.rd1677.com/rd_sarabury/open_sarabury.php?id=70633 [สืบค้นวันที่ 8 สิงหาคม 2553]
- สมบัติ สระแก้ว. 2549. ความคิดเห็นของเกษตรกรลูกค้าและเกษตรกรทั่วไปต่อโครงการรับจำนำ
 ข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2547/2548 ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
 กรณีศึกษาอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 โปรแกรมวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล. 2552. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาวิธีวิจัยทางธุรกิจเกษตร. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมหวัง พิริยานุวัฒน์. 2544. รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทัศนีย์ ราชเรืองระบิน. 2553. การประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2552/53 (รอบที่ 2). [ออนไลน์]URL:<http://www.dit.go.th/uploadnew/NongbuaLamphu/.pdf>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2554].
- สุพจน์ แสงชัย. 2547. กระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของจังหวัดร้อยเอ็ด ฤดูกาลผลผลิตปี 2544/2545. การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักข่าวแห่งชาติ. 2554. นโยบายประกันรายได้เกษตรกร. [ออนไลน์]URL: http://thainews.prd.go.th/small_head/t_Guarantee_farmer_income2/index.html[สืบค้นวันที่ 4 พฤษภาคม 2554]
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา. 2553. โครงการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปี 2552/53 รอบที่ 2 จังหวัดนครราชสีมา [ออนไลน์]URL:<http://www.narathiwat.doae.go.th/indexnara.htm> [สืบค้นวันที่ 4 พฤษภาคม 2554]
- สำนักงานเกษตรอำเภอสุโขทัย. 2553. ข้อมูลการขึ้นทะเบียนการปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด. อำเภอสุโขทัย. จังหวัดนครราชสีมา.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2550. ภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร ปี 2549-2550 [ออนไลน์]URL: http://www.oae.go.th/more_news.php?cid=444 [สืบค้นวันที่ 4 พฤษภาคม 2554]
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2553ก. ข้าว.[ออนไลน์]URL: http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=8079&filename=index [สืบค้นวันที่ 5 สิงหาคม 2553]
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2553ข. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ และแนวโน้ม ปี 2554. อักษรสยามการพิมพ์. กรุงเทพฯ
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2553ค. การประกันรายได้ขั้นต่ำสินค้าเกษตร. [ออนไลน์]URL: http://www2.oae.go.th/mis/Forecast/02_journal/price-%20insure.pdf [สืบค้นวันที่ 4 พฤษภาคม 2554]

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครสวรรค์. 2554. ขั้นตอนการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกร.

[ออนไลน์]URL: <http://webhost.cpd.go.th/nsncoop/download/rayday.doc>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2554).

อารยัญศรี บังเกิดสุข. 2548. ผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวเปลือกที่มีต่อตลาดกลางข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว
ในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อบุคคลที่.....

สถานที่.....

วันที่สัมภาษณ์...../...../.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นเครื่องมือประกอบการรวบรวมข้อมูลโครงการวิจัยเพื่อสารนิพนธ์ (Minor Thesis) สำหรับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัยและเพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัย ขอร่วมใคร่ขอความกรุณาท่านได้ อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และโดยอิสระ ข้อมูลทั้งหมดที่ได้ ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ และขอกราบขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้

แบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ
- ส่วนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร
- ส่วนที่ 3 ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้
- ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อโครงการฯ
- ส่วนที่ 5 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการฯ

1. เพศ

- 1.1 ชาย   1.2 หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุ.....ปี

3. นับถือศาสนา

- 3.1 พุทธ   3.2 คริสต์   3.3 อิสลาม
 3.4 อื่นๆ (ระบุ) .....

4. ระดับการศึกษา

- 4.1 ประถมศึกษา   4.2 มัธยมศึกษาตอนต้น
 4.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.   4.4 ปวส./อนุปริญญา
 4.5ปริญญาตรี   4.6 สูงกว่าปริญญาตรี
 4.7 อื่นๆ (ระบุ).....

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน .....คน (รวมทั้งผู้ให้สัมภาษณ์) สมาชิกที่ประกอบอาชีพ.....คน

6. จำนวนสมาชิกที่ช่วยทำการเกษตร.....คน

7. อาชีพหลัก (ตอบเพียงข้อเดียว)

- 7.1 ทำนา   7.2 ทำสวนยางพารา
 7.3 รับราชการ   7.4 พนักงานบริษัทเอกชน
 7.5 ค้าขาย   7.6 รับจ้างทั่วไป
 7.7 อื่นๆ (ระบุ).....

8. อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 8.1 ทำนา   8.2 สวนยางพารา
 8.3 ค้าขาย   8.4 รับจ้างทั่วไป
 8.5 อื่นๆ (ระบุ).....

9. ประสบการณ์ในการทำงาน.....ปี (เริ่มเมื่อปี พ.ศ. ....)

10.สาเหตุที่ท่านตัดสินใจทำนาเพราะเหตุใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 10.1 ผลตอบแทนสูง
- 10.2 คุ้นเคย
- 10.3 ได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานราชการ
- 10.4 เห็นเพื่อนบ้านทำ และได้ผลดีจึงทำตาม
- 10.5 สืบทอดจากบรรพบุรุษ
- 10.6 อื่นๆ (ระบุ).....

11. เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมดมี .....ไร่ จำแนกเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชต่าง ๆ ดังนี้

- 11.1 ทำนา จำนวน ..... ไร่
- 11.2 ปลูก..... จำนวน ..... ไร่
- 11.3 ปลูก..... จำนวน ..... ไร่

12. รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน..... บาทต่อปี

13. รายได้จากการทำนา (ก่อนหักค่าใช้จ่าย) จำนวน.....บาทต่อปี

14. รายได้นอกภาคเกษตร จำนวน.....บาทต่อปี

15. ภาระหนี้สินในปัจจุบัน

- 15.1 มี จำนวน ..... บาท (ตอบในข้อ 16)
- 15.2 ไม่มี (ข้ามไปในส่วนที่ 2)

16. กรณีที่ท่านมีหนี้สินท่านมีเงินกู้จากแหล่งใด(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 16.1 สถาบันการเงินในระบบ เช่น ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ ธ.ก.ส.
- 16.2 แหล่งเงินกู้นอกระบบ เช่น ร้านค้า นายหน้าปล่อยเงินกู้
- 16.3 กองทุนหมู่บ้าน
- 16.4 อื่นๆ (ระบุ).....

17. วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 17.1 เพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในครัวเรือน
- 17.2 ซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์
- 17.3 ซื้อที่ดินเพื่อกิจการทางการเกษตร
- 17.4 ซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร
- 17.5 เพื่อการศึกษาของบุตร
- 17.6 เพื่อการรักษาพยาบาล
- 17.7 ซื้อรถยนต์/จักรยานยนต์
- 17.8 อื่นๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร

1. พื้นที่ทำนา จำนวน.....ไร่

2. ท่านปลูกข้าวเพื่อจุดประสงค์ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 2.1 ปลูกเพื่อขาย 2.2 ปลูกไว้กิน
- 2.3 ปลูกไว้เพื่อเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ 2.4 อื่นๆ (ระบุ).....

3. พื้นที่ทำนาที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งหมด จำนวน.....ไร่

4. ลักษณะการถือครองที่นา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 4.1 ของตนเอง จำนวน .....ไร่
- 4.2 เช่า จำนวน .....ไร่
- 4.3 ที่สาธารณะ จำนวน .....ไร่
- 4.4 อื่นๆ ระบุ..... จำนวน .....ไร่

5. พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 5.1 ชัยนาท
- 5.2 ชีบูกันตัง
- 5.3 อื่นๆ ระบุ.....

6. แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 6.1 เก็บไว้จากรอบการผลิตที่แล้ว
- 6.2 ซื้อมา
- (1) จากเพื่อนบ้าน
- (2) จากร้านวัสดุการเกษตร
- (3) จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว
- (4) อื่นๆ ระบุ .....

6.3 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

- (1) อบต.
- (2) สำนักงานเกษตร
- (3) กอ.รมน.
- (4) ศอ.บต.
- (5) อื่นๆ ระบุ.....

7. ท่านทำนาประเภทไหน

- 7.1 นาปรัง   ทำนา ..... ครั้ง/ปี   7.2 นาปี   ทำนา 1 ครั้ง/ปี

8. ลักษณะการทำนา

- 8.1 นาหว่านน้ำตม   8.2 นาดำ

9. ท่านได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย จากหน่วยงานภาครัฐหรือไม่

- 9.1 ได้รับ (ตอบในข้อ 10)   9.2 ไม่ได้รับ (ตอบในข้อ 12)

10. ในกรณีที่ท่านได้รับปัจจัยการผลิต ท่านได้รับจากหน่วยงานใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 10.1 อบต.   10.2 สำนักงานเกษตร
- 10.3 กอ.รมน.   10.4 ศอ.บต.
- 10.5 อื่นๆ ระบุ.....

11. ปัจจัยการผลิตที่ท่านได้รับการสนับสนุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 11.1 ค่าไถเตรียมพื้นที่   11.2 เมล็ดพันธุ์
- 11.3 ปุ๋ยเคมี สูตร.....   11.4 สารเคมีกำจัดแมลง, ศัตรูข้าว
- 11.5 สารกำจัดวัชพืช   11.6 ปุ๋ยอินทรีย์
- 11.7 อื่นๆ ระบุ.....

12. ท่านมีการใส่ปุ๋ยในนาข้าวหรือไม่

- 12.1 ใช่   12.2 ไม่ใช่(ข้ามไปตอบข้อ 14)

13. ท่านใช้ปุ๋ยเคมี สูตรอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 13.1 สูตร 16-20-0 13.2 สูตร 15-15-15
- 13.3 สูตร 46-0-0 13.4 สูตรอื่นๆ ระบุ.....
14. อัตราและจำนวนครั้งที่ท่านใส่ปุ๋ย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 14.1 สูตร 16-20-0 อัตรา.....กก/ไร่ จำนวน.....ครั้ง
- 14.2 สูตร 15-15-15 อัตรา.....กก/ไร่ จำนวน.....ครั้ง
- 14.3 สูตร 46-0-0 อัตรา.....กก/ไร่ จำนวน.....ครั้ง
- 14.4 สูตรอื่นๆ (ระบุ) .....อัตรา.....กก/ไร่ จำนวน.....ครั้ง
15. ท่านมีปัญหาเรื่องการผลิตข้าวหรือไม่
- 15.1 มี 15.2 ไม่มี (ข้ามไปข้อ 17)
16. ท่านมีปัญหาการผลิตข้าวเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 16.1 เงินทุน 16.2 ความรู้เรื่องการผลิตข้าว
- 16.3 ที่ดิน 16.4 เครื่องจักร (รถไถ เป็นต้น)
- 16.5 ปุ๋ย 16.6 เมล็ดพันธุ์
- 16.7 อื่นๆ (ระบุ).....
17. ท่านมีปัญหาเรื่องโรคข้าวหรือไม่
- 17.1 มี 17.2 ไม่มี (ข้ามไปข้อ 20)
18. ท่านมีปัญหาเรื่องโรคข้าวชนิดใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 15.1 โรคใบจุดสีน้ำตาล 15.2 โรคกาบใบแห้ง
- 15.3 โรคกาบใบเน่า 15.4 โรคใบหงิก
- 15.5 โรคใบวงสีน้ำตาล 15.6 โรคใบขีดสีน้ำตาล
- 15.7 อื่นๆ (ระบุ).....
19. ท่านแก้ปัญหาเรื่องโรคข้าวอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 19.1 ขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 19.2 สอบถามเพื่อนบ้าน
- 19.3 ซื้อมาใช้เอง 19.4 ปล่อยให้ตามธรรมชาติ
- 19.5 อื่นๆ (ระบุ).....
20. ท่านมีปัญหาเรื่องสัตว์และแมลงศัตรูข้าวหรือไม่
- 20.1 มี 20.2 ไม่มี (ข้ามไปข้อ 23)

21. ท่านมีปัญหาเรื่องสัตว์และแมลงศัตรูข้าวชนิดใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 21.1 แมลงห้ำ	☐ 21.2 หนอนกอ
☐ 21.3 หนอนม้วนใบ	☐ 21.4 เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล
☐ 21.5 หนอนนา	☐ 21.6 อื่นๆ (ระบุ) .....

22. ท่านแก้ปัญหาเรื่องสัตว์และแมลงศัตรูข้าวโดยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 22.1 ขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่รัฐ	☐ 22.2 สอบถามเพื่อนบ้าน
☐ 22.3 ซื้อยามาใช้เอง	☐ 22.4 ปล่อยให้ตามธรรมชาติ
☐ 22.5 อื่นๆ (ระบุ).....	

23. ท่านให้ความสำคัญในการทำนาช่วงใดมากที่สุด 3 ช่วง (โปรดเรียงลำดับข้อความที่มีความสำคัญจากมากไปหาน้อย โดยมากที่สุด=1 และน้อยสุด = 3)

☐ 23.1 การไถเตรียมพื้นที่	☐ 23.2 การหว่านกล้า/การตกลำ
☐ 23.3 ช่วงข้าวออกดอก	☐ 23.4 ช่วงข้าวตั้งท้อง
☐ 23.5 ช่วงข้าวออกรวง	☐ 23.6 ช่วงเก็บเกี่ยว

ส่วนที่ 3 ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้

1. ท่านรับรู้เกี่ยวกับโครงการฯจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1.1 ผู้นำท้องถิ่น	☐ 1.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ
☐ 1.3 สื่อวิทยุ/โทรทัศน์	☐ 1.4 ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์
☐ 1.5 แผ่นพับ/ใบปลิว	☐ 1.6 เพื่อนบ้าน
☐ 1.7 อื่น ๆ (ระบุ).....	

2. หลักเกณฑ์การเข้าร่วมโครงการที่ท่านทราบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 2.1 ช่วงเวลาการรับขึ้นทะเบียน
☐ 2.2 ผู้เข้าร่วมโครงการฯจะต้องผ่านการเห็นชอบจากเวทีประชาคม
☐ 2.3 ธนาคารที่รับผิดชอบเรื่องการโอนเงิน
☐ 2.4 หลักการเปิดบัญชีจะต้องเป็นชื่อของผู้เข้าร่วมโครงการฯเท่านั้น
☐ 2.5 การเลือกช่วงเวลาการใช้สิทธิประกันรายได้
☐ 2.6 เกษตรกรสามารถเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการใช้สิทธิประกันรายได้
☐ 2.7 หลักฐานที่จะต้องใช้ในการเข้าร่วมโครงการฯ
☐ 2.8 อื่นๆ (ระบุ).....

3. ท่านได้ติดตามส่วนต่างราคาอ้างอิง กับราคาประกันหรือไม่

☐ 3.1 ติดตาม	☐ 3.2 ไม่ได้ติดตาม (ข้ามไปตอบข้อ 5)

4. ท่านติดตามส่วนต่างราคาอ้างอิงจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 4.1 เจ้าหน้าที่เกษตร
  - 4.2 เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส.
  - 4.3 สอบถามเพื่อนบ้าน/ผู้นำท้องถิ่น
  - 4.4 ติดตามจากสื่อวิทยุ/โทรทัศน์
  - 4.5 อื่นๆ (ระบุ).....
5. ท่านมีการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิประกันรายได้หรือไม่
- 5.1 เปลี่ยน
  - 5.2 ไม่ได้เปลี่ยน(ข้ามไปตอบ ข้อ7)
6. สาเหตุที่ท่านเปลี่ยนช่วงเวลาขอใช้สิทธิประกันรายได้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (และข้ามไปตอบ ข้อ 9)
- 6.1 การชักชวนจากเพื่อนบ้าน
  - 6.2 การชักชวนของผู้นำท้องถิ่น
  - 6.3 การชักชวนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
  - 6.4 เกิดจากการตัดสินใจด้วยตัวเอง
  - 6.5 อื่นๆ (ระบุ).....
7. สาเหตุที่ท่านไม่เปลี่ยนช่วงเวลาขอใช้สิทธิประกันรายได้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 7.1 ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิมีความยุ่งยาก ซับซ้อน
  - 7.2 การเดินทางไปเปลี่ยนแปลงฯ มีความลำบาก
  - 7.3 ไม่ทราบเรื่องสิทธิการเปลี่ยนแปลงฯ
  - 7.4 ไม่ได้ติดตามราคาส่วนต่างที่จะได้รับ
  - 7.5 อื่นๆ (ระบุ).....
8. ท่านมีความประสงค์จะเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิประกันรายได้หรือไม่
- 8.1 ใช่
  - 8.2 ไม่ใช่ (ข้ามไปตอบข้อ 9)
9. ส่วนต่างราคาข้าวต่อตัน ที่ท่านพอใจในการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาการขอใช้สิทธิ
จำนวน.....บาท
10. จำนวนเงินที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ (เงินที่ได้รับโอนจาก ธ.ก.ส.)
จำนวน.....บาท
11. ท่านคิดว่าโครงการฯ มีประโยชน์ต่อท่านและครอบครัวระดับใด
- 11.1 มาก
  - 11.2 ปานกลาง
  - 11.3 น้อย

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการฯ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนความพึงพอใจ

ประเด็น	มากที่สุด (4)	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)
1.การประชาสัมพันธ์ โครงการ				
2.การประสานงานของผู้นำท้องถิ่น กับ เกษตรกร				
3.การให้บริการของเจ้าหน้าที่				
4.การให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการฯ				
5.ขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการฯ				
6.ส่วนต่างค่าตอบแทนที่ได้รับ				
7.ระยะเวลาการดำเนินโครงการฯ				
8.ความรวดเร็วในการพิจารณาและ ตรวจสอบหลักฐาน				
9.การติดตามให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่แก่ เกษตรกร				
10.เกษตรกรที่ทำนาสามารถเข้าร่วม โครงการฯได้อย่างทั่วถึง				

ส่วนที่ 5 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้

1. ท่านมีปัญหาในการเข้าร่วมโครงการหรือไม่

1.1 มี

1.2 ไม่มี (ข้ามไปตอบข้อ 3)

2. ประเด็นปัญหาที่ท่านประสบในการเข้าร่วมโครงการฯ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

2.1 การประสานงานในพื้นที่

2.2 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่

2.3 หลักฐานที่ใช้ในการเข้าร่วมโครงการฯ

2.4 ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ

2.5 ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ

2.6 การเดินทางไปติดต่อกับธนาคาร/ สำนักงานเกษตร

2.7 ขั้นตอนในการเข้าร่วมโครงการฯมีความยุ่งยาก

2.8 อื่นๆ (ระบุ).....

3. ท่านยังจะเข้าร่วม โครงการฯ ในปีการผลิตหน้าอีกหรือไม่

3.1 เข้าร่วม

3.2 ไม่เข้าร่วม (ตอบข้อ 4)

4. ท่าน ไม่เข้าร่วมโครงการฯ ในปีการผลิตหน้า เพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

4.1 มีขั้นตอนการเข้าร่วมที่ยุ่งยาก

4.2 ขาดหลักฐานในการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ

4.3 เงินส่วนต่างที่ได้รับน้อยเกินไป

4.4 ไม่พอใจในการบริการของเจ้าหน้าที่

4.5 อื่นๆ (ระบุ).....

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

*** ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม***

นางสาวนวรรตน์ ลีสิน

ผู้วิจัย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวนวรรตน์ ลีนิน		
วัน เดือน ปีเกิด	10 มกราคม 2526		
วุฒิการศึกษา	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา	
วิทยาศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2549	
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน			
พ.ศ.2549	บัณฑิตอาสา มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย จ.พังงา		
พ.ศ.2549	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จ.นราธิวาส		
พ.ศ.2551	นักวิชาการเกษตร(พนักงานราชการ) สถานีพัฒนาที่ดินพังงา		
พ.ศ.2551 ปัจจุบัน	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอ สุไหงปาดี จ.นราธิวาส		